Esterházy Péter

Kis Magyar Pornográfia

Magvető Kiadó

Kis Magyar Pornográfia

– bevezetés a szépirodalomba –

A Trabant útfekvése kitűnő, és gyorsulása kifogástalan. Ez azonban nem szabad, hogy könnyelműségre csábítson.

(Használati utasítás – Trabant)

I. (egy Pobjeda hátsó ülésén)

Boldogan vártam az estét, mert szeretem a szlovák nőket, és több okból előnyben részesítem őket a cseh nőkkel szemben: elsősorban, mert elegánsabbak, másodsorban, mert kevésbé emancipáltak és harmadszor, mert az eksztázis pillanataiban azt mondják: joj.

(Milan Kundera: A hírnök)

Uram, az italja Ön számára! – Ében szemek, egy piros pipacs, fekete hajjal, a bimbók édes mélybarnája; kacagva áll a hatalmas ablaknál, megette pálmalevelek remegnek a szélben. Egy hófehér szürkegém avagy kócsag hintázik a billenékeny banánlevélen. Távol a korallokon fehér tarajokkal felbuknak a hullámok. Nem jár óra, időről időre leesik egy kókuszdió lassan a fáról. Adta szopós tyúkja! Mindjárt le is haraphatott volna egy darabot! – Hangütés: Lassuljál, lassuljál, Rákóczi kisúrfi – és kedvét teszi, mintha a garatja volna a csiklaja.

Tegnap ön volt beteg talán? – kérdezte a főosztályvezető azzal a bizalmatlansággal, mely a nehéz időkben lett a kommunista sajátja, a titkárnőt, akit szakszervezeti bizalminak kiszemelt. A zengő farú kisasszony zavartan mosolygott, igen, főosztvezelvtárs, a doktor úr tüstént ágyba dugott engem.

De hát emiatt nem kellett volna *mindjárt* az egész napot hiányozni!

Élt egyszer egy rendőr. Ez a rendőr egyszer, volt rá oka, megcsókolta a gumibotját. Az önök első gondolata talán a kétség: – Mi?! Hogy ez?! A mi rendünk őrei esetében?

De hát miért is ne? – ez volna szicsászos kontrakérdésünk. Mert hát vegyük tudomásul, rendőrségünk nem halmaza, nem is gyűjtőmedencéje a nem teljes embereknek… Mert milyen foglalkozás ez? Ha daliás is, időt rabló és veszélyes szintúgy, nem csoda hát, hogy ez kedvez a nőtlenek, illetve a hajadonok arányszámának.

Mi marad így más hátra, mint keresni az alkalmatos alkalmat, tűzön-vízen át, nem áthágva természetesen a munkaköri előírásokat! Ez oda vezet, hogy a lelki balanszot és a természetes életbeállítottságot, a szeretet

elemi mozdulatait megtalálni esély kínáltatik. – Akit állított már meg e hazában rosszkedvű, mogorva, túlspannolt, frusztrált rendőr, tudja, ez nem kevés, és ez nem kevés.

Tanácstalan vagyok, a feleségem ki akarja közös megegyezéssel kapartatni gyermekünket. – Ellenkezőleg: egy ismerősének, kedves, mackó ember, azt mondta Bangkokban egy 19 éves táncosnő az IBUSZ-úton: You are big.

Várjon csupán, barátom – mondtam a szomorkás fiatalembernek, aki annyira emlékeztetett érettségiző magamra. Kedvem lett volna megkérdezni, ő milyen tételeket húzott volt, de csak az előkészületekre kértem meg, „csináljon egy kis felszabadulást ott". Hogy' örültem, hogy nem a *nyugatosok* líráját húztam! – No ne féljen, kis rokon, lehetséges, hogy csupán valaminő organikus zavarlat van jelen, ami egyszerűbb, hogyne, mint a lelki zavarlat! – Segítsen ön nekem – kérte fájdalmasan a fiú, *ön mégiscsak a lélek mérnöke, és úgy szereti önmagát!*

Mit lehet erre mondani? Ami gondolható, az lehetséges is. – Várjuk ki a végét.

És valóban, amikor a makkra csücskösen emelkedő előbőrjét a fiatalembernek vissza kívántam húzni, az nem volt lehető; mert odanőtt. Irodalomból Móricz novelláiról kellett beszélnem, ami flottul ment. Áj láv Móricz (trikófelirat). Ezt megmondtam a fiúnak, nyugtatásul, ki tudja, értette-e megbocsátható izgalmában… Ó, igen: hogy az író errefelé mit csináljon, arra a válaszok, lám, mesésnél mesésebbek, ám nem okvetlenül születtek butaságból, sokkal inkább nyomorúságból, a helyzet nyomorúságából; ettől még a válasz olyan, amilyen, csak oka van. Épp ezt hívjuk nyomorúságnak. Az idők során a feladat lényegileg a Tisza szabályozásának s a nemzet fölvirágoztatásának szükségességében fogalmazódott meg. Márpedig rossz rég, ha a Tiszát nem a szakférfiak rendezik, a nemzetet meg… hát… azt magának a nemzetnek kell föl-fölvirágoztatnia tisztességes és rátermett vezetői bö-ö-ölcs irányításával. Minden más eset ennél rosszabb. S megnyugtatóbb, ha bizony az író nem népben-nemzetben gondolkodik, hanem alanyban-állítmányban. Nem mert hazátlan bitang. Hanem mert ha egy kicsit is jó, akkor úgyis nyakig az egészben, ha meg kicsit se jó, akkor hiába *mondja*: csak cifrázza… A hazaszeretet minőség kérdése.

Lássuk. Vágtam egy sterilizált bőrollóval két centimétert az előbőrbe, hogy a makk szabadon feküdjék. Ahogy vártam, ez kevés volt. A finom, selymeske nyálkahártyabőrt nagy óvattal elválasztottam az alsó makkpárkánytól, megkezdhettem a tulajdonképpeni vágást, ehhez előrehúztam az immáron mozgatható előbőrt a csúcshoz, de szinte csak azért, hogy tüstént egy bőrkapoccsal kifeszítsem; eltávolítván a fölös bőrdarabot, a sebszegélyt kicsiny, fortélyos öltésekkel összekötöttem.

A tárgy egyszerű – mondtam ravaszkás önkritikával.

Író vagyok, szeretem a vörös bort, a fini autókat, a vastag tehénhúsokat, a nőket, a természetet (abból is főként a füvet és a kaszáspókokat), és szeretek legalább fél nyolcig aludni, mert megérdemlem. E kicsiny elbeszélés nem kis terheket rótt hát magára, midőn kezdetét abban a telefonhívásban jelölte meg, mely jócskán hét óra előtt ért engemet.

Álom és ébrenlét tankcsapdás, drótkerítéses határán, csak lassan értettem meg, hogy Klára az e hajnali lény, kiről több, kedves emléket őrzök. A pokolba kívántam. (Olyan lány volt, aki nem azt mondta, hogy ekkor vagy akkor, hogy hétfőn, márciusban vagy 72-ben, hanem hogy „akkoriban, amikor *bajom volt* Baudelaire-rel” – ez nem tette egyszerűbbé rövid regénykénket. Régen volt, tán igaz sem volt.) Sebtiben megejtettünk egy terminust.

A báva napfény tékozlóan keringőzött szobámban; kicsit feszültek voltunk, ismertük is meg nem is egymást. Enyhe merevséggel kértem, foglalna helyet kényelemben szofámon. Így is tett. No, mi a baj? Én kérdeztem a nehézségei után. Oly roppant kínos nekem – fészkelődött. Mellei még mindig olyanok voltak: amilyenek. Sóhajokkal nem takarékoskodva, belevágott a közepébe (a médiász résébe).

Egy éve a férjem a kolléganőjével a hivatalból megcsalt. *Ráfektette az íróasztalra, és szert tett rá*. Előtte letette a tűzőgépet és az iratokat; felelős munkakörben dolgozik. – Csönd volt. A szomszédban egy munkásszállót építettek. Azt mondják, egész kis apartmanok lesznek. Szerettem a darujukat. Meg azt is, hogy így építkeztek. – Valósággal *rabja* annak a nőnek…!

Kettétörtem őt ingerülten, rabja, rabja! Olyan könnyen mondunk szavakat! Különösen a becsapottak… Nem egyszerű rabnak lenni! Több ízben valahol egészen máshol búvik meg a probléma!

Kérlek, ne érts engem meg félre! Igazad van. Nehézségeink vannak a testi boldogság terén, ezért találkozik avval a szukával. – Eszembe jutott egy barátném, órákig ültünk a konyhában, krumplit pucoltunk, nem volt semmi más, csak *a krumplihéj zaja*, megetettük a gyerekeit, s aztán ujjunkat egymás nemi szervére helyeztük. Téged szeret az Isten. Hallgattam. Klára a gátlást mellőzve zokogni kezdett. – Férjem maga is bizonytalan, azt állítja, szeret, és érzem, nem hazudik. Múltkor is egészen *váratlanul* kiront a budiból, s azt mondja nekem, hogy hugyozás közben, ahogy nézte a farkát, *rájött*, hogy szeret; nem, ilyent nem lehet csak *úgy* kitalálni… Csak hát… olykor idehozza cipelve nászi ágyunkba azt, s ilyenkor a gyerekekkel kell aludnom. Ki nevet a végén-t játszok velük egész este. Azok persze nem tudják mire vélni, még ha többnyire nyernek is, azaz nevetnek a végén… Együtt csináltunk végig mindent, a ház is.

Férjed hány esztendős? 52. Na ja – mondtam gondterhelten, 32 évem minden graciőz sunyításával, mintha 22 volnék. Kis szünetet csináltunk, feszülten figyeltem, érezvén – a szakma! –, hogy mindez nem a teljes igazság. Ki is bökte:

Azt mondja az uram, bő. Hogy többször támadt az az érzése, hogy engemet nem igazán csinál boldognak, hogy képesen szólva úgy tetszett, mint egy muzsikus, aki túl nagy koncertteremben játsz. És hogy a másik ott lent egészen másként van, és néki az volna épp ínyére, de nagyon, és ezért nem tud eljönni, hiába akar, hiába *meggyőződése*, hogy *én* értékesebb vagyok. Sírt is ezen az ellentmondáson.

A remény ott párállt a fiatalasszony arcán. Nem így volnánk evvel, barátaim, mindahányan? Veszettül gondolkoztam. Kell lennie megoldásnak! Az nem lehet, hogy okos, értékes, tettre kész fiatalok tönkremenjenek! Nem ezért küzdtek apáink és küzdünk mi! Nem.

Megvan! – mondtam, s magam is beleremegtem a megoldásba. Együtt remegtünk annyi idő után. Edzeni kell az izmokat. Edzeni – ismételte Klára gépiesen. Bólintottam, merthogy a nő picirije, akár egy vár katonákkal vagy a lépes méz méhekkel, izmokkal van körülvéve.

Arcát a figyelem elcsúfította. Egy barátom arcával a gyász tesz így. Voltunk egyszer temetésen, onnét tudom; a homloka szűk lett, *minden elaránytalanodott*, a szemei unintelligensen egymáshoz közelítettek, anélkül hogy a bandzsiság vicce ezt oldotta volna. Pedig, ha a gyászt lehetne mérni, az enyém nagyobb volt ott, de nem lehet. Igaz, azt sem tudom, milyen volt akkor az én arcom… – Légy zavartalan, és engedd el

magad ruhátlanul, majd vezesd be feléből-harmadából egy tetszés szerinti ujjad a szentélybe. Mármost rögvest a bejáratnál, ott, hol másutt a szenteltvíztartó, található egy körizom. Teszem azt *köhögéskor* összehúzódik; ennek akaratlagos mozgatása volna a feladat. Ez minden? – kérdezte hitetlenkedve. Megpaskoltam arcocskáját.

Nem.

(Itt akár abba is hagyhatnám, részletesen kioktattam az emelő izmokról, a várható izomlázról és a többi.)

És mindig erre gondoljak? Ez rettenetes! Hogy mindig gondolni kelljen valamire, hogy sose… hogy mindig… hogy nyugtom… Nevetve ráztam a fejem. Te ne félj, megy magától. Örömed csúcsa hét nyelven fog beszélni! Belejössz, mindannyian belejöttünk, mint kiskutya az ugatásba.

Felállt a szofámról, kába reménnyel indult a fürdőszoba felé, hirtelen sarkon fordult, és jókedvűen köhincsélve így szólt:

öncenzúra ! Amit a kép ábrázol, az a kép értelme.

A szomszédasszonyom, az asszony a szomszédból, harminckét éves szomszédasszonyként is szégyenlősként, nyugtalanként avagy szemérmesként hatott, találkozásainkkor tekintetét kislányosan az aljzatra veti, úgy bátortalankodik – pedig egy tetszetős, kecses asszony, szikrázón szőke hajjal és egy majdnem babaszerű alakkal.

Én akkoriban magánéletem karvaly-árnyaival viaskodtam, két asszony közt őrlődve, hol egyiket csaltam meg, hol a másikat – s mindvégig magamat. Az asszonyka sokszor kisegített cukor által vagy majonéz által, én pedig könyvekkel siettem viszont. Adtam egy Körképet neki, mondtam, hogy a *Magvető* adja ki. Úgy látszott, érti, amit mondok. Félénkségéről pedig akképp gondolkoztam, hogy majd elveszíti, dőlvén higgadtan rokokó szofámra.

Így is lett, rögvest elengedte magát. Most jobb – ismerte ő maga fel. A spannoltságban épp azt veszítjük el, amiért spannoltak volnánk – mondottam, s úgy éreztem magam, mint mikor a hóhért akasztják, föltételezve, hogy én vagyok a hóhér. Visszavittem magam a realitásra, a reálisan létező reálisra, és felhívtam az asszony figyelmét a művészet illetékességi területére, s csak az ő valósághű és részletes tudósítása hozhat, ha hozhat, segítséget, de ne érezze azt, hogy evvel beárulná vagy följelentené: önnönmagát. Nincs más dolgunk, mint az, hogy a valóságot szemügyre vegyük, s dolgunkhoz hozzáfogjunk.

Az álmaim – mondta. Antipatikusan fölnevettem, amit ő nem értett. Az álmaink! édes kicsikém, mit akarsz az álmainkkal! De félreértettem. – Az álmaim az álmomban szépek, de reggelre kiállhatatlanok és randák. Hangja eltökélten csengett. Pro form valóban kínos, hogy én mint anya és házasasszony azon álmodok, hogy mint pucér táncosnő eredményeket könyvelhetek el… Az az álom, hogy boldog vagyok, mégpedig úgy, hogy a férjemmel együtt kirúgok a hámból, ám én váratlanul elveszítem a gyeplőt, és ringó csípőkkel a nyilvánosság elé állok. Személyes élű, célzatos megjegyzésekkel látom el a vadidegen férfiakat buja mozdulatokkal.

A zenekar, a fiúk!, egzotikus, sötét zenét játszik. Forró, forró! A férjemet nem látom, a farom forró! Érzek… Lassúdan kigombolom a blúzomat, egy forgó, orkán-mozdulattal hull a szoknya is. Örömmel tölt el lábaim valós sudársága, csípőim diákos keskenye: nem lesznek korom felfedői. Melltartó és icuripicuri nadrágocska fedi el végső titkaimat. Halálos csönd. A zenekarnak is abbahagyott játszódni. Ekkor ismerem fel bennük az üzemi négyszöget, ez felvillanyoz.

A hátsók felállnak a székekre, hogy ne mulasszanak; igazuk van, itt vagyok, oké vagyok, bírom magamat. A férjem is felállt, felé fordulva vettem le a melltartót, dögölj meg, te állat. Tomboló tetszésnyilvánítás keletkezik részemre. Mikor bugyim is elhágy, mindig akkor ébredek, hálóingem öklömnyi bunkóvá gyűrve izzadt combjaim közt pihen. Férjem alszik, ahogy a férjek.

Kipirult orcáját kezem közé fogtam, s fölhívtam figyelmét, hogy semmi megvetendő sincs, hogy a többiek elismerésében látja azt a hiányt, ami a férje közömbösségében jelentkezik. Az egy hibás igénytelenség, ha ön a vonzóságát az álmokba dugja. Ne dugja oda. Ne dugjuk oda. Minél inkább az élet természetes erőitől indíttatva mozgunk a napjainkban, annál kevésbé lehetséges átnézhetni rajtunk. Vagyis hogy ez egyre több gondot fog okozni. Úgy ám – fejeztem be fejtegetéseimet.

És bizony csinálja csak meg, amit leírt. *Amit le lehet írni, az meg is történhet!* Csinálja meg, de már a Valóságban, itt, itthon, e kis magyar zugban immár személyesen!

A bátor kis feleség megmásíthatatlanul leszállt a szofáról, szemében Angyalföld fényeivel az enyémbe nézett, az ajtóból még visszafordult. No? – kérdeztem. A világ tények és nem dolgok összessége – mondta; arca nem árult el semmit. Késő estig hallgatóztam (a falnak is füle volt: az enyém).

Kicsit utálom magamat, hogy olykor hiúságból teszek jót. Az asszonyok nagyon könnyen kötnek barátságot egy férfival, de hogy az fennmaradhasson, egy kis fizikai ellenszenv is kell segítségül. Csúnyulok, ahogy a litván mondja.

Ha olvastunk, utaztunk, vagy ne adj' Isten, éltünk, tudjuk, mi egy kisváros, a kisvárosban a hangzatos nevű *Hotel*, s tudjuk, hogy esténte miként múlik ott az idő, az éjszaka, hogy jönne már a megváltó hajnal, akármilyen nyomorúságos is! De az ember hálátlan, s reggel, ha az ötvenforintos fölöstökért csak azt kapja, amit kap, s az is száraz avagy fonnyadt már, morog, és európainak érzi magát, ha lebarmolja a valóban felháborítóan hányaveti személyzetet… (Egyébiránt le van szarva Európa – és akkor már, persze, per def., az Uralig!)

A hotel, ahol a szokás szerint balul végződő közművelési misszióm során (taní-tani) megszálltam, a Vörös Csillag névre hallgatott, és megfelelt.

Az az asszony attrakciója volt a hotelnak. Ha dekoltázsa végigment a linóleum padlós éttermen, a fejek utánafordultak, miként a napraforgó. Nappalonként bikavadító bikinijében feküdt a termál partján, sokat ígérő és érő pillantásokat vetve a SZOT-beutalt bányászokra, akik mindenféle bajaik gyógyulását várták a gyógyvíztől. Egy-egy pillantás nyomán remegni kezdett a tálca a helyi pincér kezében, ahogy vitte a Calvadosszal telt poharakat. A vájárok belevaló adomákat meséltek az asszony felől, hogy nem volna éjszaka, melyben magában aludna, s hogy kemény próba alá vetné az ágyban a férfiakat, mert, így a vájárok, az a legény, aki állja – hogy ez volna az *életelve* az asszonynak.

A bárban mely egy téesziroda s egy századközepi kupleráj kereszteződése volt, figyelmes lett rám, s ez nekem olyan lett, mint egy duellum, a sok bányász szeme csillogott, akár a fekete gyémánt. Valamiként ismerősnek tetszett, s mikor mohó akart lenni, s kezét az asztal alá bújtatta, rájöttem, honnét. Több éve ő ápolta nővéri minőségben édesanyámat, s akkor megközelíthetetlennek látszott, hűvösnek és jelentéktelennek. Öcsémmel úgy hívtuk: *izgalmas nővér*: hát az éppen nem volt…

Nohát mi ez a változás? – kérdeztem kissé tán ingerülten Kristály Keserű-mbe temetkezve, jóságos, szíves, egyedülálló lányoknak férfifaló végzetasszonnyá válása, hm?

Amikor 19 éves koromban, nem csekély 2 hónap múltán, a hófriss házasságban, férjem rútul becsapott, nemcsak sorozatosan hazudott, megcsalt és kifosztott, hanem *elárult, elárult, elárult* – férjemet, maga is gyerekember, kirúgtam, hiába nyüszített, mint egy eb: akkor elhatároztam, hogy szabadon fogok élni, mint a férfiak, függetlenül, szilárdan, szélben, de úgy, hogy ennek nem tulajdonítok jelentőséget, az élet minden ajándékát, finomságát vagy gonosz tréfáját úgy fogadom el, mint ami nekem jár. Úrnő vagyok, életem főszereplője, így döntöttem.

A világ és az élet egyek. Én vagyok az én világom.

Ennyit elöljáróban el kellett mondanom.

Egy ilyen országban, ahol finoman szólva nem engedhetek meg magamnak akármit, jobban járok, és ezt nem panaszképp mondom, ha szocialista módon élek, tanulok, dolgozom. *Itt mindenki, én is, olyan iszonyatosan normális*. De ha eljön a nyár, s a régi ismerős fenyegetően horkantva akkorát sóhajtott teli csöcsöcskéi mögül, hogy már-már tisztelettel lapítottam, hát keresek magamnak egy férfit, egy férfit, aki *kell*. Kitombolom magam, könnyek nem keletkeznek a búcsúnak, nem ígértünk egymásnak semmit, s azt, fölnevetett, pedig nem először mondhatta, betartottuk…

Most is lefelé a vonaton öncenzúra , egy alagút formálisan bekapott. Akit már kapott be, tudja, bármennyire is felkészülünk rá, az elemi erővel váratlan. A rémületet a testemben egy pillanatnyi kinyújtózással, mely inkább nyegle, mint könnyed, próbálom ellensúlyozni.

No csak egy pillanatra! mert akkor két forró kezet éreztem kutatni lábaim közt. Annál tapasztaltabb róka vagyok, hogy *ez* megrémítsen, noha jócskán az. Szemből a tisztnek (Platzkarte!) nyilván térden kellett rám kúsznia. Megcsókolta a szoknyám szegélyét, akár egy Perceval. Világos lett, ugyanolyan erőszakosan, ahogy előbb sötét. A tiszt nem mutatta zavara jelét. Hiába, a hős az hős, s kuncogni kezdtem. Megbabonázva nézte a hosszú combok tövének sötétjében felvillanó parányi, ezüstös bugyimat. AZ EZÜST A SZÍNEM!!! Azután szégyentelenül, mintha cigarettával kínálna, játszódni kezdett a micském szélével. Kisvártatva megtalálta azt, amit reszkető kezével keresett.

Minthogy ránk törhetett volna akár civil, akár a testület tagja, beosztott és feljebbvaló egyaránt, s a helyzet fokozódott, elvetettem azt a gondolatot, hogy megleckéztessem az arcátlant, *van, amit lehet, és van,*

amit nem lehet!, inkább, vele mintegy épp kibabrálva, élvezni kezdtem kézi babusgatását.

Megemeltem a faromat a kutatás céljából; hirtelen azonban minden olyan kevés lett, hűvös, testetlen, kiagyalt, ordítottam volna a legszívesebben és tíz körömmel neki ennek a rohadt fallokratának! Kevés, kevés, kevés! Futva elvezettem a kocsi toalettjére. Ez a térség oly parányi volt, mocskos, lezüllött, piti, két embernek alig *méltó*, főként, ha az nemcsak elgyötört kezecskéit mosná rosszkedvű Pilátusként.

A tiszt a mulatságos hosszú pamutalsóval öncenzúra , férfiereje, apáink nemzedéke volt. A kitüntetések összecsördültek, valahányszor öncenzúra .

Az állomáson mindkettőnket vártak. Úgy szálltunk le egymás után, mint az idegenek: ezt szeretem. Mielőtt övéihez ért volna, gonoszul utánasúgtam: Mert ha a dolog semmi által sincs megkülönböztetve, akkor én sem tudom megkülönböztetni, hiszen egyébként meg lenne különböztetve… Ahogy visszafordult, láttam, fél. Ettől úgy megkívántam, hogy szinte görcs állt belém. De már nekem is mosolyognom kellett. No.

Frivol és fejetlen belezúdulásom az afférokba nem könnyelműség, inkább nehézség, nem fény, hanem nyomor, leginkább egy gyermek elhagyatottsági félelméből adódó kapaszkodásához hasonlítható a legközelebbi emberbe… *Én gyökértelennek érzem magam, mert én vagyok a gyökér*. Énbennem duzzad bizonyos feszültség, amelyet csak egy társ tud levezetni, mint a kardokon a vércsatorna. Ilyen esetben nem kérdezem: ki vagy, honnét vagy, milyen vagy. Vagy, hogy legyél! Azután hirtelen komolyan rám nézett, és azt mondta nekem: CSINÁLJ! CSINÁLJ ENGEM SZABADRA!

Bele-, illetve ránéztem kissé már puffadt arcába, fitos orrára és a gazdag szemfestékre, tehetetlenül megvontam a vállam. Nem fogott meg, Keserű-m végén jártam, nehezen telt a megrohadt idő. Beszélt.

Évente egyszer elutazom Kenyába! Ott vár egy varázslatos, barna bőrű férfi rám, és kedvemre tesz. No igen: ki nem már játszott egyszer avval a gondolattal, hogy egyszer az életében úgy igazán nekiereszti magát, elhagyja fegyelmezettségét, mely olyannyira érdekében áll, s életének lompos rúdját beleveri az egészbe! Egyszerűen mindent odavágni, kesztyűt, brigádnaplót, napisajtót a kurva (elnézést) cirkalmakkal, hogy valahol *másutt*, pálmák közt sós tengeri bódulatban egy nekikezdést élvezni! Itthagyni ezt az egész egészet, ahol sem élni, sem meghalni nem

lehet – no! no! no! –, ahol, hogy a legfrissebb példát mondjam, nem lehet szívpörköltet kapni, s a hetyke garszon úgy tekint az emberre, mint a hülyére. És hazudnak is persze.

Van egy barátnőm például, aki a HÓDIKÖT-ben dolgozik, ő is ilyen indokból kel hosszú útra. Sokáig ez számára csak álom volt, egészen addig, míg el nem küldte a művezetőt ide meg oda, ő meg fogta magát, s még aznap elutazott Spanyolországba. (Épp volt ablaka, mely a világra nyílott. Hogyne.) Mögötte egy eltört szerelem, mert titkon azért szerette a művezetőt, meg valahogy minden kifújt, a szülei sem értették meg, s úgy érezte, a KISZ-ben is inkább csak önnönmaguknak dobálják azt a bizonyos lasztit, hogy lecsaphassák, s ezt követően tapsoltak hozzá, összejött, pedig egy olyanja volt, amit szabályos életnek lehet nevezni, volt egy kis lakása, munkahelye, beilleszkedett a közösségbe, ez a mögött, előtte pedig… Igen: mi van előttünk? Végül is a nap, a tenger, a homok, a taraj; oly szép, akár a Krím félsziget vagy a Yukon-félsziget, ott már voltunk a brigáddal, mert aranykoszorúsok lettünk, harmadszor, és nem is csaltunk.

Ott az emberek azért dolgoznak, hogy éljenek, és nem fordítva, mint nálunk. – Hogy mi azért élnénk, hogy dolgozzunk? Mi azért dolgozunk, hogy dolgozzunk, de nem akartam tűnődésemet beléékelni.

Milyen hát a kenyai, illetőleg ibériai férfiember? – kérdeztem könnyedén. Nézd, kétségkívül déli. Vadász. Ösztönös, hajlamos, többször űzi, de nem *eleve* jobban. A szenvedély legtöbbször nem más, mint született fegyelmezetlenség. Mindenesetre visszajöttél, és most itt vagy. Milyen az életed? Hogy jössz ki vele?

Nehezen.

Az izgalmas nővér felállt, üdítőm odalett, márvány vállai fölött visszaszólt: A köznyelvek megértését szabályozó megállapodások szerfelett bonyolultak.

Reggel iszonyatosan leteremtettem a személyzetet; egyik lábukról álltak a másikra, míg turkáltam az obligát tüktojt.

Vannak örök elégedetlenkedők, kik mindeneket a maguk partikuláris kis szempontjukból néznek, és a haladás vagy egyszerűen az élet árnyoldalait úgy felnagyítják önzően, hogy már nem arra gondolnak, hogy’ lehetne az új megoldások nyomában fellépő új problémákat újszerűen megoldani, hogy gondjaik ma már *emberhez méltó* gondok, következésképp az elégedetlenség is társadalmunkhoz méltó

elégedetlenség kell legyen, hanem legszívesebben, türelmüket vesztve a lovak közé csapnák a gyeplőt – s azután ők maguk lepődnének meg a legjobban, ha azok a lovak, lóerős lovak, egyszer úgy valóban nekiindulnának…

Élni kell. Az erkölcs nem lehet elmélet. Ha a jó- vagy a rosszakarat megváltoztatja a világot, akkor csak a világ határait változtathatja meg, nem a tényeket; nem azt, amit a nyelv által ki lehet fejezni. Röviden, akkor ezáltal a világnak általában egész mássá kell válnia. Mint egésznek kell, úgyszólván, csökkennie vagy növekednie. A boldogság világa más, mint a boldogtalanságé.

Az élettől ki kell csikarni a boldogságot, itt nincs felmentés. Úgy adódott, hogy kedvező kondíciók mellett steward lehettem egy mifelénk luxusnak nevezett hajócskán, mely a Dunán, illetve a Balatonon szelte a hullámokat tetszése szerint, fedélzetén a pihenni vágyó honfitársaimmal. Magyarok.

El a kötelekkel! – kiáltott a kapitány, amit én derűsen a magam módján értelmeztem… Nos, itt vagyok hát, belevaló vagyok, oké vagyok, bírom magamat és a testemet, aki ismer, tudhatja, nem vagyok robusztus, bár valamelyest teherbíró, ringatózom a víz felett, és italokat keverek. Mert így játszik az élet ugyanis – velem s magával.

Steward, hat Gin-tonic a napozófedélzetre! – böfög a hangosbemondóból. Aha, indul a munka! Leteszem a tollat, gyorsan bekeverem a *drink*-et, ráhelyezem őket egy tálcára, és iszkol a próza fel! S ott hajszál híja kihull minden a kezemből, akár az őszi lomb. A három fiatal férfi mellett, aki jól észbe vésett engem, három első osztályú pucér leány feküdt a nyugágyakon. Az élet birtokosai föltehetően.

Mialatt szolgálok, mindent alaposan szemügyre veszek a legutolsó szőrszálig. Nézek, látok. Pompás kis állatkák itt a napon párolódva! Itt ma nem nekem lesz kicsikarva, gondoltam diszciplináltan. Minden ragyog relatíve, csak mintha az arcokon mutatkozna valamennyi görcsösség!

S akkor, ahogy az asztala fölé hajoltam a lányok egyikének, érzem, ahogy a lótuszvirág nekem titkosan egy darab papírt csúsztat papírokra éppenséggel érzékeny kezembe; másodpercekig eltalál a bársonyos mandulaszemekből egy mély pillantás, melyben bánatot véltem fölfedezni, repedést az Időben.

De nem jutok könnyen a híradást olvasni, a fickók a fedélzeten gyorsabban isznak, mintsem én keverek. Rendesen ügetésben tartanak.

Késő délután (már majdnem elkezdődött a Petőfin az *Ötödik sebesség! Ifjúság – Politika – Kultúra*) a mahagóni bárpult mögött végre megadatott a széthajtás. *Hibás magyarsággal, remegve írták.* „Kedves (Úr) (Elvtárs) Férfi! Segéljen. Nem vagyunk azok, akiknek látszunk. Nem könnyűk. Mások. A férfiak gazemberek a parti Áfészból, melyek minket kimondott vagy kimondatlan erőszakkal, kibontottak minket a ruhánkból, MINT DIÓT A HAJÁBÓL, arra való hivatkozással, hogy emelik a fizetésemelésünket. Ami sajnos igaz, így a kezükben vagyunk. Nem leszünk hálátlanok!”

Hát így állunk! Szép kis slamasztikába kerültem! De hát a három gráciának egyszerűen kell segítenem, vagyis segítenem kell… De hogyan?

Kevertem sebtiben a három kiskirálynak egy demokratikus „szunya-koktélt”. Egy lovat odavágott volna. Lehúzták az ördögi kotyvalékot… most már csak a kapitány ellenszerét kellett meglelnem, aki a fedélzeten őrt állt, hogy leplezze a gazságot. Óvatosan, barátságot mímelve rákopogtam a vállára, majd ahogy megfordult, kevésbé barátságosan: az állcsúcsra. Át a fedélzeti korláton megy lefelé a vízbe. Remélem, tud úszni.

Azután már csak a kicsikarás maradt vissza. Mikor egyedül maradtunk, a lány okosan így rendezte, a mandulaszemű a térdemre omlott: Megmentőm, én a tied vagyok! Hát így állunk. Fontoltam, mi lehetne itt válasz, és lehetséges-e egyáltalán, már amit válaszon érteni *szoktak*. Nézd – mondtam, egy darab elmegy belőlem, azzal a céllal, hogy nálad legyen, föltéve, hogy te engemet, mint Nálad-lévőt elfogadsz. Gyöngéden bólintott, ajkát megnedvesítette. Hirtelen roppant fontossá vált számomra ez a nyikhaj nőcske. Gyűlölni tudtam volna, ha nem szeret. *Gyorsan*, *gyorsan! csak el ne kapkodjuk!*

A párbeszéd, kedvesem, csakis úgy lehetséges, ha a felek kilépnek az animitásból, és olyan ütőképes talajt hoznak *létre*, amely, lévén a személyes *horizontján*, nem túl és nem innen, nem az absztraktban és nem a személytelenben, az egymásban kimondhatót valóságossá lenni engedi… Be kell vallanom, nincsenek illúzióim, elismerem, mert a valóság tud szorítani, mint egy ostromgyűrű vagy méhek a lépesméz körül, hogy a *nyelv* itt lényeges közegszereplő lehet, s bizony egész ocsmány és gonosz rendezői instrukciókkal. A nyelv is egy-egy nagy temetője a szemléletnek, tele metafora-sírkövekkel! Ez így megy. De azért azt hiszem, hogy a nyelv által előhívott valóság, minthogy személytől ível a másikig, személyes szól

személyeshez (édes perszóna!), valami közösre kell célozzon, azaz, elvileg, van esély a megértésre.

Gyere – sziszegte a csaj.

Az igazság megtalálása mindig kaland, izgalmasabb, mint Casanováé, magasztosabb, mint Percevalé vagy Timur és csapatáé. Amin itt munkálkodni kellene, az az emberekkel együtt levés, együtt élni teszem azt: Magyarországon; hogy azt a gazdagságot és szépséget, melyet mindenki magában hordoz, mint halálos betegséget vagy malomkövet a nyakában, szét tudjuk kínálni. Ezért nem tartom semmire a magukba forduló csoportokat, ahol kölcsönös rendszerességgel van ugyanaz feldobva, egy bizonyos polgári vagy proletár megelégedettséggel, nyakon öntve a közös sérelmek savankás szószával.

Kihűl a valagom, gyere.

Teste kellemesen hozzám simult, s benne hamarost elfelejtettem az átélt izgalmakat. Búcsúkor a lányka ujjacskáját hamvas ajkára helyezte, és az érkező boldog szülőkre célozva így szólt: Amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell. Ha az erény aludt, felfrissülten fog fölkelni.

Üres voltam, üres, üres, üres, agyam és ágyékom. Nem kellene ilyen önhittnek és rátartinak lenni, és egyszerre mindent egy markolással megfogni akarni, hanem, képpel mondva, az asztalterítő sarkát meghúzni próbálni, és mi foghatunk a legjobban csudálkozni, amikor az egészet lerántjuk, és szemünkbe ötlik, ahogy a langy tea maradékában lassan átázik egy ottfelejtett vajaskenyér-vég…

Tapasztalt vagyok. Tudásomat átadom, ez nem tesz gőgössé, ez a dolgom, ahogy másé: más. Az emberek errefelé éberek és tudnivágyók. A feladat adva van.

Életemben ekkora melleket nem láttam. De ne valami tőgyet képzeljünk, vagy azokat a trehány, de tetemes kinövéseket, amelyeket inkább nevezhetni páros púpnak; ez valódi, izgő-mozgó csöcs volt, a nagyság is csak *mellesleg*, ahogy mondjuk egy történetről kiderülhet, hogy megtörtént.

A férjem a háttérben hagy – kertelni nem kertelt a mellek gazdija. Képes vagyok a csodálkozásra, ez is dolgom. Ez a macskaszerű, tetszetős teremtés a világos bőrrel, mely drága meisseni (NDK) porcelánra emlékeztet, ki egy felnőtteknek való, 18 éven felüli mesekönyvből látszott kilépni, ez a *kéjhús*, ő volna abban a bizonyos értelemben éhes?!

Mit csinál férje? – érdeklődtem konzervatívan. Sóhajtva mutatott a koloniál könyvszekrényre; most én foglaltam helyet az ő műbőr szofáján. Még kérdi?! Olvas!!! Rögtön a szívembe zártam a fáradékony kollégát. Veres Pétertől Wittgensteinig fal mindent, én pedig ülök mellette tét nélkül, tétlenül. Pedig tesz önre, mondtam szellemesen. Nem vesz valóságszámba, ez a baj – mondta szabadszájúan. No jöjjön csupán.

Házassági hálószobájuk erősen emlékeztetett engem a Széchényi Könyvtárra, avval a különbséggel, hogy itt az *Új Symposion* szabadpolcos volt. Ezt az olvasópatkány javára írtam. Hát hogyan legyek én itt mint nő otthonosan boldog? Ez volt a kérdés. A helyzet komolynak látszott, de nem volt reménytelen.

A hobbiján keresztül kell elmarni – mondtam ki a kézenfekvő megoldást. A könyv nagy úr – folytattam kevélykén, belevaló könyvekkel én a legelnyűttebb emberpárt vagy más csoportosulást is lendületbe hozom. Meglátja, könyv, hangulatvilágítás, Calvados, s az ön hanyagoló férje csak úgy tüzelni fog a szabadság és szerelem iránt. Szociális érzékenység plusz petting. De vigyázzon – mozdultam akaratlanul is fenyegetően, a könyv veszélyes is, mert ha már a tűz lobog, legyen fa is elegendő. Az asszony magabiztosan kacagott: Vagy más gyúlékony anyag. Nem szóltam semmit, minek mindig a legrosszabbra gondolni; láttam én már éjjeliőrt nappal meghalni, no mindegy.

Hirtelen nem tudtam ellenállni, hogy fel ne olvassak valamit a Nyugat harmadik nemzedékétől; világirodalom – mondtam röviden s komolyan. Felütöttem az egyik könyvet, melyet nagyon jól ismertem, egy konkrét, meghatározott helyen, és hagytam a szerzőt a szavakhoz jönni. A szépség vallomásai nem egyenest a prüdériával tüntettek: nem sokat kerengőzött, hanem, hanem a dolgokat a nevükön nevezte. Azt mondta: élet. Azt mondta: szerelem. Azt mondta: szabadság. És azt mondta: van. De ezt egy akkora természetességgel csinálja, hogy senki sem lehet neki neheztelő vagy érezheti magát megbántva. Az asszony szívesen hallgatta. Mondtam, ne fészkelődjék, tettetett szigorúsággal.

Remélhetőleg önből az igazság szól – mondta a szöszke. Én úgy vágyom már *azt*.

Meg tudom érteni. Ha ezekre férje nem harapna, ajánlhatok egy képeskönyvet a 60-as évek kitűnő prózai terméséből; ezekben kolosszális és behemót szépségek és belevaló (fasza, pardon) igazságok vannak képezve. Férfiakra, mint jóféle pezsgő hat az ilyes. Én ezeknél nem

mocskosságokra gondolok, hanem a valóságszeletek izzó esztétikájára. Hallgatott. Hallgatását meg akartam törni, mert hiú vagyok. Esetleg valamicske privatizálás a 70-es évek belüggyé degradált álregény álprosperitásából?! – javasoltam duplafenekűen. Az se kutya!

Ugyan! Kutya! – legyintett a frusztrált hölgy. Ló, nem kutya. Eltűnődtem. Hogy *húzni* kellene és nem *ugatni*? Így gondolta vajon? De ekkor ő még hallgatott.

Ám megérkezett egy másik idő, és ő sugárzott, menése röpke volt, a haja mintha egy csillogó „glanc”-ot kapott volna, a nevetése vad volt és erős. (Merész, vonzó és kétségbeesett.)

Ön egy igazi varázsló! – kiáltotta felém. Mit mondjak, jólesett; nem mintha nem élnék jól, az írásaimat közlik, a kritikai visszhang többnyire kedvező, s ha nem, azt is a megtisztelő figyelem jeleként foghatom fel. *Vannak egészen viharzó asszonyok* – gondoltam egészen mélyen magamban.

Du musst dein Leben ändern – kiáltottam.

Megtörtént, megtörtént – sivította, és kis macskapofija egy pirosodás lett. Igen – szóltam enyhén, minden továbbit már magunk elé tudunk képzelni. Az asszonyka sarkon fordult, és így szólt:

A *rejtély* nem létezik.

Dehogynem – mondtam a szívemben.

Egy párttag barátom – aki arról nevezetes, hogy még ma is, pedig nemegyszer félreállították a munkásmozgalom viharos árapályaiban, sőt, nem kell ezt kendőzni, tapasztalatok híján ő maga is tévedett tragikusan, még ma is olthatatlan lánggal lobog benne a hit, a jobbítás vágya s a forró remény, egy funkcionárius, aki az emberek *között* él, maga is egy azok közül, legfönnebb a felelősségérzete nagyobb a hatalma arányában, aki tudja, hogy nem jóságos nagybácsi, *onkl*, ki csokinyuszit *ajándékozna* időről időre a népnek, hanem sokkal inkább irányítva kér, közös hasznunkra váló együttes munkára hív, akiben hiteles a meggyőződés őszinte fájdalma, hogy valami roppant nagy történelmi esély itt és most a tét, igazi kommunista –, ő mesélte.

„Amikor a csinosnak mondott, fekete hajú, vad és fiatal munkáslány a jól csengő nevű munkáskerületből a fogadóórámon belépett, azonmód gyanakvó pillantást vetett. Meg kell rögtön mondanom nyíltan, mondta rögtön nyíltan, nincs nagy bizodalmam a politikusoknak. Ó, mondtam

meglepve, mert elszoktam, no nem az egyenes beszédtől, hanem volt valami furcsa elszántság a hangban, fájdalom és gyűlölet, mely mintha nekem is szólt volna, és ez nem volt kellemes érzés, s ettől elszoktam. Önnek ilyen mély áverziója van a politikusokkal?

Mindenki ellen, aki nem lát bennem mást, mint politikai tárgyat, melyen bemutathatja a társadalmi fejlettségét, függetlenül, hogy kiről van szó. Rólam! rólam! Mért nem lehet megérteni, hogy az embernek jó baráti kapcsolatai lehetnek anélkül, hogy rögtön az osztályára gondolna! Egy anya az nem grófnő vagy parasztasszony! De minden politikus, amellyel eddig összevert a sors, nem éri be azzal, hogy engem vagy a helyzetet szuverénül kezelje, hanem azonnal a p…-ra s ezekre az elvont rútságokra gondol, csak azon jár az agya. Egyébként is *én* vagyok az, aki szabadságot akar, én. Én. És nem negyedéves központi tervekben lebontva vagy egy aprópénzre váltott félfényes szatócsvilág kétes tisztaságú kiskapuin. Elvtársnő, ezt mondják nekem, ne nyugtalankodjék, az ön *szabadsághányadosa* megfelel, sőt! az átlagnak… Hát vegye tudomásul, hogy nem felel meg. (A szellem saját méltóságának tartozik azzal, hogy megvessen minden tevékenységét korlátozó hatalmat, mondtam lakattal őrzött szívemben.)

Hűha, nem lesz könnyű nap. Kislány, csak nem azt akarja mondani, hogy minden, ami a p…-t érinti, rút?

Pontosan. Legalábbis ami engem érint. Hogy mások mit tekli-mekliznek, az nekem 8.

És az elnyomás?

Tudtam, hogy evvel jön, olyan biztos volt. Most még dobja be a demokrácia fejlesztését, és tisztára kivagyok. De ne higgye, hogy én *felemás* volnék, és mindenképpen előnyben részesítem a mi p…-kat, avval a feltétellel…

Hogy volnának feltételei!

Ez az! Az nekem rút, hogy ebből a gondolkodásból hiányzik a teljességre törekvés. Én nem akarok uralkodó osztály lenni, tessen ezt megérteni.

No, no, nem szabad, no, édes kicsikém… Kisvártatva, érthető, megkérdeztem, hogy keresi-e egyáltalán a társadalmi kielégülést… Mert hisz, érveltem, sokan csinálják vagy hagyják magukkal csináltatni:

önérdekből, barátságból, patkányságból, szánalomból vagy tudja az ördög, mi okból…

Nem. Én nem csinálom és nem is hagyom. Nekem ez nem 8, nekem ez rémület. Nem akarom, hogy dolgom legyen ezekkel a dolgokkal.

Értem már, tehát sem így, sem úgy. Azért, ne haragudjék, ez így eléggé álnaiv. Nyilván, kislány, bizton ön sem szűz… De hát volna, ugye, egy másféle lehetőség is… Hm?

Magánügy, senkinek semmi köze hozzá.

Volt már kapcsolata öncenzúra ?

Van egy emlékem, amely csupa fájdalom, és semmi élvhajsza.

És utána?

Ön nagyon is jól el tudhatja képzelni dokumentaristán, hogy semmi kedvem nem volt azok után ismétlésbe bocsátkoznom.

Valóban, az ilyen heves átalakulások járhatnak fájdalommal. Nem mindig ez az eset. Néha a mulatás nagyobb, mint a fájás, néha fordítva. És van, hogy egyenlő, és van, hogy nem lehet megmondani.

Nekem fájt. Minek *így* újra?

Nohát kipuhatolni, hogy talán most magával ragadná a szabadság-szerelem hármas jelszava! De ez nem akarna tanács lenni. Ha maga így boldog…

Boldog? Mi az? Hányszor, bizony hányszor eszembe ötlik, hogy a kis, kemény arcú luvnya sarkon fordulva azt mondja: A tárgy egyszerű – és végérvényesen megvonja csenevész vállacskáit.”

Barátom befejezte elbeszélését. Sokáig hallgattunk. Vörös bort ittunk, aztán megszólaltam.

Egy olyan felelethez, amelyet nem lehet kimondani, nem lehet kimondani a kérdést sem. A *rejtély* nem létezik. Ha egy kérdést egyáltalán fel lehet tenni, akkor meg is *lehet* válaszolni azt… A szkepticizmus *nem* megcáfolhatatlan, hanem nyilvánvalóan értelmetlen, mert kétkedni akart ott, ahol nem kétkedhetünk. Mert kétely csak ott merülhet fel, ahol van valamiféle kérdés; kérdés pedig csak ott, ahol van felelet, és ez utóbbi csak ott, ahol valamit *mondani lehet.*

Barátom nem értett egyet velem. Közben finoman besötétedett, mintha fordítva hajnalodnék. Teljes súlyával visszahullt ránk a csönd, mely égbolt és csillag. Aztán szelíden, de határozottan kidobtam, mert dolgozni akartam. Ha dolgozom, megnő bennem a szeretet.

II. (anekdot)

Illúziódnak fátyolát ne lebbentsd
Fel, maradj örökké boldog álmodó,
Mert szebb egy megvalósulhatatlan
Álom, mint egy át nem álmodható jövő.
Nagy-nagy szeretettel ölel:

Édesanyád és Kuki
– haragosan olvasandó –

Előszó

Hivatásunk komolysága mellett is tág terünk nyílik az önkéntelenül kínálkozó humoros fordulatok megfigyelésére. E történetkékben szent valóság és színes költészet ölelkezik, így a bőséges lelki haszon, komoly tanulság és édes műélvezet eleve biztosítva van függetlenül a szerző korlátaitól.[1]

Azt hiszem, elvetettem a sulykot. A sulyk-ra azonban ez rá is fért. De hogy ezt a részt megírhassam, ahhoz nekem magamnak mélységes, mennyei vidámságra van szükségem: mert a legmagasabb rendű pátosz csak akkor sikerülhet nekem, ha *játék*. (A végén megint *minden felragyog*.)

Anekdota görög szó; azt jelenti: „kiadatlanok”. A kiadatlanság nem azt jelenti, hogy e történeteket soha nem adták ki vagy adják ki, hanem csupán azt, hogy *kihagyták* őket, feledés szitált reájuk, mert nem eléggé hivatalosak, nem ütik meg valamely szakállas komolyság mértékét.

Az anekdota tehát történelmi tréfa. Ezek itt konkrétan: magyar.

Mégis, akár végigolvassuk egy ültünkben, mint egy regényt, akár bele-beleböngészünk, kicsendül a történetekből néhány visszatérő – századokon visszatérő – dallam. A szabadságvágy és szabadságszeretet mindenekelőtt, az igazságtalanságnak nemcsak gyűlölete, de kifigurázása is, a bátorság tisztelete egy kis hetvenkedéssel tetézve, nyugalom a nagy bajban, fellobbanás a kicsiben, és mindeme dallamok közös hangnemeként a csaták és a politikai csetepaték dúrja mellett a humor mollja. Irónia. Irónia, Musillal szólva: ha úgy ábrázolunk egy klerikális személyt, hogy

mellette a bolsevik is találva legyen. Ha egy ütődöttet, hogy a szerző hirtelen azt érezze: de hiszen ez részben én vagyok. Az iróniának ez a fajtája – a konstruktív irónia – a mai Magyarországon eléggé ismeretlen. A dolgok összefüggéséből emelkedik ki ez a mezítelen irónia. Az iróniát gúnynak, csúfondárosságnak tartják. Legjobban szeretem azt a tréfát, amely egy nehéz, jelentékeny gondolat helyén áll, egyszerre ujjmutatásul és szemhunyorításul.

Őszinte örömömre fog szolgálni, ha sikerül munkálkodásommal olvasóimnak néhány kellemes órát szereznem. De mindeneken túl valami belső kényszer hajt, hogy semmit elmondatlanul ne hagyjak, aminek bármi jelentősége lehet, kivált azok számára, akik a szabadabb emberi lét érdekében küzdenek. Az igazság igazság marad, még ha átszövik is érzelmeim és ítéleteim… *Meglehet, ami nekem labirinth, másnak proszpekt!*

Iszonyú kötelesség az emlékezés! S ha én is odaleszek, amit elfelejtettem vagy elmulasztottam megírni, nyomtalanul elvész, mint ahogy Rabelais mondja: *Depuis n' en fut parlé. La mémoire en expira avec le son des cloches lesquelles quarillonuerent à son enterrement*. (Aztán már nem emlegették. Emléke elenyészett a harangszóval, amely temetésén kongott.) …Mondhatni, memoár ez. Memoár-rom. És akkor persze csak így értve: *az én memoár-rom*. És ha így, és így, akkor úgy kellene kezdeni, s nem így, ahogy Gombrowicz a följegyzéseit: Én. Én. Én. Én. – Mindegy már, nézzük az élet félvéres tényeit, melyeket tükrözünk, ahogy az e tájakon komilfó.

Jelzem, akkoriban nem publikáltam, 49-től egy sor sem jelent meg tőlem, bizonyítható! igaz, írni sem írtam – bár nem tudom, menti-e ez az akkori kultúrpolitika akkori szűkkeblűségét. A szó és a tett között a közvetlen kapcsolat megszakadt, ahogy Hamvas Béla írja, másról, máig kéziratos művében, és életünket kettészeli. *Az elhatározás elszántságát külön meg kell tanulni.*

Hallgattam hát, igaz, nem dacból, nem is finnyásságból, nem akarnék mindennek utólag valami morális alapozást adni – ahogy annyian a drága kollégák közül –, egyszerűen nem állt az írásra a kezem; tudom, kicsit romantikusan hangzik (mert mintha azt mondanám: óvott engem az Isten): de szinte, mintegy, nem *tudtam* írni. Eszembe jut Barbocz Simon barátom megjegyzése, melyet még a *kiugrás* előtt ejtett el: „Nem lehet minden tehetetlenségünket arra kenyni, hogy itt vannak a németek.” (Égő szemű

fiú volt, hosszú sálakban járt, és bölcs fölismeréseit rendre hajnalban nyilatkoztatta ki… a hajnalok furcsa mámora… Simon kicsit spiccesen kiabált, így a németek meg úgy, bármikor elvihették volna; és nem azt a szót használta, hogy „tehetetlenségünk”, hanem hogy „ez az impotens faszozás”…)

Visszatérve mármost az ötvenes évekre, Révai, aki nagy tehetségű, értékes ember volt, de, ezt is meg kell mondani, roppant nagy károkat okozott objektíve (*de hisz* épp ebben áll a tragédiája: a Révai-tragédia!), első szárnybontogatásaimat keményen letörte. OTTÓ ÜTÖTT, TALÁLT ÖTÖT – írtam én pályámnak szinte legelején, s ő, Révai, ebben Habsburg-restaurációs *törekvést* látott, talán nem kell hangsúlyoznom, milyen igaztalanul – arról nem is beszélve, hogy ki volna az az öt, ugye…

Személyesen egyszer találkoztunk. Istenem, mennyi ravasz és mucsai áttétellel – Gyulának tudomására hozták, ő szólt a sarki zöldségesnek, aki, miközben 6,70-nel becsapott, megpöndítette nékem, én elsőre nem értettem a szubtilis célzásláncolatból, de azután megértettem (és magamra vetettem) és így tovább…: Azt hiszem, egy afféle mai fiatalember megszakadna a röhögéstől! De vigyázz, fiatal barátom! Ha nem akarod, hogy röhögésed magadra hulljon vissza, akárha levegőbe pöknél s aláállnál, nagyon-nagyon differenciáltan kell röhögnöd, mondanám: történelmien – s meglátod, nem sok ítéletet fogalmazhatsz meg kedvedre, silány idők tanulmányozása vékony katharzist kölykez… Meg aztán: mi az, hogy silány.

Soká vártam a hatalmas fogadószobában, de annyira nyilvánvalóan várattak, hogy ezen csak nevettem. (Tegyem hozzá, korán.) Révai tanult férfiú, gondoltam, nyilván ismeri, mit írt Nietzsche erről: A legbiztosabb mód az embereket felháborítani és gonosz gondolatokat ültetni fejükbe: ha soká váratjuk őket. A várakozás immorálissá tesz. – Nyugalmam a szellem emberének önhittsége volt, hogy átlát a hatalom mesterkedésein, illetve azokon a lépéseken, melyeket gőgjében így nevez. És ez igaz is. Átlát. Csak hát amaz is átlát őrajta, közben. Mindegyik átlát a másikán, érdemes tehát legalábbis óvakodnunk… Ezt a kölcsönös átverést azonban nem volna méltányos *a realizmus kettős diadalá*-nak nevezni! Ekkor Rajk még élt.

Mindenesetre álmomban sem gondoltam volna, hogy összeroppanásom kezdetén állok; éppen elébb szerzett könnyűségemben döntöttem úgy, hogy nem szükséges harsányan elterpeszkednem a

fotelban, hátradőlni előrecsúszva lakli bájjal – összeszorított térdekkel „szorongtam”, eléggé biztonságosan. (Máig idehallok gyermekkoromból egy rikácsoló női hangot, anyámét vagy a cseh nénémét, sosem értettem, mi lehet olyan idegesítő egy *ülésben*, nyilván valami kompenzálás lehetett a férfi vircsaft miatt, s az is biztos, a huzat *rettenetesen* meggyűrődött.)

Pedig összeroppantam! Pedig aztán hát én igazán nem voltam lekötelezve: önmagamnak. Nem voltam meghatódva saját ifjúságom erejétől, az újat kezdés mámorától, a történelmi igazságszolgáltatás vészességétől, az országépítő tettektől és a többi. Bizonyos, hogy van valami felszabadulás abban, ha amúgy gorombán odamondhatjuk ezeknek az embereknek, mit érez közöttük a magunkféle… Nekem ehhez semmi közöm – ezt szerettem volna mondhatni úgy, hogy ez egyszersmind valami *megoldás* is legyen, legalább számomra.

De ez nem így van. Mert jó, rendben, hogy meg vagyok félemlítve, de hát *én* vagyok megfélemlítve, nem valaki, akit csak úgy minden további nélkül megvethetek és sajnálhatok szeretetből. *Mi lesz velem? – ez a baj*. – Emlékszem, egy ízben az Andrássy úton sétáltam, a 60-as szám előtt rosszkedvűen, de azért közömbösen, de azért gyorsítottam, amikor egy indulni készülő, nagy, fekete, *osonós* autó ablaküvegében megláttam *iszkolni* magamat, *a próza iszkolása*, mondottam rögvest magabízón a szívemben, most, hogy leírom, ugyanúgy dünnyögöm magam elé a szavakat, a próza iszkolása, érzem ajkam akkori mozdulását… És akkor, hirtelen, nézve a járdát, az jutott eszembe, hogy nyilván itt sietett nemrég valaki, egy valaki a munkahelyére, a 60-as szám alá, megcsuszogattam a lábam, s komisz rémület ébredt bennem arra a gondolatra, hogy így *keverednek* a lábnyomaink… és akkor tovább… hogy a levegő… hogy ugyanazt a levegőt szívjuk… sőt… talán épp, amit ő ki, azt be én vagy fordítva… rettenetes. Azért ez a testvériség túlzás. Mégiscsak van gyilkos meg van áldozat. Elég. Az író tetszhalála: az okoskodás. Lovasnemzet vagyunk: szőrmentén gondolkodunk.

Magabiztosságomban rávigyorogtam az egyik sameszra, de az nem úgy reagált, ahogy vártam, erősen visszanézett, tett is egy lépést felém, mint egy külvárosi alak, ám azután olyan egyszerűen fordult vissza, hogy azt is hihettem: véletlen. Így nem tudtam, mit higgyek. Meg-megbillenve ültem a nyirkossá vált műbőr fotelon; mikor kivágódott a nagy, fehér szárnyas ajtó, vártam, hogy megjelenjék egy elegáns, szikár titkár, nyeszlett nyakkendővel, gyomorbajos, vékony ábrázattal (a képzelgés

részletessége, kidolgozottsága, utólag, már áruló jel: az aránytalanság, mely a félelemre alapozódó gátlásokban gyökeredzik) vagy egy hű, szomorú, szemüveges titkárnő, nagydarab frusztrált valaki (később megőrült, zárt helyre tétetett, *a szovjet óriáspetesejt*!, ezt kiabálta naphosszat; ld. még a Csuklógyakorlat c. írást) – ehelyett maga Révai hajolt ki csapzottan az ajtó mögül, a hajába túrt, ahogy egy ideges tanár, kutató tekintete sietősen végigfutott a csarnokszerű előszobán, megállapodott rajtam, jöjjön, jöjjön, jöjjön, intett felém, s ugyanevvel a mozdulattal, még mindig az ajtó mögül, ki nem lépve a szobából (mintha rejtegetne valamit, vagy, mit tudom én, neglizsében volna) teremtette le ordítva a sameszt, maga barom, parazita, miért várakoztatja meg! De ezt is rögtön, átmenet nélkül abbahagyta, ne haragudjék, mondta nekem türelmetlenül és bocsánatkérőn, rettenetes főfájásom van, de hát mit tudhat maga erről, a fiataloknak nem fáj a fejük.

Nekem szokott, válaszoltam, s ez olyan volt, mintha nyaliznék. Elnézést kért, hogy megvárakoztatott, ő aztán igazán tudja, milyen várakozni, de közben mosolygott, hogy mintegy mi ezen túlvolnánk. Azaz, úgy gondoltam én, cinkosságot ajánlott. (Ugyan… – tenném hozzá most.) Másrészt szántam a fájdalom miatt, az elgyötört bőr, a tekintet tört csillogása, az ismerős jelek, szántam, és rögtön gyűlöltem is, mert ez az egész lebegés fájdalom és cinkosság, hősiesség és árulás közt, a bizonytalanságnak ez a hazátlan törtetése: módszernek tűnt föl.

Mely elérte a célját. Révai észrevette zavaromat, alig láthatóan elhúzta a száját, nyilván, hogy ilyen gyengécske legény vagyok, és akkor, megint hirtelen, elővett valahonnét egy banánt. – No, egyék, mondta, ez talán megnyugtatja.

Banán. Akkor! Még jobban összekavarodtam; mit is tennék, próbáltam *emlékezni*, ha épeszű volnék, ha a helyzet épeszű volna, de semmire nem mentem. Lám! Alig telt el néhány perc, csupa jó történt velem, egy intelligens úrnak számomra ismerős szenvedései vannak, magam kéjes gyümölcsöt majszolhatok – (de!) mint egy kisdiák, aki rossz fát tett a tűzre! (A sztálinizmus, olvasom, felhasználta a katolicizmus idevágó eredményeit.)

Hát így. A többi alig érdekes, a banánhéj belsejét kapirgáltam, miközben Révai faggatózott, hogy mért viselkedem olyan nyögve nyelősen, mért billegtetem én azt az illyési asztalt, mért ódzkodom, vonakodom, gyanakodom, mért hárulok el és válok halálra, mért nincs vér

a pucámban, mért nem egyeztetek, mért viselkedem siralmasan és vagyok finnyás, mért fakszniszom, mért nem kapok vérszemet, és mért vagyok szóra sem érdemes?

Magázott, amire fölfigyeltem, mert addig (s azóta is) csak *érett nők* magáztak engem. Elhallgatott, tehát válaszolnom kellett. Tudtomon kívül reményeket keltettem Önben? Én egy termékeny föld vagyok, akartam mondani pátosszal, de rám jellemzően germanizmust sejdítvén, visszahőköltem. Helyzetem egyre rosszabbodott. Én termékeny föld vagyok – ehhez meg az érzékeny hangsúlyok miatt színésszé kellett volna lennem, és én semmi sem akartam lenni.

Termékeny föld vagyok, mondtam végül, de Révait akkor ez már nem érdekelte. Hogyne, hogyne. Még gondoltam mondani afféle függetlenségi nyilatkozatként, hogy *földet vissza nem adok*, de ehhez gyáva voltam. Később hallottam, hogy Révai *messzemenően* nem volt velem megelégedve, hogy többre tartott, de én csak egy elkényeztetett kultúrúrifiú volnék, aki arra hajol, amerre a szél fú, a termékeny föld emlegetésével én implicite ezt fejeztem volna ki. Merthogy az igazi író a rossz magot kiveti magából.

Nem vagyok én terményfelvásárló-magosztályzó, mondtam valakinek sör mellett kicsit már kapatosan; visszajutott Révai fülébe, de mire bosszút forralt volna, megszűntek a *föltételek*, hogy átadják helyüket másikaknak…

Könyvem előtt ülve nagy az én hálás örömem, mert most visszaadhatom egy csokorban a magyar társadalomnak azt, amit hosszú időn keresztül önmaga termelt. Kettőre azonban számot tartok. Barbocz Simon barátomtól hallottam, és magamra alkalmazom, hogy egy tanácstagjelölt programbeszéde alkalmából, miután már minden érdemlegeset elmondott, nagy emfázissal, büszke érdemként így kiáltott fel: – Egyet nem lehet elvitatni, hogy én is kortárs voltam.

Ez az egyik.

A másik az, kedves olvasóim, hogy amikor ezt a szerencsétlen magyar nemzetet annyian szomorítják, nyamvasztják (az olajárak!), vagy épp mosolyt és jókedvet fakasztanak – nekem az a hálás szerep jut, nem tudom, sikerrel-e, hogy könnyet töröljek, sebbe ragadt gézt tépjek, és a napfénytől forró, gyilkos tarkókat simogassam. Ahogy Kassák mondja, minden jó műnek elégedetlenség az apja, szorgalom az anyja. S nem

Goethe, de Hölderlin állítja: az én feladatom, hogy a hazáról beszéljek. Ezt senki se irigyelje tőlem.

Van közülünk, aki azt mondja, amiről anekdotát lehet mondani, arról már nem érdemes, illetve, hogy az anekdota a tárgyát mintegy, úgy és tulajdonképpen, rendben lévőnek találja. Jóllehet az, itt, a legkevésbé sincs rendben. Hogy nagyobb titok és szégyen az, hogy csak így fecsegni lehetne róla, és hát ha nem tudunk róla valóságosan beszélni, mert ilyenek vagyunk és itt vagyunk, akkor ne beszéljünk róla.

Sok igazság van ebben.

De talán, többek közt, érdemes ilyen módon is rámutatni arra a rossz megelégedettségre, mely az elszaporodó szembenézősdi láttán nő mostanság.

Van közülünk, aki erre azt mondja, hogy ez a gesztus is egy lesz ezek közt.

Ezt nem hiszem; bár kiszolgáltatottságát mint hibát: látom.

Ha végigfutunk elmúlt lehetőségeinken, az életünkön, bizonyos meghatódottság vesz erőt rajtunk… de egy perc, és… elmúlt, mert a magyar megbecsülhetetlen tulajdonsága, hogy a rosszat elfelejti, csak a jót, a kellemeset szereti megtartani az emlékezetében.

Elvégezni a tennivalókat, és emellett lehetőleg keveset gondolni magunkra – úgy hiszem, ez az, amire szükségünk van.

Kelt Budán, június 16dikán

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni I

A koalíciós időkben, már a fultoni beszéd után, a hidegháború alatt Rákosi Mátyás a béketáborban járkálva lobogó tűznél melegedő funkcionáriusokra bukkant.

Tüzet kért tőlük.

Míg a szocdemek a csípővasért szaladtak, egy szervezett munkásfiatal, név szerint Medve István, belemarkolt a zsarátnokba, és a hamuval együtt, hogy kezét meg ne égesse, olyan szép piros parazsat tartott a főtitkár elé, hogy csak úgy szikrázott, mint az ötágú csillag.

Ez aztán egy ördöngös fickó – mondta az első ember, és rágyújtott a ritka tüzes serpenyőből.

Erkölcs

A vérbő ötvenes évek elején egyszer Mátyás úgy leszidta az imperialistákat, hogy maga is megbánta. Bánatában aztán vadászatra rándult át Munkácsra, mindazonáltal telisde-teli volt életörömmel. (Itt jegyzem meg, hogy alkalomadtán rendkívül indulatos tudott lenni. Egyszer vadászat közben azért, mert egy fának az ága a szemét érintette, erdészére emelte a puskáját. Az erdész tapasztalt, talpig férfi volt, mást ne mondjak, ismerte Kun Bélát is, csak ennyit szólt: Legyen kegyes, drága elvtárs, édes Mátyás, özvegyemről és árváimról gondoskodni. Szerencséd, oktalan állat, hogy özvegyed és árváid vannak – jegyezte meg nagylelkűen a főtitkár, és ismét vállára vette a puskáját.)

Az estéli visszakocsizáskor a kíséretében lévő ávósok egyike amaz aggodalmának adott kifejezést, hogy vajon a határnál nem-e fog az utazás késedelmet szenvedni. Lement a nap, s ahogy lement, a komoly férfiak bele-beleborzongtak a hűskés alkonyatba, annakelőtte pedig hogy keresték az enyhet ígérő silány árnyékfoltokat. Szinte láthatóan sötétedett, nevezett ávósnak az volt az érzése, hogy a légmolekulák *szemenként* sötétednek. (Elkezdte estin a gimnáziumot, de nem bírta befejezni. „Az erejem nem volt hozzá meg estére. Az asszony is mindig baszkurált a pénz végett.”)

Mind e közben a legmagasabb kíséret egyik tagja a zöld parolis ávó működését nem éppen a leghízelgőbb módon tette szó tárgyává, oda célozván, hogy némi kenyőpénz fejében bárki is könnyen átjuthat a határon, még ha vámköteles tárgyak volnának is a birtokában, különösen a Szovjetunióval határos határon.

Már erre a főtitkár is annak adott legmagasabb kifejezést, hogy a hallottak (lásd még A valóság tükrözése: egy túlkapás c. írást) felől közvetlenül akarna meggyőződést szerezni. A terv akként lett megállapítva, hogy Rákosi az ún. háttérben marad. Ő egyébként megszállottként szeretett szabadságos ávósnak felöltözni, a sapkája mellett virág volt, kenyerestarisznya az oldalán, a kardot a mentével együtt felkötötte a hátára, vágott egy útszéli meggyfáról botot magának, úgy

haladt a dűlőn, akár akárki más, aki öreg szülejéhez iparkodik hazafelé – volt is dolga a biztonsági őröknek: sok. Így élvezte a nép szeretetét.

Úgy is történt, a határsorompóhoz érve, az evégből kijelölt ávós a csézáról leszállva, miközben szolgálati fegyverén hidegen csillant a krassz holdfény, szóba ereszkedett a pirospozsgás fiatal őrrel, hogy sietősen át szeretne jutni. Az legott megtörténhetik – válaszolt vidáman a fiú, kinek nap mint nap öröme telt a szolgálatban, szerette a virrasztásokat, a férfit próbáló riadókat, a kemény vicceket, hajnalban a hűskés levegőt, a setét erdő irdatlan roppanásait, és gyűlölte a nép közelebbről meg nem határozott ellenségeit –, hogy ha nincs az elvtársnál vámköteles áru.

De épp ez a bibi, hogy volna néhány *kila* gyertya, cukor, kávé, farmer és számítógépecske, de nem szeretnék emiatt, mit mondjak, egy percet sem vesztegelni. A fiú hajthatatlan volt, hová gondol, jó ember, drága elvtárs?! Hiszen ez részemről esküszegés lenne! (Szentigaz!) A kudarctól immár rettegő ávós homlokán, mint csigák ezüst kondenzcsíkja, hideg veríték kúszott, s szeme meredten bűvölte a fiút. (A *meredt*nézés elemi óvatosságnak számított, mert akkortájt könnyen előfordult, hogy valakinek azt mondták: „Magának ide-oda jár a szeme.” Ezután biztosra lehetett venni, hogy az az elvtárs, akinek *állítólag*, kiemelés tőlem, ide-oda járt a szeme, gyanúba keveredik, és akkor már nem zörgött a haraszt, ha nem fútta a szél.)

A hold szenvtelenül mosolygott az égről, mint akinek mindegy, az igazság győz vagy a hamisság. De a hű fiú nem hallgatott a csábos ígéretekre, hanem kiadta a végső ütőkártyát: Nincs az a pénz! – Pedig akkor az nagy pénz volt.

Ekkor a háttér csalitjából előlépett Rákosi Mátyás, kit a pirospozsgás őr a patyomkin-ruházat dacára üstöllést felismert, s tisztelegvén, a további parancsot várta. Háráso, ember vagy, hékás – kiáltotta Mátyás örömmel –, éber kolumnista (este volt és fáradt) az álarc mögött is felismeri és leleplezi az ellenséget! No hiszen, kezdte kényelmetlenül érezni magát az az ávós! – Már másnap nem volt se híre, se hamva.

Rákosi megöblösítette a hangját, az erdő vadjai és a levegő madarai alábbhagytak természetes neszeikkel, elvtársak!, sok minden, nagyon sok minden nincs még tisztázva ebben és az ehhez hasonló ügyekben! A fiú csoszált túl nagy bakancsában, egyik keze a puskatusán, másik a nadrágvarráson, a főtitkár elgondolkodva morzsolt egy száraz ágacskát, miközben jót nevetett az őr elfogódottságán.

No, komám, komád vagyok-e? – Az őszi erdő csöndesen mocorgott, na, elvtárs, neked elég széles melled van, elfér rajta néhány kitüntetés, azzal intett a kíséret felé, egymás után vetették le az elvtársak a dolmányt, annyi volt a drágakő mind a dolmányon, mint tepertő a túrós csuszán.

Majd a magas társaság eltűnt az erdőt át- meg átpásztázó reflektornyalábok bonyolult-szép, Moholy-Nagyot idéző, tiszta geometrikus rendszerében. De Rákosi még visszafordult a fáradt legényhez, a mai Magyarországon, úgy érzem, igazi tavasz van.

Fiunk villámsújtottan áll ott, dobogó szívvel a sötétben, kemény éjszaka borult fölé, a szélseperte és szélcsiszolta égbolton tiszta csillagok ragyogtak, s egy villódzó távoli fény pillanatonként tovatűnő hamut kevert belé, a szellő fűszer és kő szagát hozta, távolból jövő zavaros kiáltások törték meg a csendet, aztán teljes súlyával visszahullt rá a csönd, mely égbolt és csillag – hogy azután tegye, mit a magas méltóság javasolt: kacagva szaladt át az életen. (Példát vehetnénk mi is, kedves Olvasóim.)

Egy csók és más semmi

Mi történt és miért? Ez az az ikerkérdés, mely egyként foglalkoztat szakférfit s egyszerű népet, ismernénk meg múltunkat, hogy egyáltalán esélyünk lehessen a jelenre. Vallom, itt még van mit tenni. Azt hiszem, a keletkezéstörténet egy fontos dokumentumát tartom a kezemben alant.

Nem sokkal a Felszabadulás után történt… Az életet addig csak mintegy fényképről ismertük, amelynek tudvalévően nincs szaga, s nem piszkol, és most beleestünk valami nagy, hideg-meleg, maszatos, sáros, illatos-büdös mocsárba, az életbe.

Az élet értünk jött nő, ital, mulatság, társaság, báli kaland alakjában, mi magunk is álltuk a kihívást, elébük mentünk. Jártunk kocsmába, színházba, hangversenyekre, előkelő dzsentrizsúrokba, munkástáncmulatságokra, finom bálokba, cselédtánchelyiségekbe, a híres Buzelkába, a kétes Bableves-csárdába, Szabad Nép-félórára. (Pátosszal a foglalkozásvezetőnek: Ahelyett, elvtárs, hogy fölemelnéd a hangod, avval törődnél, hogy mindez a Szabad Népben jelenhessék meg, ez jobb volna nekünk is, neked is, a népnek is, a szabad-ság-nak is. – A három testőr, hujjogtuk: Pátosz, Azrossz, Arramész!!!)

Korom Jancsi arca lányos volt, akkor még. Varrattunk neki kurta rokolyát, szerény perkálblúzt, amely mögé a mellén kétoldalt két kerek, száraz zsemlét dugott, az ölelés valóban csak úgy „ropogott” – huncutul a mellébe nyúlkáltak, s szétmorzsálódó két keblét a nyílt színen megették – a helyiség hangadói egyre-másra vitték el hölgyünket, aki szemérmetes hajadonhoz illően s egyéb természetes okból is kifeszített könyökkel jó távol tartotta magától táncosait, de, hajha, az ellenállás fokozza a vállalkozó kedvet, s egyszer csak azzal jön vissza az asztalhoz hölgyünk, „most aztán gyorsan el”, ami nyomban meg is történt.

Az utcán aztán röviden közölte, hogy egy nyúlkálós cuxfirer elől kellett szöknie, aki nagyon hívta a „folosószegelet”-be; majd az első fordulónál lekapta copfos parókáját, egyikünk fejébe nyomta kalapját, vállára borította hosszú lódengallérját, amely alatt a szoknya felgöngyölődött, mint az összecsavart vitorla, a térdig felhúzott nadrág viszont leeresztődött pantallóvá… éppen ideje volt, mögöttünk futó léptek hallatszottak.

Igen! Ő volt, a végzetes államférfi! Kopasza bögyösen fénylett. Utolért bennünket, *közönyös arccal, de dobogó szívvel* baktatókat, megismert, hogy mi vagyunk azok, a megkedvelt kis cseléd társasága, oldalt ránk nézett zordonan, kutatva, nem értve, izgatottan megelőzött, tétován megállt, s kővé meredve lassan elmaradt. Aztán hallottuk bakancsa csattogását, futott vissza a Buzelka felé, *hol van, hová lett a nő?*

Így. Az *illető* ettől azután úgy elkedvetlenedett, hogy emiatt volt az egész Rákosi-korszak. Egy nő (!) miatt. (Ez megint csak ahhoz, hogy töke van a menyasszonynak…)

Milyen volt?

E történet talán az elébbi párja lehetne. Egy vidéki ezredet Pestre helyeztek. Mutatták a legényeknek a drága Mátyás képét, elmagyarázták, hogyan kell „frontban tisztelegni”, ha találkoznának a főtitkár aranykerekű Csajkájával. Egyedül egy kis székely fiú nézett másfelé, rá sem nézett a csillogó-villogó fejre… más kép járhatott az eszében, talán egy szép kislány képe, akit most el *kell* hagyni, talán örökre. A felsőbbség észrevette a figyelmetlen közlegényt, ráripakodott.

Tudod-e már, milyen a főtitkár? Ijedten ugrott föl a kiskatona.
Jelentem… tudom!
Hát?
Hát… olyan küsded, barna!

Mi történt?

Féltem. (jún. 16.; délután)

A valóság tükrözése: egy túlkapás

Tsomor Feri, aki a nagy ember kíséretéhez tartozott, passzionátus úszó hírében állt, mert az volt. Hatalmas mellkasán derekasan feszengett az egyenruha. Kihívóan fotogén arca következtében többször szerepelt címoldalon, hol egy Kossuth-díjas bolyhozónővel, hol egy hatholdas csopaki kisparaszttal. *Derűs, biztos az élet, jól megy a munka*, mondta az, akinek tekintete e képekre vetődött. Persze amíg egy ilyen képet beállítottak…

De nem a Tsomor Ferivel! Nyalka, rövid szárú csizmája fénylett, mint a Salamon töke, khakinadrágjának nem akadt párja, orosz szabású zubbonya hét nyelven beszélt, és kis tányérú társasági sapkáját, melyhez még egy levélsapka, ún. „pilotka” is tartozott, legényesen kicsit hátratolta, szinte a tarkójára, mely pelyhes volt és törékeny; nemcsak olyan volt, mintha skatulyából húzták volna ki, hanem mintha e skatulyában örökkön sütne a nap.

Tsomor Feri! – ez volt minden képszerkesztő álma… Mert hogy az a bizonyos, hatholdas, slágfertig csopaki kisparaszt ne látszódjék kuláknak, de hát ágrólszakadt se legyen: volt ott dolga derítőlapnak, fény- és árnyszórónak, egyáltalán a technika megannyi száz csodájának. A bolyhozónők meg valahogy eleve szerencsétlen alkatúak, búval gyakottak, így esetükben meg kellett elégedni valami elvont és enyhén parttalan derűvel, melyet, aki tudott róla, bízvást kihámozhatott a raszter rácsai közül. De már az oly preferált felszabadult nevetés rendre botrányba fúlt, vicsorgásnak hatott, és az arcbőrt is sajátságosan elvékonyította, meghúzta,

a homlok egészen gusztustalanná vált, megnyúlt, mintha elvált volna a fejtetőtől, a hajtól… *A lebegő homlokok*! Pfuj. Itt Bagits Ilon volt az, ami amott Tsomor; duzzadt az erőtől, bolyhozónő, marokszedő, diáklány: neki egyre ment. Szép volt, ifjú és erős, olyan, mint mindannyiunk álma. (Ld. még Egy borsos történet c. írást.)

Tsomor Ferinek a nagy ember mellett bizony ügyelnie kellett a kondíciójára, keveset mondok, hogy résen kellett lennie; ez a tömzsi, bizony gyér hajú, már nem fiatal férfi oly intenzitással élt, mely elég lett volna kettőnek is, vadászatok, labdázások, gyűrűs viadalok[2] vagy más hasonló szórakozások töltötték ki a napjait, s akkor még nem beszéltünk a belpolitikáról és a külpolitikáról.

A délelőtti edzésen, krallozás közben víz ment a Tsomor fülébe, hosszan ugrált fél lábon a medence partján, mindhiába. Így történhetett, hogy a délutáni vadászaton, midőn a főtitkár ama legmagasabb óhajának adott kifejezést, hogy a hallottak felől, mert ott mondtak neki valamit, közvetlenül akarna meggyőződést szerezni, ezt hősünk úgy értette, miszerint a gazdája a *halottak* iránt fejezné ki érdeklődését.

Igen ám, de ott a bökkenő: nincs halott! Olyan legalábbis, amelyik akármilyen laza fonállal köthető volna az esethez… Tsomor nem tudta, mit tegyen, kérte hát a hatalmas s kegyes valót, sietne segítségére; bárányért küldetett, torkába mártotta a kést, s azt markolatig benne hagyván, mindenekre, melyekből valami jövendölést remélhetett, nagy szorgalommal vigyázott. Tudniillik mennyi vér és minő rohanással omlott? Minő színbe öltözött? Mely hamar aludt meg? A bárány meddig élt? Minőt és hányat sóhajtott? Elenyésztekor megbolygatta-é a hasábokat avagy épen hagyta?

A jelek jót jövendölhettek, mert Tsomor ajkairól úgy pattogtak a zománcos vezényszavak, mint az alkotmányünnepi jégverés. A beosztottak fürge autókba pattantak, s kisvártatva titkos üregek, sajátos belső terek teltek meg a gyáva emberi jajveszékkel. (Hüvelykszorító: srófra járó prés. A magyar nyelvben több szólásmondás őrzi az emlékét: „körömszakadtáig tagad”, „körmére koppintottak”, „Éljen a öncenzúra !” Hát vajon a „feszült figyelem” és a „felcsigázott várakozás” minek az emlékét őrzi? Tudniillik különbséget teszünk a megfeszítés és a csigázás között.)

Ez volt egy túlkapás.

A gyufa kihúzása

Bagits Ilonnak volt egy nővére: a Bagits Veron. Vörös sörénye úgy lobogott végig a negyvenes évek Váci útján (hogy azt ne mondjam, a Bajcsy-Zsilinszky úton), mint valami ad hoc tüntetés. Bagits Veron 46-ban lelépett egy kövér impresszárió oldalán, vőlegénye, a dalia Medve István tenger bánatában meg belépett a testületbe. Mindazonáltal az eset konfúz, mert a Veron, akinek igen szép, természetes hangja volt, már 49-ben, egy operaelőadáson mint külföldi vendégművész lépett föl.

Ott volt Rákosi, és, tegyem hozzá, nem volt ott Medve István. S itt *történt*, hogy Veron (kinek gyönyörű vénuszdombja csak úgy homorult, domborult, keménykedett, puházott – egy kiállítási darab!) oly szépen énekelt és játszott, hogy a főtitkár elragadtatása jeléül gyémántgyűrűt küldött neki ajándékba, mire hölgyünk kihallgatást kért a drága embertől, hogy megköszönje a figyelmességét.

A főtitkár maga nem volt egy *belami*, de belevaló legény, hisz nyilván nem véletlenül került e posztra, így azután a csinos és fiatal és még belevalóbb művésznő – mert az lett a lány a kövér impresszárió hathatós segítségével –, nos flörtölni kezdett a férfival, ki házasember lévén meghökkenve szólt rá a munkásszármazású énekesnőre, mit gondol rólam az elvtársnő? Nem tudja, hogy házasember vagyok?

A kis magyar munkáslány az internacionalista tapasztalattal pimaszkán meghajtotta magát, pardon, drága Mátyás, édes elvtárs, nem tudtam, hogy a magyar gyufák csak a saját skatulyájukon gyúlhatnak meg…

Csuklógyakorlat

A hölgy, ki keresztül-kasul hűséges volt a mozgalomhoz, s ott frigiddé lett, fölszaladt Rákosi elvtárshoz.

A csiklóm! – kiáltotta sebzetten.

Kukucs, itt repül a kismadár – így a véres kezű demokrata… (Nem értem ezt a madarat. Minden éjszaka verítékezik. A tolla minden reggel csomókban áll. Azt se tudom, milyen fajta madár. Se nem énekel, se nem

ugrándozik. Megajándékozhatnék vele valakit, de ezt nem merem. Éppen ez az én bajom, hogy még ezt sem merem.)

Anya csak egy van

Mikor egyszer a drága ember utazott, egy dicső faluban megszólította őt egy parasztasszony, ki azt akarta kérni, hogy pirospozsgás fiát bocsássák szabadon, mert úgymond nem csinált semmit.

Kezdte beszédét e szavakkal: Jó napot adjon Isten, drága Mátyás, édes elvtárs! Ne haragudj rám, uram, nem állhatok fel előtted, asszonyi bajom van. Jó egészséget kívánok, drága. Hát asszonyom anyja (?) mit csinál? Friss egészségben van-e?

A főtitkár nyájasan felelt minden kérdésre, megajándékozta a parasztasszonyt sóval és *kenyérrel* (nagy kincs volt az falun az időtt) meg egy szőrös gyapotmaggal, és megjegyezte, hogy eddig még senki fia-borja nem tudakolta tőle édesanyjának földi mibenlétét.

Két hét múlva szabad volt a fiú. Sza-aba-ad!!!

Füstölgés

Egy szép napon a Párt fölemelte a szivar árát, hogy védje a munkások és a velük szolidáris parasztok érdekeit. (Ejnye, ejnye, az a sok slejmos, barna, nikotinos köpet – hangzott felső helyről elítélőleg.) Sok képviselő körbefogta a titkárt, és ez alkalommal nem egy zokszó esett a mondott tárgyban.

Drága Mátyás, édes elvtárs, ha ez így továbbmegy, abbahagyjuk a dohányzást, mert hát mégis több a soknál – mondogatták a duzzogó államférfiak. Mire Rákosi az ő hatást nem tévesztő szarkasztikus mosolyával végignézvén a füstölgő vastag szivarokkal fölfegyverzett munkásszármazásúak során, csupán annyit mondott: Füstölögjetek, csak szivarozzatok – avval faképnél hagyta a „lepipált” társaságot. Azóta szállóigévé váltak ezek a jellegzetes szavak: *füstölögjetek, csak szivarozzatok.*

Csak az van, ami lehet

Egy izgalmas kávéülés alkalmával a demokratikus önellenőrzés egyik szószólója kíméletlen hangon támadta saját magát a belügyi szervek túlkapásai miatt, miközben szemére lobbantotta, hogy meg nem felelő képzettséggel bíró egyéneket alkalmaz a kebelében.

Erre Rákosi csak annyit jegyzett meg, *ezekre* az állásokra *ezért* a fizetésért püspököket nem kaphatunk. Mire az interpelláló elvtárs elmosolyodván, a további tüzelést beszüntette.

Viszket a öncenzúra -m, megvakarom, mégpedig ott, ahol én akarom

Egy másik izgalmas kávéülés alkalmával fontos helyről érkezett átiratot kellett Mátyásnak felolvasnia. Amikor hozzákezdett volna, véletlen mozdulattal testének ama részéhez nyúlt (viszketett), amellyel nem szokott gondolkozni az ember, s ugyanakkor már olvasott is, elvtársak, ideküldtek egy iratot.

Valaki erre feléje kiáltott, Matyi! nem oda küldték! Erre már odaszól Barcsi-Balogh János is, *de oda való!*

Töredék

Mátyás durcásan elfordul, úgy mondja Révainak: Hagyd el, Józsi, így volt megbeszélve. (Zene: Erkel: Hunyadi)

A megoldás

Valamely kideríthetetlen oknál és az imperialisták kitartó aknamunkájánál fogva Rákosi lejjebb ereszkedett a népszerűségi listán. Mátyás épp egy békenagygyűlésre készkődött, s a hivatalos emberek mindent elkövettek, hogy a fogadtatás minél fényesebben üssön ki. Gerő

elvtárs fölkérte Déry Tibort, mondjon neki valami tervet a fogadtatáshoz, ne kerüljön valami sokba, a főtitkárt lepje meg, s a népnek is örömet szerezzen.

Déry, aki igen nagymérvű volt akármilyen helyzetben, kelletlenül vállat vont, s odavetőleg mondta, nem tudok semmit. Egy kis szünet után elkezdte, tán mégis. Gerő örömtől sugárzó szemekkel biztatta, nos, nos?

A drága Mátyás a hídon hajtat át?

Da.

Tehát a hídfőnél arra a két oszlopra?

Da, da.

Akkor az egyikre akasztasd fel Farkas Mihályt, a másikra magadat. Nem is kerül valami sokba, a drága embert meg fogja lepni, s a népnek is örömet szerez. Ezzel vette a kalapját, és távozott.

Megtörtént-e ez a beszélgetés vagy sem, azt nem tudhatom, de hogy közbeszéd tárgya volt, s minden magyar ember örömmel hallotta: az már szent igaz.

Borsos kis történet

(Írom: élt egyszer egy *nő*…) Egy szép nap Bagits Ilon sugárzó fiatalsága, édes, grüberlis mosolya végérvényesen lekerült a címoldalakról, soha többé nem bizonyítva, hogy a munkásosztály, a vele szövetséges parasztság meg a haladó értelmiség plusz a népi rendőrség – kart karba öltve és a többi.

Ahogy a kapitalisták leverték és verik folyamatosan le a jövőbe néző mosolyt a munkásosztály ajkiról az adott történelmi helyzetben, olyképp tűnt el Bagits Ilon ajkairól is az.

Mi történt?

Történt, hogy létesült egy igen *fáin*, kiemelt üdülő. Oly hely volt és lett ez, hol a belejövők szépek lettek, mint az angyalok, a fákon ragyogó csillagok teremtek, alattok ezüstforrások folydogáltak, fehér madarak csodásan énekeltek, itt még a varjúkárogás is fülemileének volt, és a cigánylány is angyal; aranyoroszlán állt őrt, aranybokrok között fénylett az államosított tündérpalota, a fényes termekben, nagy vendégeskedésben aranypadokon ültek, aranytálakból, aranykésekkel és -villákkal

aranyrécéket, -pulykákat és -ökröket ettek, szolgálva aranyzsinóros néptől. – Így próbált valamit viszonozni a népköztársaság azoknak, kik őérte híven kiálltak. (Kiálltam én is.)

A hosszú, homokos, finom parti fövenyen szokásba jött a ruha nélküli fürdőzés, korántsem a nemiség felelőtlen és polgári fitogtatása végett, ahogy azt egyes, bízvást dogmatikusnak nevezhető elvtársak állították, kiknek savanya volt a szőlő, kissé bizony sértőn megfeledkezve az ottlévők magas szintű elvi képzettségéről (nem mondom, volt egy röpke átmeneti időszak, amely némi összevisszasággal járt, de azután helyükre rázódtak a dolgok), sokkal inkább, mert ezt jónak találták: örültek, hogy az áldott nap a legeldugottabb zugaikat is felszántotta, a férfiak örültek a mezítelen nőknek, s a nők örültek a mezítelen férfiaknak.

Engem – mert a közvetlen szemtanú nehéz hitelével és az ifjúságát idéző sóvárgásával szólhatok – kicsit zavart az az ártatlanság, ahogy egymás tomporát, melleit, mi mindent nézegettük, *Jaspers* jutott erről persze az eszembe: *az ártatlanság: tudatlanság*; nékem gyanús volt ez a kivagyi természetesség, minthogy nem akartam magamnak azzal hízelegni, mintha én rosszabb vagy romlottabb volnék a többieknél. Mindazonáltal szerettem az egészet, a fizikaiságát, a víz, a nap, a test szagát – és mindenekelőtt természetesen a nőket, hogy kibújjon a szög a zsákból.

Volt egy kedvenc sziklám, egy petruszom, mely mintegy habozva nyúlt a víz fölé, s ettől a hatalmas, erőszakos monstrum oly *kedvesen* bizonytalanná vált, hogy az ember, oktalan gőgjében, bizony félt szinte reá lépni. Hosszú, meditatív délelőttöket álltam ott szétvetett lábakkal, és süttettem az ágyékom, mert keletre nézett a szikla. Jó nagyon. És este, ha már lement a nap, s megjelent óvatosan a sötétség, e fekete elvtárs, akkor onnét, engedve a természetes nyomásnak, nagy ívben a vízbe pisálhatni hosszan: szemben velünk a végtelen víz, távol, nagyon távol, hogy majdnem gondolni sem kell rá, tenger és égbolt zavaros találkája, s mindezzel kvázi szemben, közel, a talpunk alatt a durva kőzet, melybe, mint a majmok, belemarkolnánk, mi: *angyal és majom*, a talp ráng, a rándulás felszökik az ágyékig, a húgy íve pillanatra megtörik, *nincs*, de aztán tovább! tovább!, s e felfokozott pillanatban a kissé meghatódott elmének a távoli, szolid csobogás úgy jelenik meg: mint folyamatos gondolkodás, mely összeköt a Világgal.

Ez az, amiről egy nőnek fogalma sem lehet.

A telepet magas drótkerítés választotta el a külvilágtól. Hogy már maga a belépés is delikát legyen, a Vezetőség igen finom ötlettel – áthágva a nemlétezésből sarjadó, kukacoskodó objektív nehézségeket – *tengeri* hajón tette be az üdülnivágyókat az üdülőbe. *Volt egy nagy betontekenő, abban sós víz meg egy rögzített csónak; vidám túra.*

A halász olcsón vitt át. Rátarti fickó, aranyfogú tengeri medve, *Branko*, volt érzéke a tréfához, tengerét Patyomkin-tengernek nevezte, s meg-megpaskolta a nők fenekét, kik hangosan nevettek, ha súgva vigasztalta őket: „Patyomkin? nem számít, nagysága, egyet se féljen, majd bevetyem!” Olyan volt ez a Branko, mint egy tapperoló Kutuzov: mélységesen, a zsigereiből nyugodt, és *tud* valamit. (Egyébként csónakját a koncepciós pörökben, hogy úgy mondjam, sikeresen használták fel.) Branko fittyet sem hányt, illetve fittyet hányt a hivatalos menetrendre, melyet Moszkvából küldtek, sok vörös csillaggal díszítve s nehezítve az eligazodást (honnét hová, nyári, téli rend), akkor indította a járatot, ha elegen összejöttek, kedveskéim, mosolygott, kevéskén vagytok. Majd elegen lesztek.

A csónak nem látszott épp sportosnak, az eleje „gömbölyded, mint a délnémet asszonyoké” (Branko), mégis ahogy nekiindultunk, s Branko kicsit kihúzatta a Johnsont (akkor még az volt, később Kujbisevből hozattak ottanit, egész őszintén meg kell mondani, hogy az sem volt rossz, de talán nem volt *annyira* jó), felágaskodott, mint egy harci mén, s úgy repesztettünk, hogy süvöltve lobogott fényes hajunk a fényes szélben, s ha ekkor kezünket belelógattuk a vízbe, vízpermet borult a csónak fölé, amelyen megtört a tenger fölött mindig erős, tiszta fénysugár, s lett a szivárvány színeitől akár egy tarka, díszes sátor! Hol van ehhöz a Horthy-rendszer! – gondoltuk boldogan, s szemünkben csillogott a régi derű. (Ld. még A kelet-európai kisállamok nyomorúsága c. írást.) (A csónak utasai egy idő után ismerősként viselkedtek, de én azt is láttam, legközelébb magamon, hogy *fürkészve vizslatják* egymást, nem az arcba néztek, kard ki kard, nem is triviálisan az ágyékra, hanem a vállak kanyarulatára, egy bő ing alagútjába vagy egy rejtélyesen el-eltűnő és elővillanó könyökcsontra.)

Branko barnára sült az állandó napsütésben, és ez más volt, mint a mi – bár tetszetős – *kampánybarnánk*, arcát a só, a tengeri levegő keményre cserzette, a hangtalan szellő állandóan lebegtette kese haját; a visszaúton néha kedélyes tiszteletkört csinált, hasát kidüllesztvén komolykodva szalutált, amit a stégen maradók heves integetéssel viszonoztak. Ilyenkor a

nők melle megszépül, és hosszan rezeg. (Egy férfi: „Ha Ilon négykézláb áll fölöttem, a melle kupolái lógnak le, lefelé; erősen rázza a farát, a mellek lengenek, lábai közt a hajszálgyökérzet csüng, s talányos, finom árnyékot vet a falra.”) Kiszálláskor megint kicsit megtapogatta a nőket, s azt mondogatta maga elé: „I destroy, I destroy, I destroy –”

Azt hiszem, megvetette a mi mezítelenségünket, fura szolgafölényességgel beszélt velünk (talán azt éreztette, hogy mi volnánk az uralkodó osztály?), szívesen jelentette ki, hogy „száz szónak is egy a vége”, de sosem mondta meg, hogy mi a vége, s a találós kérdést sem fejtette meg sose, csak legyingetett ránk, hogy mi volna a különbség a *sok* víz és a tenger közt; sokszor mondta, „sóhajt minden bokor”, s aztán nagyot sóhajtott, mintha ő is bokor volna. Viseltes klottgatyáját egyetlenegyszer húzta le („tengeri emberhez nem illős; megharagudik a tenger”), irdatlan nagy szerszáma volt, csak a zacskón látszódott valamelyest a korosság; férfiak viharosan veregettük a hátát, mintha, úgymond, kitett volna értünk, az asszonyok csiklandón nevetve mondták egymásnak, „nekem legyen mondva…”. – A perekben azután Branko tragikusan elenyészett. Erre nincs mentség. (A beutaltak meg azóta káromkodva kecmeregnek át a célszerűtlenségében immáron félelmetes csontszáraz betontekenőn…)

Rendszeres nyári vendégnek számított nemcsak Bagits Ilon, de Nagy Gyurka, országos hírű igazgató is. Ez az inas munkásember, akit egyszerű drehásból emeltek ki és föl, megmaradt annak az angyalföldi vagánynak, aki volt. Kezdetben megcsinálta, hogy egyszerűen otthagyott egy értekezletet, köszönés nélkül ki, s lerontott a műhelybe *melózni*. Hiányzik – mondta vállat vonva, amikor óvatosan kérdőre fogták. De aztán belátta, hogy nem ez az igazgató dolga, s szép fokozatosan átvitte a vállalatvezetésbe azt az észen, becsvágyon és egyéni kvalitáson nyugvó vagányságot, melyet a Rákos-patak partján szedett föl. – Más kérdés, hogy akkor a kor erre még nem érett meg.

Elég az hozzá, hogy Nagy Gyurka rendes szokásává vált, hogy hajnalban fusson egyet a parti fövenyen. Fogta őt a nap kegyetlen, már az első nap olyan volt, mint egy cigány. Hajdanán Csoki volt a beceneve; egyszer Orbán Elemér, aki épp kegyvesztett lett, s a kegyvesztettek idegesen kackiás lépéseivel vitorlázott át a gyárudvaron, odaszólt a minisztériumi elvtársakkal díszített Nagy Gyurkának, szia, Csoki! Mi a lótuszt keresel ebben a kuplerájban? Nagy Gyurka kibontotta magát a nett

gyűrűből, hátba vágta régi cimboráját, és röhögve azt mondta, én vagyok a *madám.*

Olyan barna volt, hogy ha valaki a fehér lepedőn megpillantotta vékony, szíjas testét, belekáprázott a szeme. Hozzáteendő még (lényegében a káprázáshoz), hogy Gyurkának hatalmas vesszeje volt – férfiak viharosan veregettük a hátát, mintha, úgymond, kitett volna értünk, az asszonyok csiklandón nevetve mondták egymásnak, „nekem legyen mondva…” –, erős és széles, mint egy petrencerúd, a kék, vastagon dundorodó erek vadul körbefonták, akárha fagyöngy, szinte szorították. – A népnyelv, illetve -tapasztalat kétféle vesszőt különböztet meg: a vér ~-t és a hús ~-t. Világos, mire utal ez, nem értékítélet, még az intim női szóhasználatban sem, ténymegjelölés; bár kétségtelen, a hús ~-t körülöleli valami – érdemtelen – ámulat; ami tán érthető tévedés: hisz ki tudja, hátha… nől még – vagyis lényegében a hús ~ egy *nagy darab* vér ~-ként van felfogva. Nos: a Nagy Gyurkáé klasszikus hús ~ volt.

A telepített fenyőkből képzett bájos ligetek ölén afféle mai Erdért-, illetve cseh import faházak bújtak, s egy ilyenben Nagy Gyurka, egy másikban meg a Bagits Ilon. Elfelejtettem utalást tenni a Nagy Gyurka rettentő ébredéseire; szinte állati rémülettel ébredt bele a kezdődő napba, elébb nyöszörgött, mint egy gyerek, aztán kiáltozni és sikoltozni kezdett, oly erővel és hihetetlenül éles és hisztérikus hangon – hogy egy ideig rendre riasztották az őrséget; lassan nyugodott meg mindenki.

Csak Ilon nem. Ő eztán együtt ébredt Nagy Gyurkával, homlokát (nem ám valamiféle lebegő homlok!) a hűs ablaküveghez nyomta, és a vizet nézte, miközben lustán vakaródzott, ahogy csak nők tudnak kora reggel. Történetünk most már hamar véget vet magának. A tónak akkor még megvolt az a különös fénye, melyet ma már hiába keresne turista vagy őshonos.

A víz háta – suttogta maga elé a lány, meztelenül kisétált a partra, nézte a kelő napot, a „víz hátát”, a párás hűvösségbe pedig beleborzongott. Nagy Gyurka a hajnali üres fövenyen futott, néha-néha belecsattogott a sekély vízbe, szertelenül, mint egy kölyökkutya, olykor sprintekkel spriccelve szét vizet meg homokot. Bagits mellett ellobbant az árnyék, mint egy fekete tűz; a férfi lába közt pihegő hatalmas valami, mint afféle *függetlenített* vadállat vagy még inkább: mint egy rettenetes árnyék! (Az embernek óhatatlanul az jutott az eszébe: mié? Micsoda félelem ez?, kérdeztük volna egymást, ha nem féltünk volna.)

Ilon hosszan nézett az őt figyelemre sem méltató férfi után, míg annak pucér feneke el nem tűnt a könnyű buckák közt. Másnap Bagits szótlanul csatlakozott a férfihoz, az meg-meglódult, mintha lerázni akarná, de a lány nem tágított, noha alig bírta az iramot, azután hirtelen megizzadtak, és csúnyán zihálni kezdtek. Amikor elérték a tujákat a kerítésnél – jól látszódtak a laza homokban Nagy Gyurka vad fordulóinak nyomai –, még mindig egy árva szó nélkül, csak izzadság és zihálás, ledöntötték egymást. *Jó* – mondta Nagy Gyurka, *jó* – mondta Bagits Ilon. Többet nem is beszéltek egymással egész életükben.

Az előmenetelnek persze lőttek. A fotósok ott bíbelődhettek naphosszat a bolyhozónők rettenetes és jó szándékú vicsnyogásaival. Nem sajnáltam. Soha életemben nem fogom sajnálni – mondta Bagits. Nagy Gyurka erről nem beszélt.

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni II

Szörnyű hideg tél volt, tán 52-ben. Egy hideg, szeles, januáriusi napon két személyi kultuszos egyén kocsin igyekezett a városba. Útjuk a rómaifürdői cigánysátrak előtt vitt el. Az egyik sátor nyílásán, pipájából ugyancsak pöfékelve egy öreg cigány pislog ki az útra. Mutatni vezetők és vezetettek hasonszőrét, rákiált az egyik elvtárs a vén dádéra:

Nagy a hideg, ugye, cigány!

Te tudod, te vagy kinn – feleli az egykedvűen.

Élt egyszer I

Élt egyszer egy ávós. Magányos, magának való ember volt, ki, ha munkaköri kötelessége nem késztette, napokig ki sem mozdult otthonából, csöndben tűnődve üldögélt karosszékében, olvasgatott, és följegyzéseket csinált, s ha végre rászánta magát, hát felöltötte elegáns felöltőjét, s nehéz és derűs szívvel lesétált a közeli Duna-partra, a régi révállomás környékére.

Elébb kavicsokat dobált a vízbe, megelégedetten szemlélve a körköröket; mikor megunta, lapos kövekkel „kacsázott”, e játékban

jártasnak volt mondható. Majd ezt is megunta. Továbbsétált, szóba elegyedett a part menti háztulajdonosokkal, beszélgettek az időjárásról, a szúnyogirtásról, a víz állásáról. Vett lángost, mert itt paprikakarikákat meg paradicsomszeletet tettek a lángosra, amit nagyon szeretett, és másutt ilyet nem kapott; a nőknek bókolt, a lopott orgonát hamiskás mosollyal nyújtotta át, láthatóan jólesett nekik ez a kicsi kétértelműség. Kis kerülővel azután hazament.

Olykor meglátogatták a barátai, aminek nagyon örült. Csak üldögéltek kint a teraszon, a vendég a nyikorgó, fonott szalmaszékben, ő meg a kényelmetlen sámlin, melyet azonban nem érzett kényelmetlennek (hacsak a fara nem!), szinte a vendége lábánál ülhetett, egy tanítvány hiúságával és furcsa fölényével – egészen estélig, mikor is a szúnyogok bekésztették őket a házba.

A szomszédasszony meg, kortalan, remek teremtés!, folyamatosan hozott eszegetni valót, a rafinált majonézes költeményektől a rusztikus ilyen-olyan kenyerekig, végigmajszolták a délutánt, ám nem fúvódtak föl, nem érezték megtömve magukat, sőt könnyű, felelőtlen, valamicskét agresszív éhséget éreztek, úgyhogy már türelmetlenül várták az esti meglepetést, ami nem volt más, mint az ávós receptjei szerint készült valaminő tökfőzelék, de hogy minő, ez volt a meglepetés. – A legjobb messze a majorannás volt, de volt kapros, borsikás, „magyaros”, s ki tudja, hány.

E délutánok csöndesek, szépecskék és jók voltak, s ha az ávósban maradt is búcsúzáskor leheletnyi keserűség, az valószínűleg elkerülhetetlen volt, és annyit jelentett, hogy valami véget ért, aminek véget kellett érnie.

Egy alkalommal az egyik búcsúzó így szólt: *A búcsúzás egy kicsit meghalás*. Az ávós fölemelte a fejét, tudta, olyan világban él, ahol bármi megtörténhetik, de azt nem gondolta volna, hogy a „bármi” épp a barátja legyen. Félreértesz – mondta az hirtelen, s valóban ez történt. Tegnapelőtt ugyanis rettenetesen megijedtem öncenzúra , mert amikor ott voltam, tétovázó hangon mondták ki a nevedet, tudod, mit jelent mostanában az ilyen tétovázó hang.

Az ávós elmosolyodott a bajsza alatt, rá se ránts, pajtás. – Néha a hosszú délután alatt, valószínűleg a rézsút reá tűző napfénytől, megfájdult a feje. A szeme káprázott, nyomogatta a szemgolyóit; mintha meg akarta volna fogni a fájdalmat. De az alvással mindig elmúlt, és ezt valamiféle kegyelemnek tartotta – – – –

Élt egyszer II

Élt egyszer egy ávós, aki végtelen kapzsisága mellett egyszersmind igen párthű ember hírében állott.

Ezt a két ellentétes lelki tulajdonságát az akkori kezdetleges ellenőrzési rendszer segítségével akként hozta harmóniába, hogy az íróasztala melletti másik asztalon tartott egy *öblös* Sztálin-szobrot, melyet mintegy megskalpolván, ülő helyzetéből abba dobta bele a befolyt pénzeket.

Mely műveletnél persze a pénz egy része *óhatatlanul* a szobor mellé esett.

Eltávozása előtt a bevételi följegyzéseket a szobor tartalmával összhangzásba hozva, sohasem mulasztotta el csodálkozásának kifejezést adni, honnan a *patvarból* került ide ez a pénz erre az asztalra?

Miközben az így előtalált szilárd, új forintokat nyugodtan besepervén, úgy okoskodott, a császárnak is megadtam, ami a császáré.

Csengőfrász

Még fúttak fényes szeleink, nem lett leállítva az import óriás ventillátor!, Csillaghegyen történt, nem messze a Pogány-toronytól, a tanácselnök tartotta a névnapját. (Ferenc volt a személyneve, de Péter-Pálkor tartotta: éberségből.) Magyaros, vendégszerető házában a helyi előkelőségek között vendégül látott egy ávós főhadnagyot, kinek kifogyhatatlan humoráról nem egy esetet jegyzett föl a krónika. Vacsora után ráütött a zsebéből kilógó mappájára.

No, elvtársurak, most jön a legjobb fogás.

Szólt, és kerítvén ismeretlen iratokat (az amerikai marhatenyésztésről meg a szerb ételek pikáns fűszerezéséről), nagy bőbeszédűségével kínálgatva, maga is gusztálta. Az elvtársak nagy gaudiumok közepette szemelgették a ritka ínyencséget, trécselve dicsérték az irályt, a szóválasztást, nem is sejtve, hogy a szintén elemző dicshimnuszokba bocsátkozó főhadnagy nagy bajusza alatt milyen gonosz tréfán töri a fejét.

Másnap a kora szürke, dermedt hajnalban két díszbe öltözött ávós kért bebocsáttatást. Az álmából felriasztott elnök az ávósoknak korai látogatása és az újonnan kapott iratok között okozati összefüggést látott, s félelmében szegény – mert a félelem nagy valagával ráült az országra – a drága kincset az ávósok bebocsáttatása előtt a lángoknak dobta martalékul.

A tűzben eltűnő papírok felett megsemmisülten álló ember hirtelen éveket öregedve lehajtotta a fejét. Mellkasában nyomást érzett, mintha a hörgői valami nagyon súlyos anyaggal volnának kitöltve. Nehezen vette a levegőt, ajka egyszerre volt cserepes, s jelent meg a szájszögletben fehérke lepedék; pergamenarcán végigfutott a keze, rémülten érzékelte a pedánsan borotvált arcot borostásnak, egy-egy vonalat mély beomlásnak, csontok mozdultak el, mintha. Talán a szocdem múlt, az egész ingatag polgári erkölcsi kódex az ő balos színezetével? A szeméhez nyúlva ragacsosságot érzett, nem tudott sírni. Orrlyukai megrezegtek, *öregszag*, szinte érezte a molekulák bomlását. Öreg vagyok – mondta ki hangosan, ajkai csörrenve érintkeztek; fekete pernye moccan.

A jámbor fiatal ávósok a parancshoz képest behatoltak, katonásan szalutáltak, és a drága Ferencnek, édes elvtársnak a szakasz nevében becses névnapja alkalmából kifejezték szerencsekívánataikat. Szansájn!

Akartok-e rabok lenni?

Besze János hentes és mészárosnak a legerősebb hangja volt a szerepvivő egyéniségek között. Ha egyszer beszélni kezdett, megdördültek a falak. Kiváló népszónoki erényeit értékesíteni vágyta a Fordulat Éva Intéző Bizottsága, sic!, s evégből azzal bízták meg Besze Jánost, hogy a Nemzeti Múzeum *lépcsejéről* szónokoljon a spontánul összegyűlt tömegnek. Besze készséggel vállalkozott is. Felállt a lépcső tetejére – rezes orra messzire piroslott, egyszerű kockás ingét, melyet hétszámra nem vetett le, meg-meglobbantotta a szél – s kiengedte dörgedelmes hangját. *Akartok-e rabok lenni*? A tömeg nem várta be a mondat végét, hanem egyhangúlag rázúgta: *Akarunk! Akarunk!* A szónoklatnak vége volt.

Ne húzd!

Szomorú magyar világ volt az ötvenes években, de az ifjúság azért, mert az ifjúság az ilyen: ilyen forró, ilyen édes, ilyen szilaj, csókos, ilyen törékeny?, azért hébe-hóba mégiscsak ráadta magát holmi apró sírva vigadásra. Így mulattak egyszer a csillaghegyi Kultúrházban például bál közben. A cigány valami külföldi, internacionalista darabot játszott, amire az egyik fiatal leintette:

Húzd a magyart!

Felugrott erre az öreg Korniss Pál elvtárs, aki szinte belesorvadt a törvénysértésekbe, a kultuszba, hogy mivé lett gyermekkori álma, hogy mivé lett húszéves kitartása, hűsége, fel az asztal tetejére, és mialatt könnyes lett a szeme, rákiáltott a prímásra:

Ne húzd! Elegen *húzzák!*

A fogadás

Már kihalt család a Beke család. Az utolsó Beke a Sztálin-híd környékén előkelő, vagyonos, nőtlen ember volt. Vendégszerető, nagyétkű. („Bekebelezi” – hunyorítottak az ismerősök biztatón a hihetetlen mennyiségű étkek láttán; a kollégák pedig, ha egy távoli térrészből emberi jajt sodort feléjük a fürge szél, bólintottak: „Beke belezi”; mikor azután Bekét belezték, az annyi közös fájdalommal járt, hogy a szójátékok, mint a közepesen hűséges ebek, szép lassacskán elmaradoztak…) Szinte erőszakkal cipelte be a környéken (pl. Hajógyár) korzózó munkásembereket; de akárki jött, szívós szeretetre talált a Beke házában. Egyébiránt semmiféle leszármazottja, se oldalági rokona nem lévén, Magyarország, illetőleg a KGST örökölte összes vagyonát!

Egyszer éppen ebédnél ülnek, tökfőzelék van, rántott padlizsánnal, leleményesen, midőn hirtelen belép egy ávós: se szó, se beszéd, maga alá rántja a széket, maga elé veszi az ételt, azt se mondja, jó napot, és elkezd enni kegyetlenül. Arca hamar csillog a zsírtól (mert előző napról maradt pecsenyezsír, fölmelegítve az lett rálöttyintve a borsikás tökre). Beke meg a vendégek csak nézték az ávóst. Mikor már jól benne volt az evésben, azt mondja Beke az ávósnak:

Hun gyüttél bé, testvér?

Hát a kapun! – felelte amaz, teletömött arccal, ávósönbizalommal, kiváltságos helyzetéből adódó szerepébe vetett hittel, melyet csak táplált az a tudat, hogy ahol ők megjelentek (gyárakban, üzemekben s a hivatalokban, irodákban és minisztériumokban, téeszcsékben, állami gazdaságokban, szövetkezetekben, az utcán, üzemi mulatságon vagy családi összejövetelen), ott összerezzentek az emberek, a beszélgetők halkabbra fogták a hangjukat, s fura pillantásokat vetettek egymásra. A gyűlölet fogalma nem volt ismeretlen előttük.

Bé tudnál-e jönni még egyszer – szólt Beke higgadtan, majd hamiskás szünet után folytatta –, ha kieresztelek?

Már hogyne!

Hát, komám, ha bé tudsz jönni másodszor, a legszebb kitüntetésemet választhatod a kollekcióból, pedig azt Pióker Ignác bátyám is megirigyelhetné, olyan.

Állok elébe! – így az ávós.

Megebédeltek. Az ávóst kitessékelték, ugyanakkor pedig Beke szabadjára eresztette a láncról irtóztató négy házőrző loncsos komondorját. Akkor aztán átkiáltott az ávósnak, aki a kapun túl várakozott. Tudjuk, a várakozás immorálissá tesz, most gyere bé!

Az ismeretlen ismerős benyitott, s abban a pillanatban a szemére húzta kistányérú, orosz mintájú társasági sapkáját, négykézlábra állt, és elkezdett támolyogni befelé, mialatt sajátságosan hümmögött az orrából. Mikor a négy kutya meglátta a lehetetlen alakot, úgy elszaladt négyfelé, hogy csak.

A fortélyos ávós megnyerte a legszebb kitüntetést, melyet azután Beke sok szép forintokon vásárolt nevetve vissza tőle.

Mi a baj?

Nehéz természetű, csavaros észjárású ember volt F. Attila elvtárs. A tagosítás alkalmával emiatt a parasztok sehogy sem akartak vele megegyezni. Valósággal féltek az eszétől. Ezt az állapotot utoljára maga az öreg ávós is restellette, s egy alkalommal kérő hangon fordult a

parasztsághoz: Édes fiaim! Mért nem akartok megegyezni velem? Hiszen én mindig a *ti javatokat* akartam!

Megszólal erre egy öreg magyar, az a baj, drága Attila, kedves elvtárs…

Költészet és valóság

Ifjú ávósaink – kik a laktanyai rendszer kényszere folytán rendszerint többen laknak egy szobában (mély férfiszagok, a közösség egyszerű, perverzus játékai, nehéz esték és a többi) – szabad óráikban az egymással való dévajkodás során nem egy sikerült tréfát visznek végbe.

Az újpesti nőtlen ávósok közül egy egy kanárimadárra tett szert, mely madár azonban az Istennek sem akart megszólalni, hallgatott, mint a sír, így a csalódott tulaj hamar túladott a kis jószágon. Így vándorolt a szűkszavú szárnyas egyik kézből a másikba, mígnem potom pénzért egy Karmazsin Péter nevűnek a birtokába került. (Ő volt egyébként az, aki úgy szerette az üvegfestést, no meg fajansztálakra irdatlan phalloszokat pingálni, természetesen kerítvén akkora, de akkora tálakat – hogy Kijevből csodájára jártak.) Bajtársai eleget incselkedtek vele, hogyan lehet ilyen madarat tartogatni? Amely csak abban az esetben érne valamit, ha a hallgatás tényleg az arannyal volna egyenértékű.

A kedély végett vettek két kanáritojás nagyságú cukortojáskát, és azokból egyet a kalitkába helyeztek. A kimerítő szolgálatból visszatérő, mit sem sejtő ávós kimondhatatlan örömre gerjedt, feledvén azonnal a hajnali szakmai bosszúságot s bosszúját, s immár hatványozott buzgalommal gondoskodott madaráról.

Másnap már két tojás összesen! Mire öröme csak fokozódott. Hm. Két tojás! Így okoskodott magában. Ergo két kanárira van kilátásom. Kapok majd érettük jócskán, és így a végén még szép nyereségre van reményem. A testület mentségére legyen mondva, a madár is felült a cselnek, amennyiben hűségesen költögette a tojáskákat.

Úgy egy idő múlva az „összeesküvők” (ezt persze idézőjelben kell értenünk; ld. még A leleplezés c. írást) egy lépéssel továbbmentek, s a kikötőben horgonyzó szovjet hajón, ahol mindenféle csecsebecséket lehetett vásárolni, a matyó babától a János vitézen át a bugylibicskáig,

vettek két mesterségesen készült aprócska fa fiókkanárit. (Egyébként a szovjet matrózok harsányan mulattak, mikor megtudták a tervet…)

A szolgálatból hajnalban csontig ázva, fáradt, szürke arccal visszatérő ávós, nem egy leányálom, a szoba által homályosan félrevezetve, kitörő örömmel üdvözölte az apró jövevényeket, és képzeletében már előre csörgette a madarakért bezsebelendő csengő-bongó forintokat.

Azután a szakszerű madártenyésztő álláspontjára helyezkedvén, fészek után nézett. A kis szakajtószerű fészekkel visszatérvén, óvatosan munkához látott, hogy jövendő gazdasági terveinek apró tényezőit új otthonukba beköltöztesse. Kezébe véve az elvileg pihogó kicsinyeket, önkéntelenül is jobban szemügyre vette őket.

Mi a szösz?

Ez nem fért ávósunk fejébe. Most egyszerre lehullott szeméről a hályog, és végignézve a körülötte hahotázó baráti elvtársak során, egy megsebzett tigris haragjával kiáltott feléjük:

Ki tette ezt?

…De persze a csínynek nem akadt gazdája, hiába érvelt barátunk avval, hogy akinek volt bátorsága kieszelni, legyen bátorsága vállalni is. Méltó felháborodásában felkapta az ártatlan álfiókákat, és azon sebtiben kirepítette őket az ablakon. Menjetek, Isten hírével! Szálltak, szálltak… (Nem értem ezt a madarat. Minden éjszaka verítékezik. A tolla minden reggel csomókban áll. Azt se tudom, milyen fajta madár. Se nem énekel, se nem ugrándozik. Megajándékozhatnék vele valakit, de ezt nem merem. Éppen ez az én bajom, hogy még ezt sem merem.)

Járjunk pórul!

A parasztfurfang nem egy hájával volt Magyar Gedeon gazduram megkenyve. Ugyanis a tavasz megérkeztével (nasztupilo ószeny) a tavalyi kukorica is megforgatást igényelt volna. Egyet gondolt az ármányos ember, s majd látni fogjuk, kettő lett belőle, névtelen följelentést küldött be, mely szerint Magyar Gedeon magtárában a kukorica alatt temérdek ** van elrejtve.

A hivatalos emberek jöttek, köszöntek, átlapátolták a tengerit, és persze nem találtak semmit. Erre az egész műveletet nyugodtan végignéző

gazda, a legjámborabb arccal köszönte meg „az urak szíves fáradozását”, s biztatta őket egy pohárka borra, hogy a torkukra szállt port egy kissé leöblögessék. A hivatalos emberek fanyar ábrázattal köszönték meg a meghívást, és sietve hagyták el kudarcuk színhelyét. – – – –

Fehér ember nem felejt. S mikor egyszer, hónapok múltán a civilben lévő hivatalos ember találkozott egy **-t áruló emberrel, pokoli ötlete támadt. Igen, hogy vigye oda, de ne mondaná meg, mért, vagy hogy ki küldte.

Még aznap délután megjelentek. Az ismételt látogatás fölött megszeppent gazdának röviden tudtára adta a hivatalos ember:

Elvtárs. Hiba történt a múltkor. De most helyre lesz hozva.

No – mondta azután a mi túl ravasz emberünk a tarkóját vakargatva, hol már benőttek az ütött sebek, csupán a haj foltossága mutatta a szörnyűségesen múló időt, mondta, miután salláriumát lefizette, s börtöneit mind leülte, no, úgy látom, mégse jó dolog *kikezdeni*.

Egy befellegzés

Azt bízvást mondhatni, hogy Medve István megsenyvedte a kib. emlékű korszakot. Hogy a Bagits Veron elhagyta, a nagy *franc*, eluralkodott rajta a bánat. Rövidre levágatta a haját, ettől az arca kikerekedett, dióbarna szemei mélyen bent ültek a szemgödörben, mint valami mélységes mély kútban. „Istvánból *árad* a szomorúság, akár egy kivert kutyából.” Ilyeneket mondtak rá, ha hirtelen-váratlan elnézést kért a társaságtól; s hazasietett, és ha valamelyik jóbarát, éppen a közöttük feltételezett bensőség miatt nem volt hajlandó tapintatos lenni vele, megbomló cukorháztartására hivatkozott tárgyszerűen és szomorúan.

Fölidézte magában Veron jobbjának barátságos szorítását, hangjának zengését, derűs szemének biztató csillámát és jó mosolyát, föl a mély beszélgetéseket, amikor már azt hitte István, elmondott mindent, s Veron halkan kérdezni kezdett, aprók, szinte tőmondatosak voltak a kérdései, amelyekből azonban kiderült, hogy mégse mondott István el mindent, a kérdések s megjegyzések szavai át- meg átjárták az elmondottak homályos zugait, s aztán Veron magyarázni kezdett, megmagyarázta: mit látott István, és miért látta, amit látott, olyannak, amilyennek. (Micsoda

egybeesés, hogy Gergely Sándor tollforgató *éppen* így érzett volt Rákosi Mátyással kapcsolatosan – a szorítás, a zengés, a derű, a tőmondat, a homályos zug, a mit s miért: mind-mind! – Az élet tehát fantasztikus és gyönyörű, szép és szent, rendben, fütyülünk mindenre, csinálhatnak, amit akarnak, a világ mégis sokkal különb hely, az élet mégis nagyszerűbb dolog, mint amilyennek józan emberi ésszel látszik; valóságosnak azonban nem nevezném.)

Bánatosan ődöngött városunk girbegurba utcáin, mint a holdfény. De ami passzol egy holdfényhez, nem a Medve Pistához! Válltöméseivel súrolta a házfalakat, s egyre inkább kopott a válltömése. Rettenetes! Ezt talán nem is kell bővebben ecsetelnem. A vállpántja is lemorzsolódott. Még a közös nagy bacchanáliákon (pl. terménybeszolgáltatási ünnepség) sem tudott feloldódni. Egy alkalommal maga a drága ember tett föl erre vonatkozó kérdést:

Mi az, fiatalság, nem táncolunk?

Nem bírok. Pillanatra csodálkozva nézett Rákosi, aztán odajött egészen, és halkan, komolyan ezt mondta, nincs ez rendjén, elvtárs. Maga megtanult dolgozni. Meg kell ám tanulnunk szórakozni is!

Medve belevetette magát a munkába, T alakú asztalok felső szárán ült nap mint nap, miközben fülében ott döngött a drága ember biztatása, s mindez a szerelmi bánat kettős hullámverésében! Medve Pista rászokott az italra… De nem ám akármilyenre! Hanem a szónokok vizére! A pohár vízre, melyet a szónokoknak *tartogattak*! (Épül-szépül az ország; ismeretes.)

Úgy húzta le, oly reménytelen szenvedéllyel, kiábrándult lendülettel, mint egy pohár vodkát. Kezdetben gátlásosan oldalazott a pohár felé, ügyelt a látszatra, a piros drapériával borított asztalon araszolt előre a keze, gyűrődések mentén siklott vagy halovány foltokon át – így vélte a szegény ember hitelesíthetni, a geometria logikájával, kezének eszelős vándorlásait. A pohárral csak úgy játszódott, mintha semmi komoly dolguk egymással nem volna, keze végigzongorázott a karimán és így tovább. Ám egy pillanat, s oda a könnyű stíl, s Medve István keze görcsös-reszketve ráhurkolódik (!) a pohárra – s egy hajtásra!

Később ez a méltányos tétovázás megszűnt, az elnökség még el sem helyezkedett székein, jókedvűen fészkelődött, mikor István már lecsapott a pohárkájára… Ám a szenvedély sohse marad meg önnön határai közt, ami pedig mindenkinek érdekében állana, Medvével is megszaladt a ló, s

bizony Isti olykor legényesen maga mögé hajította a poharát, recsegve-puffanva tört az az embermagasságú arcképeken, és nyilván nem kellett volna sokat várni, hogy az elnökség legyen arcul loccsintva és a többi, amikor megoldódott a helyzet: mert Medvének egyszerűen *befellegzett.*

A leleplezés

Befellegzett Rajknak is. És tán ez volt az a felleg, mely a legsötétebben kúszott Új Napunk elé…

Az összeesküvést Rajk szobalánya fedezte föl és árulta el.

És nagyon különös módon bukkant rá.

Egy este egyedül volt Rajk lakásában. Egyszer csak csupa unalomból az az ötlete támadt, hogy felpróbálja gazdájának legjobb öltönyét. Azt felöltve a tükör elé állt s gyönyörködött magában, mert olyan nő volt, hogy szerette magán a férfiruhát. Egyszerre nagy rémületére lépteket hall, a miniszter tért haza, több barátjával.

A megszeppent leány, hogy ne haragítsa magára jó gazdáját, menekülni akart, de már nem volt ideje, hát az ágy alá bújt. A következő pillanatban beléptek Rajk és tsai. Aztán egész éjfélig tanácskoztak az összeesküvés dolgairól.

A szobalány minden szót hallott, és másnap esze nélkül futott földjelenteni a bandát.

Apa csak egy van

Medve István már nem volt pelyhes ifjú, amikor nyolcnapi szabadságot vett magának a szülői házhoz. Volt nagy öröm, sürgés-forgás, édesanyja sütött-főzött, külön gonddal fia kedvencét, a szalonnás-tepertős pogácsát. Néhány nap időzés után atyja beszédében *tilos* eredetű gondolatokat fedezett föl. Annak rendje és módja szerint fölvette a tényleírást.

Ennek megtörténte után a jól végzett munka tudatával rögtön bevonult állomási helyére, és az esetről felsőbb hatóságának annak rendje és módja szerint írásbeli jelentést tett. Ez a bravúrja a fokozódó nemzetközi

helyzetben nagy visszhangra talált, és rögtön előjegyzésbe is vették, mint „kiválóan buzgó és megbízható megtért bárányt”. Ezen az alapon aztán csakhamar túlszárnyalta kartársait.

A *valóság* pedig az volt, hogy a dolog előre ki volt csinálva. A fiú fölfedte a tervet, s az atyai szülő szívesen áldozta föl magát; forró délutánonként gyakorolták a mondandó szöveget a levelesszínben, mert a fiú nem akarván a véletlenre bízni semmit, s tartván a lehallgatás általi ellenőrzéstől, *valódi* beszélgetésben akarta fölfedezni a tilosat, és végül is ez a kissé ocsmány, de nagy port felvert reklámja alig került forintjába (koszt, kvártély, a szalonnás-tepertős pogácsa), de a cél: el volt érve.

Ki fedezte föl Berzsenyi Dánielt?

Az ales távollétében a helyettes valamely konkrét, a népet veszélyeztető esetből kifolyólag oly értelmű cédulákat nyomatott, melyek szerint a kitelepítendőknek és kitelepítetteknek meg van tiltva, hogy a náluk szolgálatilag megjelenő ávósokkal kvaterkázzanak, személyes mozzanatokkal sorsukat ecseteljék, s polgári humanista ecsetkezeléssel elfödjék a kártékony, elnyomói jelleget, vagy kártyázzanak (PIROS visz!), vagy akár csak irodalomról, művészetről vagy szerelemről interrupto elbeszélgessenek. E plakátok az osztályidegenek helyiségeiben – rendszerint az ún. szalonban, amely sokszor nem volt más, csak az otrombára méretezett előszoba egy faroknyi nyúlványa vagy az ámbit egy zuga – a falra lettek kiakasztva.

Az ávósok roppant röstellték, hogy néhány éretlen, esetenként biz’ pszichológiailag elferdült társuk valóban talán nem egészen helyén való viselkedése miatt ilyen kínos megszégyenítés érte őket, de hiába volt minden pironkodásuk, amíg a rendelet érvényben állott, nem tehettek ellene semmit.

Egyszer az ales ellenőrizni kirándult a kitelepítések foganatosításának hatékonysága érdekében. Amint dolgait elvégezte, mosta kezeit, a halovány szép őszi idő által animálva, az utat visszafelé kocsin tette meg, mindazonáltal, hogy az idő gyorsabban teljék, mert azt nem szerette, ha nem úgy telt, közben keresztrejtvényt fejtett. Az út menti szőlők mellett elhaladva észrevette, hogy két atyafi, együgyű, tanyai ember egymással hol

franciául, hol meg angolul, hol meg osztrákos akcentusú németséggel beszél a présháznál. Megannyi imperialista nyelv; megállította kocsiját, és ellenőrzést tartott.

Miután mindeneket rendben talált, és annakelőtte a függőleges 54-gyel volt problémája, így szólott a *szótalan* egyik férfihoz, mondja csak, uram – kezdte stílusosan –, ki fedezte föl, annak idején!, Berzsenyi Dánielt, volna szíves megmondani?

Mire az „együgyű tanyai ember” fejét csóválgatva a falon lévő paksamétára mutatott. Tiltás van – mondta a változatosság kedvéért „magyarul”. A meglepett ales csak most olvasta el a tudomása nélkül kibocsátott nyomtatványt, és maga is csodálkozott annak tartalmán.

Majd így szólt a kárörvendőn mosolygó emberhez: ....!!!

És azzal a kocsijára felszállva, sebesen elhajtatott.

Nemsokára rendelet érkezett nagy veres csillaggal, hogy az odiózus plakátok azonnal eltávolítandók. Az „együgyű, tanyai emberek” megvonták vállukat.

Ki a legény a gáton?

Macskási Imre ávóstiszt híres volt csudálatos nagy erejéről. Például egyszer őrt állott az andrásihatvan előtt, s valami pajkosság jutván az eszébe, arra a gondolatra vetemedett, hogy megszökik egy-két órára. A kis fekete szerzemény sok finomsággal kecsegtette. De a kecsegtetés mellett biztosítani akarta a Ház kapuját is. Fogott hát egy ócska malomkövet a novhéttéren, a karjába öltötte, és betámasztotta véle a kaput!

Hanem egyszer emberére akadt egy levitézlett gerófban. Csináltatni vitte hozzá az autóját, egy acélszürke Csajkát. Mikor kész lett, mondja Macskási:

Hadd lám azt a dűznit!

Íme, uram! – válaszolt az ivadék kissé túl szelíden, nem állván a szája az elvtársra, és mivel már többet nem veszíthetett, mint amit, nem is igen törte meg magát: úgy élt, ahogy helyesnek vélte, és ahogy bírt.

Ez rossz! – zsörtölődik pszeudo módon Macskási, és kettétöri a dűznit, reccs, akárcsak vajas perec volna. A geróf ránéz, arca mozdulatlan, odaad még egy dűznit. Azt is kettétöri. Végre a harmadik jó, mi az ára?

Egy egység – felelé a gróf. Az elvtárs odaadja a kerek pénzt, ez nem jó, így amaz, és kettétöri. Ugyancsak eltöri a másodikat is. A harmadik végre jó.

No, e jó. Az álmélkodó ávóstiszt a sikerült tréfáért még egy plusz egységet is juttatott az erős ellenfélnek. (Hogy elosont a nagy acélszürke bárka, leült a gróf az ámbitra, rákönyökölt a térdére, s hosszan maga elé nézett. Hűvös borzongás futott át rajta. Zsíros-olajos kezével a hajába markolt. Aztán ujjával fura ábrákat rajzolt a porba. Aznap már nem is dolgozott. Gazdasszonya hangtalanul, óvatosan kerülgette. Másnap hajnalban kelt, akárcsak Macskási.)

Mjuzik

A tengernyi alkalom közül egyszer, midőn az országépítő, sőt országfoglaló lelkesültség ismét egy spontán fölvonulásban vezette le magát, a vidám zászlót bontott sereg az Andrássy úton haladt. Volt tér, volt napfény, fiatal, suhogó hajú nők, lányok, asszonyok, szabadság, erő.

Ennek a bizonyos épületnek a bejáratát és az utcasarkokat géppisztolyos, egyenruhás őrök vigyázták, a járdát pedig oszlopocskára szerelt nehéz lánc kerítette el öncenzúra . A lánctartó oszlopocskák tetején és az Andrássy úti homlokzat ablakpárkányairól piros fejű muskátlisorok bólogattak a géppisztolyokra.

És volt zene is! Muzsika. Az ÁVÓ-zenekar húzta a talpalávalót, az ütemet, amire léptünk. Ekkor mellettem kuncogni kezdett egy ember, fehér haja remegett a nevetéstől.

Mit nevet, bátyám? – kérdeztem megütközve.

Hát csak azt, ecsém – és rámutatott a kipirult arcú, lelkes zenészekre –, csak azt, hogy *miként* fogják ezek a derék fiúk bebizonyítani, hogy ők mindvégig csupáncsak muzsikáltak…

Soká vihogott az öreg. (Nem tudhattam, hogy benne már a jövő tisztító vihara zúg!)

Töredék

„Szóval az elvtárs szerint Kant épeszű?!” Piff, ereklye…

Kultúrpolitika

„Révai nem tudta magának – *nohát* és persze nekem sem – megbocsátani azt, hogy tetszik neki: a regényem.” – –

– – – „Kedves Kollega, ha jól olvasom a kritikáját, abban ön csupán az életemre tör, maga a könyv mintha tetszenék. Köszönöm, köszönöm, drága barátom, köszönöm!” (Szűkkeblű kebelbarát.)

Egy demokratikus fórumon

„Szívecském, üvöltözzék a Babits Mihállyal!”

Egy másik demokratikus fórumon

„Mit akar?! Még az *onokáját* is belőlem fogják megbuktatni!… Lőni, mindig csak lőni… ugyan… Úgy unom magukat.”

A kelet-európai kisállamok nyomorúsága

Egyszer aztán Horthy Miklós térült-fordult, s áttörte osztálya korlátait. Puftili, zutty.

Jövünk-megyünk; írói tervek

(Nem akarnék úgy *járni*, mint az:) A férfi (, aki) 49-ben le*ment* vásárolni, és első verzió: soha többé nem *jött* vissza, második verzió: 23

forintért megvett mindent, s azóta pöröl a feleségével, hogy az miért nem képes ennyiből: ki*jönni…*

STOP

Királyhegyi Pál, miért, miért nem, hogy, hogy nem, 49-ben hazajött, körbeszimatolt, mégis, mi is ez, bólintott, majd elment a főpostára, és föladta a következő táviratot: J. V. SZTAALIN, MOSZKVA, KREML A RENDSZER NEM VAALT BE STOP KIRAALYHEGYI Ennyi.

A művész álma

Álom: L. és Királyhegyi Pál kézen fogva sétálnak a Vörösmarty téren, és Sztálinon röhincsélnek. A Váci utca felől tankok jőnek (S-modell). *Tankszi* – int Pali, s kedűsen elfuharoznak.

A Kodály-évre

Zaftos kultúridők, fogadás, Emma asszony, a mester, Révai. Emma asszony a nagyothallók erélyével: „Zoltán, vigyázz! Azt mondják, ez az ember kommunista.” (Mindazonáltal ez csak a történet egyik fele; igaz, ez volt a cél.)

Anya fél

(Milyen *fess* a fiad!) Ó, ha láttátok volna dácumál, ahogy szikrázó fehér vászonöltönyében, csak úgy, reggel, kilovagolt (észreveszi, hogy mellette egy bal felől dús érdemű, befolyásos s a híre szerint vérszomjas matróna, pártlady, áll) …no, de milyen rozzant gebén…!

Van ünnep

Pécs, Nádor. Hírnök jő pihegve, meghalt szeretett vezérünk, az égő fáklya és dzsida: Sztálin. Irdatlan csönd támadt, a zenekar leállt, a pincérek szinte megmerevedtek két asztal közt, érthető, ki tudja, ilyenkor mi a teendő. És akkor, ebben a lassan már alig elviselhető, tompa, ázsiai – ó, pannónia – csöndben valaki (egy nagy költő nagybátyja?) halkan megkocogtatja a kávéspoharat, és halk, fakó hangon annyit mond: PINCÉR, PEZSGŐT. N év múlva szabadult (N 1).

Testületi boldogság

Ávós, kapa, nagyharang válasszon el titeket egymástól! – Úgy is lett: addig éltek, míg meg nem haltak, akkor azután meghaltak.

A tréfa

„Van egy jó hírem meg egy rossz hírem. A jó hírem: hogy csak *egy* rossz hírem van. A rossz hírem: hogy meg fogol, elvtárs, halni.”

Flaubert az ávón

„Nyomorult patkány, még mindig azt állítod: *a közlésre teremtettünk és nem a birtoklásra?!* (Flaubert: Corresp. II., idézi Hauser Arnold A művészet és irodalom társadalomtörténetében) Akkor hát nesze, te rohadék állat: EZ A TIÉD!”

Töredék

„Nem, ó, jaj, ne, drága ember, ne üssön.” – És kacag, kacag.

Nosztalgia; ávósdisco

„Gyerekek, figyeljünk oda, a nomád életbe!, *időpénz*, onnantól még egyszer, hogy nem, ó, jaj, ne, drága ember, ne üssön, de, kúrd meg, öregem, kacagj, kacagj! ne vigyorogj, ne vinnyogj, semmi áttétel, kacagj felszabadultan, hitelesen, *oké?*"

Vállalkozói szocializmus

Igaz, hogy a sz.-ban tejben-vajban fürdéznek az emberek?

Nohát, ezt, így azért, direkte nem mondanám; de jó irányban kapiskál az elvtárs, ha meg nem sértem.

Stílgyak

Amikor kijött a komor, több emeletes épületből, ahol időtlen időket töltött, védtelenül hunyorgott a fényben, már-már megtántorult, azután mégsem; visszafordult, ahogy fordulunk a szülői ház felé, indulván hosszú, ismeretlen útra, az épület tetején ott fényeskedett a Vörös Csillag. Távolodva hátrált, így mégiscsak tántorogva – a realizmus diadala a kertek alatt –, s a lebukó nap egyre inkább fedésbe került a Jellel: a szélei remegve ragyogni kezdtek, mintha maguk sugároznák a fényt: az Új Kor új Oltáriszentsége!

Szép – mondotta a szívében fanyar elégedettséggel –, ez azért szép; és leült a járda szélére, ült, ült, ült, s csak nézett maga elé, a nagy buszoktól olykor remegni érezte maga alatt a földet.

Kora nyár volt, nyílt az idő. Fölpillantván láthatta volna a járdán a nőket könnyű kartonruháikban lebbenni, vagy a szemközti irodában, ahogy lustán és súlyosan felülnek az íróasztalokra, maguk alá gyűrve a fontos, hivatalos papírokat. Jó helyre kerültek, gondolta volna.

De csak a por szeszélyes futamait látta az aszfalton, mocorgó buszjegyeket és cigarettacsikket. Közben beesteledett, hűvös is lett gyorsan, az épület előtt váltották az őröket, s az egyik, fiatal, pelyhes állú fiú, már a mély éjszakában, odalépett a sovány, fakó ismeretlenhez, kezét a vállára tette, és így szólt, álljon fel, bátyám, megfázik…

Aztán teljes súlyával visszahullt rájuk a csönd, mely égbolt és csillag.

Szabadság![3] szerelem!

Mielőtt még a kor bealkonyulásáról szót ejtenék, Dániel Lőrinc barátom nyomán, előadnék két kis frivol történetet.

Az elsőben a szabadságról lesz szó, a korszak vezető fogalmáról. A neveket bár tudom, nem akarom megmondani, mert ez esetleg kellemetlen volna a családoknak, amelyek most megint jómódban, kiegyensúlyozottan élnek. A szereplők az örök szereplők, azaz egy *férfi* és egy *nő*.

Ah, elvtársnő, oly kegyetlen! Miért utasítja vissza érzéki, bővérű szerelmemet? Nem látva látja-e, szívem, vajon dagadzó vesszőmet toporzékolni a nadrág prűd rabságában? Nem inkább nagysád öle is készségesen harmatos?

Látni látom a parttalan, hatalmas botozatot, mely nyilván kész a vadállati ugrásra, ám ön oly csúf!

Istenkém no, hisz nekünk, férfiaknak szabad egy kissé csúnyáknak lennünk!

Igen, igen, de ön, barátom, felettébb *visszaél* e szabadsággal… – – – –

A másodtörténetet talán Ávósok cicázás közben címmel lehetne összefoglalni. Két ifjú ávósfiú, még pelyhes és törékeny, mint az őzsuta a nádasban, az erdőszélen pihenőt tartva leheveredett a puha, pázsitos fűbe, mert kissé élveteg természetűek voltak.

A fűben hasaltak elébb, fürkészték a mezők liliomait és az ég madarait, sármány pöntyögött, vakondokok túrtak, a mókusok diót rágcsáltak, őzek dugták ki félénken kecses fejüket a csalitból, majd elinaltak, távolabb vaddisznó csörtetett, közel a lepényfa ága hajolt meg, s a zanóté, majd megfordultak a fiúk, kezüket frissen nyírt, védtelen tarkójukon kulcsolták össze (kézfejükön sokáig fog látszani az erős füvek lenyomathálózata – mint aki elaludta a kezét), szájukban könnyedén, akár

egy csikket, százszorszépet forgattak szopogatva, s nézték a felhők kíméletlen vonulását, nagyokat szippantva a tavaszszagból és a földszagból, a fűszálak közt hangyák mocoztak kedvesen, sárga gyermekláncfűfejek vágódtak élesen a lusta tekintetekbe.

Egyszerre csak az erdő felől eléjük toppan egy szamócát szedő, azaz szamócázó, csinos falusi leány. De való igaz, formásan pompás micsodája volt. Egyikőjük sebtiben talpra ugrott, s útját állva évődni kezdett a megszeppent falusi fruskával.

No, húgocskám, jó helyre kerültél. Vámot kell fizetned, annak rendje és módja szerint.

Hogyisne – mentegeti magát a rossz helyre tévedt erdei nimfa.

Úgy látom – így a szofista ávós –, tilalmas portékáért fizetnél *muszájból*, hát akkor mért nem fizethetnél *még inkább* a nem tilalmasért *jószántadból?*

És mennyi volna az? – kérdi némi zavarral a cserfes lányka.

Nem kell halálra válni, *galambom*, nem lesz túl magas, mindössze egy ártatlan csókocska.

No hát isten neki, ezt a vámot még megadom a népköztársaságnak, de annál *lejjebb* már nem licitálok – válaszolja a kis csitri merészen. És azzal ajkát egy pillanatra a hőkölő ávósfiúnak odanyújtva, kacagva eliramodott. Mint egy röpke dallam, az élet semmi más.

Egy szemtanú vallomásai

Az ember nemcsak a szüleit nem válogatja meg, hanem a barátait sem. Hiszen valakit korántsem azért szeretünk, mert szép volna vagy okos vagy jellemes, még csak azért sem, mert ránk hasonlít, és így evvel a szeretettel, primitív-ravaszan, amúgy hátulról mellbe, önnönmagunkat értékelhetnénk föl. Nem. Bárkit szerethetünk.

A *bealkonyulás* történetét Dániel Lőrinc barátomtól, mint annak egyik szereplőjétől hallottam. Dániel benne élt a történelemben, közel a kohóhoz; a barátom, de a legkevésbé sem hiszem, hogy minden tettét vállalnám. (Alkonyul – lekonyul.)

A Folter-Café hátsó helyiségében ültünk, ez kevésbé látszott elegánsnak, mint az elülső, elhanyagoltabb volt, de egyszersmind

exkluzívabb és testhezállóbb is, közönsége válogatottabb. A sárga salétromos tűzfal tövébe telepedtünk le a megviselt, foltos vasasztalok egyikénél, én sört kértem, a barátom két korsó szódát (!); a vastag kiszolgálónő, Margó, szenvtelenül bólintott, de mikor elénk tette a korsókat, mozdulatában volt kicsiny gúny, a vizecske – mondta bűbájosan. Dániel Lőrinc mindebből semmit nem vett észre, és én szerettem ezért, ha olykor kínos volt is kicsit. Dániel hallgatott, a vizet kortyolta, időnként Margó rengett el mellettünk. Az volt a fixa ideám, hogy *benzinszagú*. Dániel Lőrinc rettentően hallgatott, mindig úgy, mintha eztán már soha nem szólalna majd meg senki.

Mielőtt elhallgatott volna, arról beszélt, hogy a nép körében az erkölcs hanyatlásnak indult, a túlélt veszedelem megkeményítette az embereket, és, mint vihar múltával a tengerészek, gonoszabbak, ostobábbak, vakmerőbbek, bűneikben és erkölcstelenségükben megátalkodottabbak lettek, mint annak előtte voltak.

– Én azonban nem mennék ilyen messzire – mondottam a magam óvatos módján…

„Nem tudnám megmondani – kezdte volt D. elbeszélését –, hogy mikor kezdődött, hogy’ kezdett el bűzleni, hogy volt-e egyáltalán valami névvel nevezhető, ami keletkezett s elmúlt, elmúlt s keletkezett, vagy csak az a szivárgás, a szivárgása a félelemnek, amit csak akkor vettünk észre, mikor rettegésünkben már némák és bénák voltunk, nem tudom hát, hogy kezdőd*hetett*-e, s ha igen, mikor *vette* kezdetét… Ez nyomaszt.

(Fontos dologra tapintott rá akaratlanul is D. L. barátom. Hiszen az emberek nem a Rákosi-korszakban élnek vagy Mátyás király alatt vagy a fejlett szocializmus nem tudom mijében, ezt csak a politikusok mondják gőgjükben, meg hogy megijesszenek egy kicsit minket. „Lassan a testtel, polgártárs, és adj hálát az Égnek, hogy az Eredeti Tőkefelhalmozás Korában élsz.” Meg is neszülünk rendben. De ha belepusztulunk is, vagy magas fényességekre jutunk: akkor sem így: egy egész országból nem lehet börtönt csinálni sehogy sem: mert hát *másutt vannak a rácsok*: mert ha belegebednek is, akkor is: fiatalok voltunk, harsányak és magabízók, miénk volt a világ, mert szerettük és gyűlöltük, elárultuk és megváltottuk egymást, aztán lassan vénülni kezdtünk, kopni, csaltunk, loptunk, hazudtunk, feláldoztuk magunkat, kerestünk, kapartunk, nevettünk, hallgattunk. Életünk sivár és fantasztikus. Ehhez képest Rákosi klikkezése smafu. Csak hát…

Visszaadom a szót.)

No de vizsgálódásaink közben nyugalmat, békességet, boldogságot keresünk-e? Nem, csak az igazságot, s ha mégoly elijesztő és rút is!… Ha lelki békét és boldogságot akarsz, ám higgy, de ha az igazság tanítványa kívánsz lenni, akkor kutass! E kettő közt van egy tucat félálláspont, de a főcél a fő.

Az idő is valahogyan szakaszolva telt: volt is, nem is (egyszer volt, hol nem volt!): történtek dolgok, melyekről nem volt tudomásunk, ezt persze mindig így szokták mondani, csakhogy valamelyest szolgáljon mentségünkre, hogy ezek a dolgok *velünk* történtek, és aztán egy idő múltán észrevettük, hogy ezek megtörténtek, és akkor így tovább. Nem keresek mentséget, *életünk mellékszereplői voltunk*, mikor minden azt harsogta, hogy végre elérkezett az idő, és nemcsak a gyár a miénk, hanem az életünk is. De főszerep helyett be kellett érnünk néhány sztárral. Így szakaszoltunk egyre keservesebben előre. Közben persze éltünk és dolgoztunk, és épült az ország.

Egy este igen nyomott hangulatban, tétova gondolatuk közt tértem haza, nem tudtam, mitévő legyek. Mindenütt rossz, nagy, üreges csönd volt, mert addigra az emberek, mintegy közmegegyezéssel azt a szokást vették fel, hogy napnyugta után nem hagyták el házukat.

Hirtelen felpattant az ajtó, ott állt a feleségem, Bagits Ilon a küszöbön (aznap jött meg az üdülőből), ragyogott, akár egy Szabad Nép-címlap, de *éreztem*, valami nincs rendjén.

– Mi lelt? – kérdeztem halkan. Hangom rekedt, *füstös* volt, indulatosan belemarkoltam a fotel karfájába, szaladt ki a vér kezem fejéből. – Mi lelt? – Ilon továbbra is avval a figyelmetlen, személytelen ragyogással állt az ajtóban, mely oly bőszítő. Mosolygott.

– Mi lelne, édes Isten. Semmi a világon. Csak kicsit különösnek találom ezt az életet – jegyezte meg szinte dallamosan. Nem bírtam tovább, kirohantam az utcára. Nagyokat lélegeztem a bársonyos sötétben. A Nov. 7-dike tér tágasságában ácsorogtam keveset, néztem az országvezetők mosolygós, derűs ábrázatát. Módszeres légvétellel igyekeztem a mellkasomra ereszkedő súlyt *eltávolítani*.

Ekkor az Andrássy úton csődületet pillantottam meg; az emberek a levegőbe bámultak, hogy ők is lássák a tüneményt, amelyet egy asszony (?) világosan látni vélt, nevezetesen egy fehér ruhás angyalt, kezében tüzes karddal, amelyet a feje fölött forgatott, s váltig állította, hogy ez Farkas

Mihály. Az asszony olyan élethűen írta le, hogy azok a szegény emberek buzgón, készségesen ismételgették szavait. A napnál is világosabban látjuk, mondták; megjegyzem, este volt.

Én is ugyanolyan figyelmesen nézelődtem, mint a többiek, csak talán kevesebb hajlandósággal arra, hogy becsaphassam magam, és meg is mondtam, hogy csupán egy fehér felhőt látok, melyet oldalról megvilágít a rátűző hold. Az asszony ekkor elfordult tőlem, hitetlen, gúnyolódó fickónak nevezett, és azt mondta, eljött Isten haragjának ideje, szörnyű ítélet vár ránk, és a magamfajta tamáskodóknak tévelyegve kell elpusztulnunk!

Be kellett látnom, hiába próbálom bizonygatni, hogy nem nevettem rajtuk, valószínűbb, hogy ők vernek engem agyon, és nem én józanítom ki őket. Szerencsémre a 60-ban mocozni kezdtek, kijött egy álmos képű, csinos arcú géppisztolyos legény, és szíves szóval kérte az embereket, lennének szívesek álomra hajtani fejöket e kései órán, mert holnap is lesz nap, holnap is lesz munka, s meglehet, az ellenség nem alszik, nekik fittnek kell lenniök für alle Fälle. Minthogy érvelése tetszetős volt és velős, a tömeg szétoszlott.

Nyugtalan voltam, nem értettem az izgatottságot, nem értettem semmit, de a révület olyan meggyőző volt, hogy újra meg újra emlékeztetnem kellett magamat, hogy mi az, ami van, s mi ez az újfajta felstilizálás. De a napnak még korántsem volt vége. A Jókai téren, ott, ahol ma az autósbolt van, egy férfi állt, a lécek között oda bámult, ahol ma a kirakat van öncenzúra … Nem voltam akárki, keményen azt mondtam hát neki:

– Nagyon szép öntől, hogy így érdeklik az ügyeim, nagyon köszönöm. Nem is tudtam, hogy ilyen fogékony.

– De csak mások számára. – Csak úgy csillogtak a szemei. Majd nyomban utána:

– Most pedig feljegyzek valamit, ha megengedi, kapitány. – És belemosolygott az arcomba. S ez volt az a pillanat, amikor ráébredtem az eszemre. Sosem fogom elfelejteni. Mert hogy akkor rólam írt fel valamit, abban oly biztos vagyok, mint ahogy élek.

Hányszor gondoltam én erre, hány éjszaka törtem ezen a fejem. Sőt, ma is adnék érte valamit, ha kezembe kerülne ez a notesz.

S mondhatom, fogalmam se volt, mit kellene most csinálni vele.

Minthogy formákon múlik az élet.

Ilyenkor például nem lehet dühöngeni megint, újrakezdeni a felháborodást, mikor az ember már bratyizott is valakivel.

És mégis. Nem sokat okoskodtam. Odamentem hozzá, s az állánál fogva felemeltem a fejét, mint egy kislányét, hogy nézzen a szemembe. Azonnal elsápadt.

– Mulasson jól a feljegyzésein, uram – mondtam én, s méghozzá nagyon szelíden.

– Nyilván tanulságos is – tettem hozzá. Éppoly szelíden.

– Most pedig menjen – mondtam hirtelenül.

– Ó, hát *ki*dob, kapitány – próbált nevetni kicsit. Nemigen lehetett szólni neki, mert ott volt ám a kezem a pofáján.

– Igen – mondtam én. – Jó tanácsokat adott, meg is fogadom, de későre jár az idő. – Miközben a szememben az volt kifejezve: – Most még eleresztlek, de ha még egyszer a kezembe kaplak, az nem lesz jó.

S ehhez még kezet is fogtunk. Ez is olyan furcsa volt. Nevettünk is rajta mind a ketten. Ezen is. Végre elment.

Én pedig megálltam az utca közepén, és ezt gondoltam:

– No lám, hát így vagyunk? – S még ott álltam egy ideig.

Aztán ezt:

– Semmi baj.

Pedig volt; rögtön hazatérőben, a lépcsőn kiskutya szaladt a lábam alá, mitől megbotlottam, és több lépcsőfokon legurultam.

Néhány héttel R. lefogatása előtt egy lángoló csillag, ún. üstökös tűnt fel az égbolton. Amikor magam is megláttam az üstököst, bevallom[4], annyira tele volt a fejem az általánosan uralkodó nézetekkel, a rettegés változataival, hogy akarva, nem akarva baljós jelet láttam benne. Pedig tudtam, hogy a csillagászok ezeket a tüneményeket természeti okokra vezetik vissza, sebességüket, sőt keringésüket is kiszámítják, vagy legalábbis megkísérlik kiszámítani, és így alaptalan … *alaptalan.*

Feleségem zokszó nélkül ápolt. Egyszer, mikor már lábadozóban voltam, és Ilon fölém hajolt, hogy megigazítsa nyirkos, lappadt párnáim, s én megláttam a vékony ruha mögött rezgő és mintegy reám törő melleit, melyek akár egy diáklányé, talán hogy nem szoptatott – sajnos, felkönyököltem, s tenyérrel elkaptam a nyakát meg félig a kis pofiját; húztam le magamhoz, de a betegség ténylegesen legyöngített, így a könyököm szinte beomlott, ami az egész mozdulatsort viharossá,

következésképp nyilván félelmetessé tette; Ilon feje az ágyékomhoz csapódott.

Nem bírta türtőztetni magát, oly retteneteset sikoltott, hogy az még a legbátrabb *férfit* is megrémisztette volna; de ez nem volt *elég*, ide-oda futkározni kezdett a házban, és mint az őrült föl-le rohant a lépcsőn. A lépcsőn való eszelős dobogást a szomszédok miatt sem engedhettem meg.

– Mi van hát? – kérdeztem, miután egyszerűen szájon vágtam. Ilon ötölni-hatolni kezdett, mint aki hazudni készül, aztán egy kusza történetbe fogott, mely vele esett volna meg, de a történetben magáról úgy beszélt, mint egy „asszonyról”, „szerencsétlen úrinőről” stb., azaz mint egy tőle független idegenről, így sokáig nehezen értettem, miről is beszél. (Kedves Olvasóm láthatja, hogy Dániel barátom is úgy tesz kissé. A házastársak hasonlítanak.) Hogy tehát én jól tudom, hogy manapság mindenkire árnyék vetül, de ezek szabadon is járhatnak közben, s egy ilyen, egy ilyen mindenki, a Váci utca–Kígyó utca sarkon, énekelve járt-kelt, a járókelők részegnek vélték, ő maga azonban azt hajtogatta, hogy ő *szabad, független, ivarérett férfi*, ezt később, a mostani Mézes Mackó táján úgy helyesbítette, hogy ő dogmatikus revizionista, illetve hogy ő . Amikor az említett úrinőbe (!) ütközött, meg akarta csókolni. És így tovább, hogy a szerencsétlen asszony futni kezdett, de az utána, meg így, hogy „polgár kancának” és „burzsoá szukának” nevezte, és hogy végül meg is csókolta, és hogy Ilon ezért ijedt meg most.

Egy szavát sem hittem. Undorodott tőlem. Magunkat gyűlöltük egymásban. Azért előfordult, hogy kihagyott az indulat. Egyszer elmentünk a Lehel téri piacra, levesbe való zöldet kerestünk. Egy ember apró, színes léggömböket árult, egyszerre szél kerekedett, s a léggömbök nekirugaszkodtak a magasnak. Gazdájuk váltig erőlködött, hogy féken tartsa őket.

– Íme, a mi jó anyánk – mondá rámutatva Ilon. E percben egy-két ballon mégis elszabadult, s felröpült a levegőégbe. Ilon ujjongott.

– *Lám, aminek szállnia kell, mégis felszáll!* – De ez csak epizód volt.

Az egyik baj szüli a másikat. A félelem meg a rettegés a népet ezernyi gyarlóságba, ostobaságba és istentelenségbe kergette, bár mindezek elkövetésére éppenség nem volt szükség gonosz bujtogatásra… Az általános izgatottság alól az intézmények sem tudták kivonni magukat. Voltak tehát elvetemült kollégák, kik sok-sok szertelen bűnt követtek el,

bűnöket, amelyeknek még a gondolatától is visszariad az emberi lélek. Ezt meg kell őszintén mondani.

S ha a tévedés tárgya kizárólag csak a régi uralkodó osztály lett volna… Istenem… Több is veszett Mohácsnál… halottak nélkül nincs háború… minden részvétünk a hozzátartozóké… volt-nincs az a csók, kész-passz, hatszáz. A tragikus éppen az volt, hogy a munkásmozgalmi kígyó az önnön farkába harapott… Álmomban két macska voltam, és játszottam egymással, így, véresen. Egy időben reggelente, de inkább már hajnalban, értünk is kopogtattak, kérték, menjünk velük, majd estefelé bocsánatot kértek, és hazaengedtek. (Így dicsértük akkoriban a napot: Jó napunk volt. Ma nem kértek tőlünk bocsánatot.)

Elvették a pénztárcánkat, óránkat, töltőtollunkat, cigarettánkat, öngyújtónkat, övünket, a cipőmadzagot. Mindig ugyanabba a helyiségbe, hol nekilódulva, hol rézsútosan torlódva, rángatóztunk, botorkáltunk, mind mélyebbre és mélyebbre. Ezalatt teljes volt a némaság és a csend is. Olaj- és benzinszag hullámai ütötték meg orrunkat. A férfiak arca inkább komoran rémültnek, mint indulatosnak látszott. Balkézt három kisebb vasajtó nyílt. A helyiség hossza hatlábnyi lehetett, szélessége két és fél; jobb oldalfalát egy hozzávetőleg másfél arasznyi és vaskonzolokra erősített deszka töltötte ki, amin egy többrét összehajtogatott lópokróc hevert. Valamennyi falon és a míniummal befestett vasajtón folyvást duzzadó vízcseppek ültek, amik olykor patakká dagadtak öncenzúra . Négyzet alakú mélyedésben mezítelen villanykörte izzott.

Egészében a dolgok ábrázata, mint mondtam, nagyon megváltozott. Nem csoda, hogy magának a városnak a képe is ijesztő volt. Noha meggyőződésem volt, hogy a számos különös esemény csak másokkal történhetik meg, a kétely, hogy talán én is volnék, gyökeret vert bennem. Hátborzongató jeleneteknek voltam szemtanúja: láttam, amint emberek holtan összeesnek az utcán, hallottam kiáltozó, jajveszékelő asszonyokat, kipróbált elvtársnőket, akik gyötrelmükben felrántották hálószobájuk ablakát, és iszonyatos szívfacsaró hangon sikoltoztak ki az utcára. Elhinni is nehéz, hogy az egyes családoknál naponta milyen szörnyűségek játszódtak le. Egyiken kétségbeesés és őrület vett erőt, a másikon gyógyíthatatlan búskomorság.

Jóformán minden ház csupa könny és siralom volt, különösen eleinte, mert később az emberek elfásultak, és már a legjobb barátjuk elvesztését sem tudták igazán gyászolni, csak reszkettek, hogy a következő órában

talán rájuk kerül a sor. Megmondom, ahogy van, talán hiba vagy hiba volt, de engem nem vigasztalt *Dunapentele*, metaforikusan szólva.”

Itt hallgatott el a maga módján Dániel barátom, illetve még az erkölcs hanyatlásáról beszélt, hogy az emberek gonoszabbak, ostobábbak, vakmerőbbek, bűneikben megátalkodottabbak azóta. Hallgattunk.

Kisvártatva így szóltam Dániel Lőrinc barátomhoz: – Sokakban felébredt a lelkiismeret, számos kemény szív lágyult meg könnyek között, sokan vallották meg régóta titkolt bűneiket. Sok-sok rablást, gyilkosságot vallottak meg nyíltan az emberek, de senki sem akadt, hogy megálljon, és kérdezősködjék a dolog felől, vagy öncenzúra .

Dániel így válaszolt: – Mennyi beszéd, mennyi színes, felfútt színes szappanbuborék, mennyi ökörszemrepülés egy sas szárnyai alatt… s egy népköztársaságot egy okos szóért! – Finnyásan kilöttyintett a döngölt földre kevéske vizet. – Senki sem hal meg manapság halálos igazságoktól: túlságos sok az ellenméreg… Akik nekünk adták teljes bizalmukat, azt hiszik, ezzel jogot szereztek a miénkre. Ez tévedés: ajándékkal nem szerez az ember jogokat.

Én azt mondtam Dániel barátomnak: – Bátrak leszünk, úgy-e, édes, jó barátom! Most már mindig csak abban hiszek, hogy minden jobb lesz, hogy *mi* magunk jobbak leszünk, hogy gyarapodunk jó szándékban és jó eszközökben etc. – Margó megállt az asztalunknál, félig-meddig hallgatózott. Mellei hatalmasan elterpeszkedtek. („Mit néz? Mind az enyém.”) – Ezentúl egy az utunk, egy a hitünk, egy a reményünk! Amit te átélsz, azt én is átélem, és egyikünk sem lehet most már magában semmi… semmi jó és igaz! Köszönöm, barátom, köszönöm.

Dániel így válaszolt: – Nem, erről nem szabad beszélgetnünk. Vagy még többet mondok: két ilyen nagyon különböző lény, mint mi vagyunk, erről még csak nem is hallgathat együtt. – Ivott. – Hogy hova tartozunk mármost? Örüljünk, hogy egyáltalában szabad felvetnünk ezt a kérdést!

Én azt mondtam: – Az apáknak sok a dolga, ha jóvá akarják tenni, hogy fiaik vannak. – Intettem Margónak, hogy fizetek. („Kipállik a szád, mire körbecsókolod.”) – Minden embernek megvan az ára, ez nem igaz. De bizonyára minden ember számára megvan a horog, amelybe bele kell harapnia.

Dániel így válaszolt: – Elfelejtjük a bűnünket, ha másvalakinek meggyóntuk, *csakhogy* az a másvalaki nem felejti el.

Felálltunk, aranytömbökben állt a sör Margó dísztelen tálcáján. Barátommal abban maradtunk, hogy ha találkozunk, mosolygunk majd – és joggal. Még azt kérdeztem: – És Ilon? – Az egy *kóró* – válaszolta gyorsan.

No de hagyjuk ezt. Mami, nagyanyám, azt mondaná rá: „Csak könnyedén, éppen hogy érintsd.”

III. („?”)

Akkor persze nem marad egyetlen további kérdés sem, és éppen ez a válasz.
(Wittgenstein)

Mit állítunk?

Vegye le a szemüvegét? Ne marháskodjék ön? Tudunk mindent? Ne szarj be, Kossuth? Kicsiny baldóver, tudjuk, hogy süt a nap, és tudjuk, hogy esik az eső? Ugyan, ugyan? Mire való e makacskodás?

A kérdő mondattal a beszélő tudásvágyának ad kifejezést, s felhívja a hallgatót is a tudásvágy kielégítésére? Rendszerint csak egy vonatkozásban kétséges a beszélő álláspontja? Szokás szerint ez hazugság? Vagy nem az volna-e kötelességünk, ha ilyen kiutak keresésének szükségességét érezzük, hogy beismerjük: mindenből kifogytunk? Ezt a kérdő mondat leghangsúlyosabb szava fejezi ki?

Mit termelt a simi-sumi?[5] Már Pálfi hol van s mi dolgos? Rothadt húsra vágysz? És gyengédség lesz a mártás? A meddő menyecskék iránt való dispositiója kegyelmednek jól vagyon? Csak bizonyos territóriumra korlátozódik a farkasember hatalma vagy egyetemes?[6] Hogyan csábította el Marcit és Fricit a messzeség?

A *rejtély* nem létezik? Ha egy kérdést egyáltalán fel lehet tenni, akkor meg is *lehet* válaszolni azt? Mert kétely csak ott merülhet fel, ahol van valamiféle kérdés, kérdés pedig csak ott van, ahol van felelet, és ez utóbbi csak ott, ahol valamit *mondani lehet*?

Jó helyen járok-e? Itt vagyok? Belevaló vagyok, bírom magamat? Ön vendégszerető? Lovagias? Harcias, büszke, bátor és nyílt? Hetyke, dacos, kéjes, keserű vagy baljós? Konok, hallgatag, elhúzódó, sőt egyenetlenkedő? Ezért bizalmatlan? A függetlenség, a különállás a legnagyobb kincse? Kurucz ön?

A hatalmasan tobozódó fák aljában nevetségesen hat a reszketeg kevés hó, kitetszik a nyomorult avar, a kisebb bokrok gallyain, akár egy rossz emlékű tüll a hó, a kerti nyírfákra szívós szulák csimpaszkodik, véletlen terek nyílnak a fák között, ahol végigsüvíthet a napfény?

Csorvasz gebéink háta gőzölög?

De ha szeszélyes fellegeink egyike-másika úgy hozza, rögvest tompaság jő a területre, szürkeség vált szürkeséget, és csak nagyon fenn, az égbolton keveredik ehhez valamicske szín, a vörösségnek egy elpiszkolódott változata, ami mind siralmasabbá teszi a terepet?

Fáradttá, elgyötörtté, mint egy kisírt szem? Nagy ágas fákon lógálnak a ruhák, cifra, paszomántos köntös, rókatorokkal bérlett mente, skófiummal varrott kendő, rásaszoknya, meggyszín bársonydolmány? Harmonikás csizmán megül a szürke hólé? *Egyetért ön evvel*? Ellenkezőleg, helyteleníti? Édesmindegy? Nincs véleménye? Vagy tesz az egészre? Ön még nem járt kálváriát s nem futott vesszőt? No? Egy gyerekkori megaláztatás emléke?

Valami tehetetlen ácsorgás? Egy nyikorgó parketta? Csúszó-mászó majonézes krumplik? Porig alázták önt? Meddig? Vagy letörték a szarvát, azaz elvették a kedvét a legénykedéstől? Önnel *kicsellózott* a sors? Az általánosban? Gimiben? No?

Egyszer például élővilágórára egy béka csontvázát kellett prezentálnia, mintegy jutalmul? Nem kellett volna gerinctelenül belépni a szakkörbe? Késő bánat, ebgondolat? Hasztalan kószált a Duna-parton, az Árpádról, illetve a szabadságról elnevezett hidak közt, aminek egyetlen hozadéka, hogy ön lett a *pecázók réme*, ami nem semmi? Végül rájött a dolog nyitjára, és kifurikázott a városligeti tóhoz? Magában ércesen káromolva az élővilág-tanárnőt, andalgott a hidacskán, messzi két lány vihogott egy csónakban? Az egyik Drahosch?

Kihajolván a tó fölé, ágyékát a mellvédszerűségnek dörzsölte hosszan, erősen? Apró, láthatatlan körökben tevékenykedett, a fogát összeszorította, miközben hevesen dobogott az ön kicsiny szíve? Ijedtecskén körbenézett, de nem látott senki gyanúsat? *Kőágyék*? Jó vala, inclusive szégyen? *Általánosságban ön fojtja vagy kompenzálja*? Feldolgozza? Be? Művészi forma? Vagy erkölcsi mélypont? Áskálódik ön, fondorkodik, ármánykodik, familiáris stílusban intrikál, régiesen vermet ás,

fúr, furkál, fűrészel, fenekedik, acsarkodik ön? Féreg ön? Patkány? Vagy az emlékezést megkönnyítő átmenet?

Mit csinált, midőn először Rájött? Tizenkilenc éves volt, és az egyetemi könyvtár vécéjén ült rettentőn, és amikor hazament, igyekezett senkinek sem az arcába nézni?

Ön nyalka?

Kurucz és nyalkaság, kurucz és virtus elválaszthatatlan fogalmak? Önnek kedvére való a virtus demokrácia nélkül? Volt már überhaupt demokratikus élménye? Fontos önnek, hogy legyen?

Van-e (volt-e, lenne-e) ilyen élménye (mindig, többnyire, ritkán, soha) a következő esetekben: önáltatás – vérzajos harc – nemzeti érzés (kis kézi demokrácia) – grammatika?

Mik a szimptómák? Milyen helyzetben vannak a lábai?

Odavagytok ettől? Tréfásan szólva, lepetéztek? Nem adnátok egy véka aranyért, örültök neki, mint bolond a monyának, mint vak koldus a fagarasnak? Vagy reggel tánc, este lánc? Ugyan?

A tetve is örvend?

Sose halunk meg? Vagy azt azért mégis? Mikor? Minden, ami a népuralomhoz vezet, az égi, mennyei? Persze a cél nem szentesíti az eszközt, nemdebár? (Miért, hogy van, ki a teljes nyíltságot és lazaságot szereti, mások, ellenkezőleg, a zártságot, a dogmatizmust, ez a vesszőparipájuk? Ismét mások fél térdre zuhannak, és zajosan rimánkodnak, és, ellenkezőleg, egyesek lábukkal a levegőbe kalimpálva zihálva szedik a levegőt, mintha játékosan a tarkónállást gyakorolnák?)

Az első benyomás döntő lehet? Időpontok? 49, 67, 19, 45, 48, 56, 68? Lottózik kiskegyed? Mindig akad egy szám, *racionális, pozitív*, sőt *egész*, melyet csönd vagy zaj övez; ahelyett hogy beszéd, gondolkodás,

mérlegelés, erkölcs? Effélék? Demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni?

Beszéljünk egyszer úgy, ahogy Isten akarja?
Nem időszerű, barátaim?

Barátja az öregisten? No, no, nem szabad, na: édes kicsikém? Egyszerűen hallgatunk: ismereteink, lehetőségeink határán állván?… Ragozzunk, mint rendesen? Beleváló vagyok, oké vagy, bírja magát? Bátorkodjunk? Háruljunk el, tompuljunk, fásuljunk, denunciáljunk, rugaszkodjunk el, kóvályogjunk, váljunk halálra? Általánosodunk? Rójunk terheket, dúljunk-fúljunk, ódzkodjunk, vonakodjunk, álljunk ellen, gyanakodjunk? *Higgyünk kötve?*

Egyeztessünk?

Ne legyen vér a pucánkban, kapjunk vérszemet, araszoljunk, takarodjunk, szedjük az irhánk? Taknyunk-nyálunk egyben? Teljes békekörnyezet, békeellátás? No hiszen? Dadogjunk, viselkedjünk siralmasan, igyekezetünket színesítsük egyénileg, legyünk félvilágiak, élvezzünk? Nos, ti bűnös, gyarló, condra nép? Gyűlöllek, hazám, bogár lépjen nyitott szemedre?

Mi ez?

Nosza, nosza? Faksznizzunk, vetemüljünk el, legyünk szóra sem érdemesek? Boldog vagy? Pubi, te, hát te ilyen rafinált, hogy így dobog a te kicsinke szíved? Vagy ez még kap fogni egy vajszínű árnyalatot? A kurucz megértésre vágyik? Rengeteget tudnánk egymásnak adni?

Madarat lehet, tehát, fogatni velünk? Talpon áll bennünk a nóta? A JELSZÓ: AJNÁR? A demokrácia megújhodás, az élet ébredése, tavasz, kellemes, szikrázó, izgató, fenséges, kapitális – tökéletes lazítás a mindennapok robotja után? Ugyan?

Örömében farkához rúg? Hányja a farát? Általában hirtelen, mohón, vadul átkap egy asszonyt? Mit gondol, a népuralom önnel, úgymond, megtörténik, vagy, ellenkezőleg, ön teremti azt? Ez asszony nem s nem szól, s nem mozdul, csak markolja a kandalló oszlopját, szemét lehunyja, mint aki nem bánja, ott hátul mi történik az éjben, ő gondol, amire vágy?

Vénasszony jön be, hogy a tűzre tegyen, mikor meglátja önöket, ördögi vigyorgásba torzul az arca, önöket egy csöppet sem zavarja az ő bentléte, s rekedten vigyorogja: *gyakjad, csak gyakjad, nagyságos uram, az én jó nagyságos asszonyomat*, az asszony kiegyenesedik, és sóhajtva, fáradtan remegő térdekkel, szétzúzottan, párás, nedves mosollyal, nagy szemeit lehunyva szédeleg tova?

Második lészen Clára, kinek ékes a fara, fogd a csecsit, nem bánja, még a mást is megállja? Bundája véresre karistolja a kurucz hasát?

Szívesen hordok szűk farmert, néha mellemet és hasamat babaolajjal kenyem, és az se kutya, ha az ember lecsavarja a tusoló rózsáját, a rózsa az rózsa az rózsa az rózsa – nyalka kurucz vagyok? (Vuuu!!! micsoda kérdés, akár még a bugyim is magamon…) Félénk és tépelődő, könnyelmű és vakhitű, mogorva és rosszmájú volnék, szellemem tagolt, nagy egységekben dolgozó, egyenletes, egyszerű, tömör? A haján fogva egy szamarat a földrül fölemelek? Tudok magamra vigyázni, kapcsolatot tartok magammal és a testemmel, *itt* vagyok, belevaló vagyok, oké vagyok, bírom magamat? Hadat üzenünk a hazugságnak, a képmutatásnak, a szürkeségnek, a gyávaságnak? Vaktában lövöldözünk, nem annyira megadott célpontokra, mint inkább azért, hogy impresszionáljuk az álmából felriadó lakosságot? Megtörjük a csöndet? Valakinek végre csomót kell kötnie erre a végtelen szálra? – Lélekkurvafiak?

Kultúrtörténetbe ágyazva, herezacskó szögelve?

A mindenek fölött őrködő Idő ellenünkre is megoldást kínál? Az egykor megvett várak (Brasnyó vára pl.) faláról az eső véget nem érő konoksággal mossa le a nyomokat, az évszázadok megtörik a tornyok magas csillogását, az égbolt akár egy réges-rég teleírt pergamen, amelynek alján viharban lenyugvó napkorongként töredezett széjjel a pecsét, mielőtt még bárki feltételezhette volna, hogy a bánatos síkokon valaha is elül a füst, és a len nyit majd kék virágokat, s hajnalonként a farkascseresznye méregtől ragyogó bogyóit mossa itt tisztára a harmat? Hideg van, mondja Halassi Miska, és elfordul az ablaktól? A vastag falakon átszivárog a szél?

Fölcserepesedett ajkakkal pedig sokáig állok a tükörként használt hatalmas, ovális, felfüggesztett ezüsttál előtt; alig torzít, arcom ünnepélyesen sápadt, *vert ezüst*, leszállt a sötétség, a fekete fák kint

eltűntek, a kemény hó jegesen fehérlik, peshedt labanczok ólálkodnak az erdőszélen, kedves pántlikás német urak, varjú gránátos kavellérok, sovány horpaszú kutyák, loboncos lábú ebek, bordáikat mintha vesszőkből fonták volna, szemfogaikon megvillan a holdfény, e fényből szőtt melancholia, holdszínű kutyák vad falkája, végigsimítok homlokom változtathatatlan árkain, a kandallóban bizonytalan tűz ropog, micsoda keserű, becstelen és nyomorú szegénység! – talán csónakunkra várok, hogy elhajózzam az öröm tengerén?

Lenne szíves néhány *skiccet* csinálni azokról a helyzetekről, melyekben esélyt, akár a leghaloványabbat is, látott a népuralomra? Ilyen kétséges időkben akárki által láthatja s megpróbálja, kinek mi lakik szívében, kinek kellessék térdet s fejet hajtani?

Cukkolják az igazságérzetét? Hogyan? Föltéve, de meg nem engedve? Sokat jelent önnek a virtus ezen formája? Mennyit? Cukkolják a nyelvérzékét is? Komálja ön ezt, avagy dühvel elegy halálra válásában kimegy önből a vér?

Minő módszerrel éri el igazságérzetének érzékeny balanszát? Hosszas tökölés, indirekt cukkolás? Fontos a lelkiismeret ébrentartása, vagy szokás kérdése? Az öné szuszi-muszi-e? Horkol is? Néhány szót az altatódalokról? No? Színes vágyképek vetítése a képzelet, úgymond, salétromos falára? Vagy az oldalszárnyi tehetős és váratlan támadás után a szegény elalélt várost megsarcoltatván, a kőfalát porrá elrontani, a praesidiumot elvinni?

Ha vérzajos csatározásban demokratikus impresszió látszik közelíteni, mit részesít ön előnyben, a kemény kéz politikáját – a puháét – a gyorsét – a lassúét? A problémákba való teljes vagy részleges behatolást, a behatolást és felfüggesztést? Van-e primátusa a gondolat nagyságának és formájának? Melyiket érzi a *legszerencsésebbnek*: hosszú és tradicionális, rövid és tradi, vékonka és slágfertig és így tovább?

Vagy nyugton maradni egészen, kussti? A várva várt pillanatot várva várja? Ilykor játszadoz ön önfeledten a társadalmi fegyelem kötelékeivel? Nekem legyen mondva?

Szeret ön hátulról előjönni a farbával? Gyakran kérik meg erre? Mi módon? Ki teszi meg az ajánlatot? Semleges buszmegállók sötét

zugolyaiból toppan elő a szarvacskás-patás kisördög? Vagy ülsz világszép szerelmeddel egy sárga abrosszal megterített asztalnál, gyertya ég sercegve, mert hosszú a kanóc, a közelben ül a ciharmonikás és az árva dobos, és beszélgetnek, mint két vénasszony, az időjárásról, a totóról, és hogy milyen nehéz a pénzt beosztani – amikor az egyik pincér a magyarópálcával nagy kört csinál? És akkor hirtelenvést sótlan lesz az étel, az asszonyok kínban sem fogannak, meddő lesz mind, a gyertyák büdösek? De tik csak ne féljetek, tik csak nézzétek? A pincérek biztatóan hunyorítanak, a ciharmonikás, tréfával szólva, átveszi a hatalmat, révülten köröz az asztalok között, és mocskos zsebéből fehér port szór a tányérokba, alkalmasint sót? Csitítón megfogjuk világszép szerelmünk remegő alabástromkezét? A vodkás poharak kiapadtak, a csontból kiszáradt a velő, a burgonyafánk elférgesedett, a lepények feltörtek, a húsokban rózsaszín kukacok, a májgombóc kiszikkadt?

A ciharmonikás avultas jassznyelvet használ, óberfrankó, az árva dobos óberfrankó, zavartan virtuóz, miközben a pincér asztalodnál meghajol, és magabiztosan elnézésedet kéri a *malheurért*? A ciharmonikás rettentő erővel a Himnuszt játssza, talán imitt-amott egy-két hamis hang is belecsúszik, a pincér udvarias mosollyal kérdi, volna-e szerelmednek *valamire* szüksége; felugrasz az asztaltól, és ügyetlenül, de nagy odaadással pofán csapod a pincért? Rettentően megvernek?

A virtus és nyalkaság más formái (társadalmi munka, faültetés, hátrányos helyzetűek felkarolása, békemozgalom, nyugdíj stb.) fontosak-e önnek? Vagy inkább komálja a „csak előre, édes fiam”-ot?

Reguláris ön? Mióta? Megint a tréfás évszámok, növekvő sorrendben? Hat ez a nyalkaságra? Vannak szabadcsapati tapasztalatai? Megmártotta már a hideg vasat valaki mejjében? Mit érzett? Kapcsolatuk hogy’ fejlődött? Szakszervezet? Anyagelvű ön, vagy szívesen fohászkodik a magyarok Istenéhez, miközben ércesen káromolja akár a Szűzanyát is, vagy fordítva, minden esetet számítva? Ha magányos farkas, ez mennyiben elhatározás dolga? Sejti, ki kinek farkasa? Mi kié?[7]

Híve a testvérharcnak? Magyar a magyarnak vájja a szemét? Persze ki a magyar? Ellenfelei – önnek – eleve hazátlan bitangok? Magyar anya szülte önt? Hasonló tejet szopott? Ön, ha szépen kérik, az ingét is odaadja? Zabját? Második esze jó önnek? Sírva vigad? Rettegni, félni nem tud?

Önnek nem kell a pardon? No és tolmács? A nyelve hegyén hordja ön a szívét? Könnyű önt lóra ültetni, de nehéz leszállítani? Vakulj ön?

Ha, mégis, valamilyen oknál fogva, mindenáron (?) az öldöklés ellen van, mert a levágott kar, ha burzsoá is, hányingert kelt önben, és a hasból kiforduló belek látványa sem örömmel nem tölti el, sem hasznot nem lát benne, tehát afféle finnyás humanista, milyennek találja ezt a mozdulatlan állapotot? Ajánlaná másoknak is? Hogyan tervezi, meddig még?

Zúdul a büszke had lefelé a meredélyen, dolgozik a sarkantyú, a paták keményen koppannak, a völgy finoman uralja a bércet, golyó süvít nemes halállal – ön meg csak ácsorog, és legjobb esetben: kétségbe van esve? Véli, le kéne törni népünkben a nyalkaságot? Már a gyermekkorban? Az általánosban? Gimiben? Miért, ha nem? Le van?

Milyen a labanczok szaga?

Mit tart a forradalomról?

Ön is úgy érzi, oly jó ezekről elbeszélgetni, olyan kellemes, hogy így megértjük egymást? Kurucz a kuruczhoz vagy a labanczhoz húz inkább? Ha már kurucz, tökmindegy? Lépés az önmegvalósítás felé? *Vagy egészen másképp*? Ugyan?

Még valami?

Isten nyugosztaljon bennünket –

Eret vágtunk a lelkünkön? Megkívánják tőlünk az úrdolgát? (Apropó: ivadék ön?) Nagy úr a muszáj, de még nagyobb a nem lehet? Lenyeltük a békát? Hopp kénytelen, nem örömest? Mindenesetre a városligeti tó békában gazdag vidéknek tetszett? Ön rögvest gondtalanul andalogni kezdett a hidacskán, és próbálta fölidézni a königsbergi hidak problémáját, mert matematika-szakkörös is volt? Egy musterkind? A víz fölé hajolván, ágyékát a jó magasságú mellvédhez nyomta, szorította, és világi szemekkel láthatatlan kis körökben dörzsölte, dörgölte, súrolta, horzsolta, morzsolta?

Egy könnyed érintésről beszélhetnénk inkább, miközben hevesen dobogott a szíve? Messzi két lány vihogott a csónakban, jó tett helyébe jót várj?

Az egyik szép, a másik meg fogyatékos és állhatatlan, zabál, alacsony és szószátyár, otromba alcombú, görbe hátú, erős testű, otromba az alakja és otrombák a fogai, sötét színű és alaktalan a szája, torz arcú, kancsali a képe és hitvány a hajzata, rossz a szaga, szökellése szabados, a mellei buflákok és lógicálnak, szereti az éneket, a hangszeres muzsikát, a teljes gyönyört, ajkai vitorláznak, nyomott az orra, ő maga törpeszerű és púpos, mellei közt fekete vonal húzódik, pörsenéses, undorító, nem túl forró, nem túl hideg, dús, kemény szőrzete felkaristolja a kurucz hasát, szerelmes, és gerjedelmének szagára való tekintettel nem lehet megmaradozni mellette, járása a fölgerjedt elefánté, mellei mohók és buják? Tényleg randa?

Nincs mese?

Ezen leánnyal utazott ön azután egyszer később a héven estefelé haza? Mikor meglátta a lányt, a mellei közt húzódó fekete vonal ellenére rögtön a szívébe zárta? Ellenkezőleg, inkább dühös volt rá, felületesen gyűlölte, mert eszébe juttatta, hogy ön egyedül van, egy szál maga?

Fiatal kora dacára ön jártas az *egyedülségben*? Öreg róka volt ön e téren, aki látott már éjjeliőrt nappal meghalni? Számtalanszor utazott estéli héveken, és túlontúl jól ismerte azt a rémült halogatást, mely az időt akarta valahogy befolyásolni? Hogy álljon meg? Forduljon vissza? Legyen *más*? De a BKV pontos, mint a halál? Egyszerűen valami nő kéne? A karos ezüst gyertyatartó fénye megbicsaklik, a Kappelmeister int, kis féreg, a selymek újfent suhogni kezdenek, a harisnyák lomhán elfordulnak a vádlikon, forró lélegzetünk felgyorsul, arcunk pírral van bevonva, és már beleizzadtunk könnyű, kockás zakóinkba, nyakkendőink szállnak, mint a darvak, karmazsin csizmánkon por ül, romlott kis kuzinjainkat igyekszünk a Zauberschachtel felé terelni, és ha majd szemérmességet mímelve óvatosan fölnyitják, sikítva hőkölnek ugyan hátra, de szemükben álnok diadal ragyog?

Valóban próbálta párás kora reggeleken dolgára sietvén az álomarcú asszonyokról eldönteni, miként zajlott az éjszakájuk? Hogy s mint? Kereste a szemük alatt a pásztorórák táskáit, durcás szájuk szegletében az *édes* nyálat? Vajon hol bújhatnak meg az áruló nyomok? Ha már a hévnél

tartunk, kifejezetten *utazott* a Pásztorórák Táskáira? Ködös elképzelései voltak, de a köd meleg volt, mi?

Fölrémlik egy nagynéninek nevezett távoli prágai rokon határozott sziluettje, főként a teltes csípőről, mondhatni, lezúduló rakott selyemszoknya, amely egy *exclusiv* úttörőszoknya képzetét keltette, nyilván a kor- és rokoni problémák miatt a lelkiismeretet nyugtatni, mely prágai rokon egy közös tengerparti nyaraláson, messze-messze, utólag ez tárgyszerűen megállapítható, meg akarta önt *szerezni*, ön azonban nem lévén még *jártas*, ezt egészen egyszerűen *nem észlelte*, amiért később, e magányos szombatokon a falba verte volna a fejét? Vagy hová?

Annak idején sokat bosszankodott az asszony viselkedésén, nem értvén például, miért nevetgél annyit felnőtt létére, miért hajol indok nélkül közel az ön arcocskájához (dohányszag!), vagy miért tesz oly indulatos megjegyzéseket a szállodás önnel egykorú nádszál lányára, mikor ön orrát lógatva arról panaszkodott, hogy a lányka megtagadta öntől a közös *dodzsemezést* a közeli vurstliban, az asszony nyeszlett kis békának, gibernyúznak, nyápicnak, sőt rafinált perszónának nevezte, és igyekezett önt az érettség felé vonyni, melynek épp ő volt penig híján?

Amit ön finnyásan zokon vett, a komolytalanságot, nyilván volt valami görcs az asszonyban – no, nem sok, annyira nem volt ön fontos –, s ennek aránytalanságait látta és szenvedte ön? A mély- és csúcspont egy birkózás? Ön a parton ácsorgott, valamely labdajátékot kísért figyelemmel, amikor egyszer csak az asszony a már szokásosnak nevezhető fölhevült nevetéssel odafutott, hátulról játékosan befogta az ön szemét, ön, szokása szerint, rögtön mindent tudott, hogy ki és mi az, durván lerázta az asszony kezét, akinek ez a tahóság nem szegte a kedvét, ellenkezőleg, nyíltan s vidáman provokálta önt, amennyiben harsányan kijelentette, hogy néki fogócskában ön, írd és mondd, nem ellenfél, ön, egy apjától ellesett vagy örökölt, jócskán fölényes mozdulattal végigmérte az asszonyt, majd szó nélkül nekilendült, a labda irigy nézése amúgy is felkorbácsolta a tettvágyát, könnyű lépteivel kényesen meglódult a hosszú, enyhén íves parton, víz és föld határán futva, élvezve a tenger durva szagát és a lába csattogását a fövenyen, aztán bele a sekély vízbe, szertelenül, mint egy kölyökkutya, sprintekkel verve szét a vizet és homokot, hol lassított, hol szinte egészen magára hagyta az asszonyt, közel engedvén, látta a száján a lila rúzsozást, mely habosra nyáladzott mindig a szögletekben, ön ezt,

akkor, undorítónak találta, gyorsított volna ismét, amikor az asszony kiáltott, *várj, nem bírom*, ön kegyúrin bevárta, az asszony még mindig nevetett, nevetve zihált, miközben kezével szertelenül csapdosott, amit ön részvétlenül és magas lóról figyelt, az asszony azonban ekkor váratlanul ugrott egyet, *megvagy*, kiáltotta boldogan, ön finoman hátralépett, és megvetően gondolt erre a sviháksága, az unfair, ám szakszerűtlen támadás könnyen védhető lett volna, de ön, maga sem tudja, miért, nem mozdult, sőt az asszony felcsapódó karjának érintésétől és egyidejűleg a hónalj sötét látványától megijedt, s pánikos, hirtelen mozdulatában hátraesett, és máris ott hempergőztek, akarata ellenére, az apály hagyta botrányos pocsétákban, az asszony nevetve fröcskölte az éles homokszemcsés vizet, ön kétségbeesetten próbálta őt lefejteni magáról, szinte fuldoklott, úgy odaszorult az arca az asszony testéhez, végül is önt nem érheti szemrehányás, *szabályos* birkózófogásokon törte a fejét, mindez azonban sokkalta lassabban zajlott, mint az iskolai birkózásaikor, és amikor végre egy trükkös lábkulccsal (mely legutoljára Korom ellen is *fényesen* bevált?), mely a combok köré fonódott kérlelhetetlenül, amitől az asszony áltámadókedve is kissé alábbhajlott, és a nevetés helyét is inkább valami megszeppent vidámság és várakozás foglalta el, ön kedvező helyzetbe kerülvén könyökét kitámasztotta, elemelkedett az asszonytól, *hülye vagy?*, kiáltotta ön tegezve, mivel rokonok voltak, és ez ha nem is szükséges, de elegendő feltétele volt (mat. szakkör!) a tegezésnek, az asszony kifordult s hanyatt feküdt, ön dühösen gubbasztott törökülésben, az asszony haja átitatódott a vizes homokkal, amit ön viszolyogtatónak érzett és *előnytelennek*, az asszony hirtelen fölkelt, végigsimított magán, és besétált a vízbe, önnek akkor már izgatott rosszkedve volt, aztán fázni kezdett a feneke, fölállt, egész testében lúdbőrzött, a rokon lassan lépdelve kijött a tengerből, *menjünk haza*, mondta halkan, s minthogy nem nézett önre, ön is elkapta a tekintetét, már nem fázott, nyúlánkan ment az asszony mellett, majd ön szótlanul odanyújtotta a kezét, az asszonyé hideg volt, az öné forró, és így mentek tovább, kéz a kézben?

Egyszer látta zuhanyozás közben is, meglátta, föltehetően véletlenül, bár nem kizárt, hogy az asszony keze is benne volt tudatos elemként? Csurgott róla a víz, teste gyöngyösen hajladozott, lassan, kapkodás nélkül csukta be az ajtót, avval a természetességgel, amely mindenkit elbűvölt volna, de önt inkább kissé megbotránkoztatta, *félénken megbotránkoztatta*? Ön *itta* a mezítelen test ajándéklátványát? Az asszony szomorkásan

fenyegetőzött nikotinos ujjával? Ha most lehunyja á szemét, a harsányan és ízléstelenül lilára festett körmök még mindig delejesen villognak? Érett fejjel azután, azaz mikor nem volt már nőben hiány, hálát adott az Égnek? Farizeus, de helytálló gondolat?

Ja: miképp áltatja ön magát? Észleli egyáltalán? Látott már ilyet? Meglesett valakit, aki épp fogta és benedvesítette a középső ujját? Ön a gondolati konstrukciókat forszírozza, az olyan, nálunk honos instabil rendszereket, melyekben a kezdeti föltételek, dolgok, tények, igazság csekély változtatása is hathatós eredményt ígér?

Vagy inkább egy tüneményesen okos mondat, mely *sebtiben* megforgatja a világot? Oh? Érzelmi önhadjárat, mely során ön viharos gyorsasággal meghatódik önmagától, magát szeretetre méltónak találja, értékesnek és tisztességesnek, s így kapja be a horgot? Önmézesmadzag? Alkalmaz nyelvi terrort, szereti a hasonlatokat s közmondásokat? Segítségül hívja a nép ajkát? Az irodalom klasszikusait? A politikáéit, a valláséit? Ma(r)ximák? Igénybe veszi (drágám) ujját, kezét, tenyerét? Sörösüveget, ágyterítőt, paplanszélt? A Nagymacit?

Bár ki tudja, mit érzünk lovaink hátára borulva, a meleg, párálló állatra, vagy mit ülve, ülve sötétben, nyirkos köveken, miközben ki-be jár a köd koponyánkon, s távolról, a szélben sóhajszerű hurrá-k foszlányai jutnak el hozzánk?

Az igazságérzethez két-három konkrétumot veszünk figyelembe? *Etesd a bestiát*? A többi konkrétum, a maradék, az egész erkölcsi gubanc lefedésére szolgál? JELSZÓ: ISTÁP? Azt hiszem, ez büszkeség és gátlás kérdése?

Az egyik mellbimbóm nagyobb és érzékenyebb? Olykor-olykor csípem, csipkedem, csippentem, marom, metszem, sújtom, megragadom, fogdoskálom azt? Édesanyánk tördeli a kezét?

A Rájövést megelőző felfokozott, tündöklő pillanatokban nyitottak, toleránsak és progresszívak vagyunk, fölemelem a faromat, a lovak közé csapok, azok hátracsapják fülükéjüket, *hóka, te!*, mialatt a nemzeti érzést lassú, óvatos izommozgással leveszik a fiúk a műsorról?

Mindennek megvan a maga története?

A demokratikus élmény kezdetekor számolni kell a BISZ-szel, a Bátorság Ínba Szállásával, hisz minden olyan, akár egy sebesülés, érthető hát, ha picikét félünk? De ha már megtanultuk, az önáltatás olyan, mint egy nagy felszabadító ventillátor, csak úgy lobog a sörényünk, miközben végre ellenőrzés alatt tartjuk önnön nyalkaságunk, hogy kisvártatva szárba szökkenhet a büszkeség érzése, a kuruczé, aki képes volt tehát ékes ajándékkal meglepni: magát?

Kevésszer gondolunk arra, hogy kurucznak lenni nemcsak logikai truváj a labanczok kontra, hanem önmagában is színes, összetett fogalom? Az a könnyedség, amivel a kuruczok az önáltatás révén demokráciáznak [8], mindenesetre ellentmond annak a népszerű klisének, mely szerint a kurucz igénye e tárgykörben szertelen, gyerekesen habókos, és hogy egy belevaló despotát elkísérne a világ végére is? A kurucz nem tekinthet el önmagától, attól a kötelességétől és jogától, hogy a dolgokat szemrevételezze?

Fennáll a veszély, hogy az ember túl jól csinálja új dolgát, hisz az önmagában való nyalkaság, ahol tárgy és alany, rabló és pandúr ugyanaz, cselekvő és szenvedő, kezdőpont és végpont, föltétel és eredmény: ugyanaz, esetleg sokkal jobban konveniál nekünk, mint tisztelt császári ellenfelünké: akit tán hűvös hajnalok hajnalán épp biztos kvartélyából verünk föl, ütődötten ül szegény a kényelmes parasztágy szélén, a felcsapódó hatalmas és mégis pihekönnyű dunna alól az éjszaka kénköves szagai csapnak elő, a férfi szeméből sárga koloncok lógnak, tarkója zsibong, mintha ezer játékos ördög szállta volna meg, jéghideg lábbal búvik nyirkos csizmájába, loboncz ruhái undorítók és élettelenek, mint a kígyó levedlett bőre, a *gazdasszony* egy szál pendelyben áll, kezét tördelve, a feltéglázott konyhában, vaskos egyik lábát a langyos hamuban forgatja, sötét ágyéka átver a vékony fehér leplen, mintha árnyék ülne ott, furcsa, néma állat, két dolgos kezét hasa aljához nyomva eddig lógatja, császári ellenfelünk kapkodva készül, *szapperlot!*, zihál haragosan a csizmával bajmolódva, az asszonyt pillantásra sem méltatva rohan át a konyhán, igaza van, hogy siet, kinn már várja meztelen vasunk?

Meglepő módon a haza fiai nem forszírozzák az önáltatás iránti kutakodást? Penig? Penig ez nekünk szent rítus? Az, mert *tőlünk* függ, *mi*

ellenőrizzük, *bennünket* gyújt szalmalángra? Kicsinke lépés a szabadság felé, minthogy mégiscsak más, ha mi vágjuk magunkat haza, s nem kell az izzadós, veres képpel utánunk koslató, boglyas hajú, rühös német elégedett pofájába lesnünk, miközben minden tagunk széjjel és fáj?

Fáj.

Hogy be ne gyulladjon az igazságérzetünk: különb-különb *creme*-eket használunk? Combunk közt világító zseblámpa? A meleg oly jó?

Kinn a nyirkos éjszaka, omlatag huzat kering a térben, kezünket nyíláshoz tapasztjuk, éles cúg húz, messzi hegyeket sejteni, hosszú, mély völgyet, mindez szürke, kék és barna, nyájas és zord? Elegáns és barbár? Bereteszelem az ajtókat, mozdulatlanul fekszem, alig lélegzem, és a Semmibe meredek? Undorodom magamtól, ragadok, egyedül vagyok, hideg van? Bordáimon átfúj a szél, arcomon átfúj a szél, hó ragad a szemembe, hó ragad a homlokomba, a torkom védtelen, védtelen a torkom?

Bátor, lehorgadó, bohém, családias, zord, bájos, hetyke, meghitt, kitartó, szeles, sötét, vidor, bölcs, izgága, csüggedt, szilaj, tartózkodó, kandi, hű, csapodár, önérzetes, öngúnyoló, egy élő, személyes, örökké változó ember: ilyenek vagyunk?

Lám, lám?

Az időhöz szabjuk magunkat? Szarkák közt lakván ugrálunk? Ismerjük a szelek járását? Elébb cirókálunk, utóbb marókálunk? Bolondgombát ettünk-e? Máriás huncut vagyunk? Bekaptuk a horgot, varsába akadtunk? A világ keresztülvetett a vállán? *Szesszi bón?*

Gondolkodásunk országútján eljutottunk addig a csorvasz ebektől körülólálkodott kilométerkőig, ahol immár elfogadjuk, hogy a kurucznak joga van, képesen szólva, önmagához – mindaddig, amíg kurucz a kurucz, azaz, amíg elfogadja a labanczot, szavatolja az iránta való nemes gyűlöletet, az együtt játszást sárban, vérben?

Vagy jő nap, midőn már nem kell hadakozni az előítélet csatlósaival, örömet fogunk találni abban, hogy élünk, hogy éljük sivár és fantasztikus

életünket, fölfedezzük s megismerjük magunkat (önmegvalósítás!), és ehhez nemcsak kicsiny szobánk zugában lesz kedvünk s módunk, vagy pincében, büdös, rothadt szalmás vizével, vagy bújva erdők sötét mélyén, hanem együtt, nyíltan, más „személyekkel”, mind kurucz-cal, mind labancz-cal, együtt, mi, magyarok?

Valahol bűzlik ez? Még a jóhoz is szó fér? Gyanakszunk, mint a varnyú?

Minden előfordulhat? Jön a BISZ-BASZ, a Bátorság Ínba és Alá Szállása? Vagy a Rájövés? Magunkra húzzuk sárga pillangóplédünket, testünk lebeg, él, lüktet, virágzik, fájva élvezünk, fejünk könnyű és könnyelmű, a neszek távoliak, mintha messziről alpesi kürt rivallna, az idő lassú, mint a méz, a tér törékeny, minden édes forróság, meleg, lüktető sötét, minden égető, perzselő, fasza: *a szó jó értelmében véve*, a test folyékony és puha – nem bírok mozdulni: testemnek, ott, nincsenek határai: nem mondom: ez: igen, ez: már nem, nem ítélkezem hát, hanem befogadok, magam vagyok ez az aktus, a gerinctelen létezés, föltételezve a tárgyak etikáját: ennyi?

Auhhh!! Demokrácia egy Pobjeda hátsó üléséén –

Kicsit komolyabban kéne venni azt a kurva időt? (MÉr Őt? MIKOr?)

Ne adjuk föl? Kazalban tűt keresünk? Vagy csak egy labanczot, mely érző szív? Üldözzük illúziónkat, Jézus, segíts? Teszem ezt, teszem azt, csak közben olyan nevetséges vagyok magamnak. Császári ellenfelünk lihegése erősbödik, csontos térdével combunkhoz bök?

Nemcsak a göthös császáriak, de a művelt közvélemény is elvárja, hogy a kurucz nyalka legyen, hát szarok rá? Inkább semmi, mint gyatra? Molyrágta? Gondolok itt a balfácánokra és a labanczsovinisztadisznókra? Ám ok és okozat úgy keveredik, mint ügyetlen kártyás kezében a lap, nem demokráciázunk, tehát nem fontos? Ó, ó? Vajon nem vagyunk-e máris afféle „labancz-szerviz”? – De a rothadt, lepusztult életbe, ha én

szalmalángra lobbantom a pudvás, redves, penészes fajtáját, annyit talán én is megérdemelnék, hogy várjon kicsinyég ideig, míg kijön belőle az a szar?

Szeretnék életem főszereplője lenni? Állva állunk, s várakozva nézzük felizgatott lobonczunkat, aki hóna alatt a lopott tyúkokkal iszkol a mély, saras udvaron, görbe hátán feszül a császáriak okádék felöltője, arca kipirult, ő sem evett már a drága hetek óta, kutató kezünk siralmasan tapogathatná édes, vékony bordázatát, kiálló csípőcsontját, kiálló mellycsontját, kiálló kulcscsontját, kiálló lapockáját, a sorjázva kiálló gerinccsigolákat, a görbén lekonyuló vállakat, a tüskés, árva tarkót, rajta a néhány begennyedt vörös sebet, a száraz, ráncos, sápadt bőrét, az irdatlan felvakarásokat (vitaminhiány!), rücskös szegénke könyökcsontját s mellkasa gyaláz szőrjeit? A foszló kabát ujján szaros a szalma?

Micsoda jelenet, *rejtekünkről* látni az indulatos gazdát futni szederjesen vasvilláért, honnét ez elszántság? honnét e vakmerőség? e kurázsi? honnét e mersz? honnét, mikor tyúk nem rebben már, a házőrzők mozdulatlanok, a bornyak sírva halálukon, s a jerke remegve bég? honnét, mikor ló elkötve már és mi nem, az felállani nem bír, csak gazdájára emeli mélyen ülő, ragyogó lilás szemét, a zsindelytetőn már dorombol a tűzcica, asszony nem zokog, némán szorítja véres ruháit – s jó helyünkről azt is látni, hogy a fekete szurokkal kent kapunál lesben álló keshedt fickó vállához emeli fegyverét?

Mindig ez a várakozás? A Milessza-Holessza? Mit tudhatok? Mit kell tennem? Mit szabad remélnem?

A labancz a dolog nyitja, azért akárhogy is? Hogy neki győzelem kell, amit azután, a hivatali út megtartásával, jelenthet fönséges császárának? Ettől nekem kifordul a belem? Ez megint afféle fiatalos túlzás öregedvén? Bizonylati fegyelem?

Vágyom egy több után?

Sötét van a számban, félek?

Istenem, hát egyszerűen leblokkolok, értsed már meg?

A labancz az *ferde képű*? Attól függ, honnan nézzük? Van a *tökölős* labancz és a *lövetős* labancz? – Ha Úristenünk vári áréstomra hordja sorsunk, s mind, ki él, mozog, azt keresi, miként garázdálkodhassék belénk, szomjúhozván kevéske javainkat, mi meg aperte és publice kurucznak profiteáljuk magunkat, megszaggatott véres gyolcsingünkben állunk a tágas várudvaron, nem keltünk föltűnést, egy ide, egy oda, jut is, marad is, fent a körbefutó nyílt folyosókon, olaszos tornácokon unottan figyelő férfiarcok, kezök továbbra is nyereggel babrál, deszkát szögez, baltáz, nyúz, fűz, tesz-vesz, az asszonyok izgatottabbak, vérszomjas kiáltásokkal szórakoztatják magokat, *lógasd fel a lőcsénél fogva!*, s ha kurjantásik közben farukra csapnak, nem sértődnek meg semmimód, sőt előrehajolván, dombos ágyékukat a jó magasságú mellvédhez nyomják, szorítják, és világi szemekkel láthatatlan kis körökben dörzsölik, dörgölik, súrolják, horzsolják, morzsolják, egy könnyed érintésről beszélhetnénk inkább?

Ha lövetős labanczra visz a szeszélyes élet, nincs mit sokat ógni-mógni, tapasztalatlan zöldfülű a göthese, nem lacafacáz, időről, halálról mit sem tudván, piff-puff kész is, zörgő vállainkra odaterítik hamar a mártíromság kopott lódenjét, miközben ő a másik oldalára fordulva, már horkolva az igazak álmát alussza?

A tökölős labancz nem engedi meg a frivol s nyegle kiáltozásokat, s tiltván a dús farak csapogatását egyfajta szolid ünnepélyességet is biztosít, bár nyilván a láthatatlan kis körök ellen tehetetlen, ennek némi cinizmus a következménye, labanczunk karja a mellén összefogva, terpesze határozott, de szelíd is, beszédje rokonszenves, választékos, *van szó*, lassan-okosan, nem sietve, de haladva, a fészerben ezalatt a katonák feszélyezetten kártyáznak, csőre töltött fegyverök láboknál pihen, hűséges puli, az adu makk, a kacér hölgyek csöndesülnek mellvértjeik közelében, halkan-szépen lihegnek, nyáltól csillanó, rózsás ajakik elválnak egymástól, *állunk árván a térség közepén*, ezen kicsit elérzékenyedünk, egy pillanatra, de csak egy villanás, úgy, de úgy szeretünk mindent, s főként magunkat, labanczunk megbízható és nyugodt, amatőr handabandázásunk nem téveszti meg, hibátlanul látja el feladatát, hangja szakszerűen zsolozsmáz, és az időnek ez a porhanyós-spirális, *húzd-meg-ereszd-meg* eszes kezelése – hamar röpít az áldott szalmalángig?… Végül persze hűvösödik, kemény csillagok kerülnek a fekete égre, a strázsákat váltják, az asszonyok lusta lágy léptekkel *tova*, lehet majd ülni a mocskos szalmán ragadósan?

Ez nap lágy idő vagyon?

A *finnyás*, ki orrát huzigatja, kezét törölgeti, mér' rozsdás a kardunk, mér' rozsdás a láncunk, pfuj a vérünk, egyszóval följebb áll neki?

A *kalandvágyó*, hogyha csak szólásra emelkedik, már elakad a lélegzetem: no most mi jutott a jó öreg csatalónak vajon megint az eszébe?

S az *otthonos*, ki úgy kaszabol itt körbe-körbe bumfordi lován, mintha IBUSZ-körutazáson venne részt, előszezonban? Procent?

Csínján kell azonban bánni? A kurucz (curukk!) részéről megfontolandó az udvariasság szempontja is?

Nem estem a fejem lágyára, hogy újdonsült gazember, tisztelt császári ellenfelemnek, ennek a felpántlikázott, gennyes baromnak, kit alázatos megjelenésemmel, hibázó nyelvemmel, csekély elmémmel, de tiszta szívvel, igaz szeretettel köszöntök, óvja őtet az Úristen – míg jónak látja, hogy néki elmondjam, mit igen, mit nem (a Mitigen-Mitnem!), mert buzgóságában nem átallna amolyan minibajnokságot szervezni, hogy hányból hányszor, csakhogy bebizonyíthassa: ő az, aki mellett Rájöhetek? Én meg közben nem látok a pipától?

Ha meg látok, s látom a derék gégner kissé ideges, de tisztességesnek szánt erőlködését, azt, hogy magát nem kíméli (azáltal, hogy minket nem), keze iszamós a vértől, arcán bohó koromcsíkok, nem visz rá a lélek a panaszra, hogy így demokrácia meg úgy, nyílt seb volna ez a hiúságán? Az idő nagy barát? Az ember egyre jobban ismeri a másikát?

Mindez diszkrét és brutálisan nyílt formákat egyaránt ölthet?

A félelem típusai: a halk cidritől a gátlásosan hangos hőbörgésig? A megadott szakirodalom szerint eljátszani a szimptómákat? A labancz hányja ennen farát örömében, tapasztalván a társadalmi fegyelem öszvehúzódzkodását, amit, kis gyakorlással, üptre föl lehet mutatni?

Hadd higgye a labancz: ő a nagy *Zampano?*

Egyfelől? Másfelől aztán halványkék arccal, görcsösen markoljuk gatyánk korcát, s öklendezve hajlunk a hűs és ugyancsak halványkék

csempék öble fölé? Ugyan? A magyar az magyar az magyar az magyar? Leverten, megverten? Tegnap elrepült a nyár? Eldobsz, mint egy szál gyufát? Kardvágta homlok, véráztatta haj, földre súlyosult pillantás? Falevelek sírnak kint a szélben, komoran kérdi a vén, mire nő a fiatal?

Van, ki aztán rí? A szarka, szólt a szarkaláb, a szarkalábbal nem barát?

A horgas németje úgy véli, hogy a Rájövés szempontjából a Hazavágás a legjobb, ha tehát ez klappol, azaz Hazavágnak és Rájövünk, akkor minden *oké?*

Kenyeres pajtásaink meg nincsenek tisztában, így magoknak magok állítanak falat, melynek tövében azután hősiesen küzdhetnek, míg karjok el nem bénul s kedvök nem szegődik? A választásnak mindenképp azon a tudáson kéne nyugodnia, hogy az van, amit akarok, és azon a szabadságon, hogy ez van? Hideg szél fújdogál?

Megint: akárhogy is? Akárhogy is a loboncz bennünk, fölényesen forog, tol, nyom, markol, pörget, hatol, körköröz, erős parfümjei felszaladnak az orrba, akár a torma szaga, és rosszul borotvált arca mély sebeket vág belénk?

Akkor aztán kard ki kard? Köll mán a vitézség? Lováink véresen kibuknak alólunk, alig követve a ZIR-t, a Zablák Irracionális Rántásait, a jó kamerád hűségesen vájja német karmait pattanásos nyakunkba, pelyhesek és törékenyek volnánk, mint őzsuták a nádasban, szeretem őt testközelben tudni, hallani rémült zihálását, lihegését, nyögét, az ujja karmos hajlását, érezni azt a labanczi lüktetést, melyben nem nehéz fölismerni egy világot átfogó terv, tervezés, óhaj nagyvonalúságát; mintha csillagok dobognának vérében, melyet ontok?

Közel lenni? Arcunk érintkezik, és példásan elmarjuk egymás grabancát, ez a Mard-El szakasz, mely követi tehát a Húzdmeg-Ereszdmeg-et, belém harap, nyalogatom sós vérem, kis fogacskáinak nyomát érzem a nyelvemmel, pördülünk, keményen fogva egymás húsát, át lomha patakon, dagványon, szürke réteken, a fűszálakon egyenletesen cementpor, át sárkupacon, sittkupacon, a fölbetonozott játszótereken, zebrán, kötelező haladási irányon, bedeszkázott szökőkutak mellett, tocsogókon át, szétlapítva a vakondtúrások gyöngyös halmait – kimerülve,

egymás szívdobogását hallgatva, egymásból lélegezve, megdermedt izmokkal, hogy egymás karjaiban aludjunk el, el, el, arcunkon báva hangya mász? Nagy ölelés a világ, hazudhatjuk, ha még élünk?

Kussolok, mint szar a fűben?

Egyedül vagyunk, könyörtelenül? Ezt fogom avval kifejezni, hogy a kurucz szabadságra ítéltetett? Ön heverész csupán, és azt suttogja maga elé: tetves, koszos, rohadt, gyalázatos, pogány, rab, magyar, nyilasi, *fakó*, cudar, infámis, beste, förtelmes, komisz, szégyenletes, aláválό, büdös, mocsok, piszok, genny, ganéj, kurva, nyavalás, silány, sivó, hitvány, cafrang, cafat, rongy? – *Puppentheater*, ahogy a labanczok eszesebbje mondja? S ha ő, a labancza előbb Jön Rá, mint kiskegyed, kiskegyed akkor odavan? Begörcsöl a gyomra, először arra gondol: ó, le van szarva, nem számít, egészen nett volt, míg volt, *de azután megmakacsolja magát, és nem és nem érti, miért kéne ebbe belenyugodnia?*

Penig megnyalhatná mind a tíz fluxus megszállt bütykös ujját a tokosa, hogy olyat kapott, mint mi?

Az élet szép? Igazságérzetünk élénk, fickós, mi magunk mintha szikrát szórnánk, az érzékek táncolnak, a menyecskék és lánkák mellénykéje feszül, a peckes gyöngygombok alig bírják a megtisztelő terhet, a szoknyák a forgatagban emelkednek, gömbölyű térdkalácsok és rózsás combok tiltott, veszélyes, édes terepei gonosz szemünk előtt, a padló szinte füstöl a portól, dobognak a csizmák és a selyemtoppancsok, a szépítőszereket átalveri a vad izzadság, az orrcimpák kényesen remegnek, a tisztáson szelíd tüzöket ugratnak át, a nőszemélyek, éretlen és vén, hosszú terpeszekben, hogy melegedjenek közben, a hold, mint valami kihívó tüske ágaskodik ott fenn az égen, kart karba öltve hömpölygünk szeretett városunk testén ütött réseken, a körutakon, sugárutakon, proszpekteken és az egyirányúsított mellékutcácskákon, s könnyezve a Himnuszt énekeljük, a nyílt teraszok nyikorgó, tündöklőn fehér nádszékeihez kötözött vendégek felugrálnak, s székestül csatlakoznak hozzánk? Himnuszunk a világ legszebb és legszomorúbb himnusza, könnyesek a szemek, és idegen emberek csókolóznak össze?

Módozatok? Akár hanyatt dőlve, hogy azt sem tudjuk, ki mocoz rajtunk, akár négykézláb bolyongván az ellen ádáz figyelme közepette, térdünket fölsérti a lószőrtömés: farizmunkat rémülten öszve-öszverántjuk, s noha tudván tudjuk *sors boná*-nkat, a szimpla bekövetkezés újra és újra meglep bennünket – „mi ez?”, „ó?”, „hát valóban?”, meredünk hamvas naivsággal a tükörként szolgáló, hatalmas, ovális ezüsttálba?

Szemünk aszimmetrikussága enyhe megbízhatatlanságot sugall, afféle rókaképűség ez, állhatatos felelőtlenséget, már biz’ a legrohadtabb ellenfél is tova, ki nyitott mellkasával, előzékenyen kibomló, gőzölgő, ontott beleivel, csonkán rángó, metszett végtagjaival megoldhatná pszichés probl*e*máinkat, csak ülünk a szilvafa tövében, kezünk körzetéből, karnyi távolságban, fogy a lomhadt gyimelcs, magunkba hanyatlunk, a kígyósziszek nyikorognak a rossz szélben, a szokásos, a szokásos, a szokásos, távolról sóhajszerű hurrá-k, szilva pottyan, szívjál le, súgja valaki hidegen a közeles zselnicebokorból, gyújts cigarettára, fordíts hátat, aludj, komám, holnap is van nap?

Megerőszakolták az arcomat?

Megerőszakolták sem hosszú, sem kurta termetem, megerőszakolták hosszú, barnaszeg ábrázatom, megerőszakolták fekete és fényes szemem, nagyocska, horgas orrom, nagyocska füleim, hosszú karjaim, megerőszakolták lábam ujját, körmei rút, ocsmány tekercsek, talán a szűk csizma miatt, megerőszakolták vékony, csukahasú derekam, szép, húsos, teljes orcám, nyakam, torkom, combjaim, tomporaim, megerőszakolták?

Mi az istennyilát forszírozunk hát? Én elfeledtem már a múltat, az élet új medrébe tér, a szép emlékek megfakultak, a bánatom véget ért? Az égbolt újra kék felettem, mert megtaláltam önmagam? MEGÁLL AZ IDŐ, VAVAVAVA? Az égen néma álló csillagok, vavavava? Hallgatsz és hallgatok?

„Eridj mosdani.”? „Szükségem van rád.”?

Ó, ti belső szívbéli fájdalommal, zokogással kesergő szegény ügyefogyottak, szánakodásra méltó szegény gyámoltalanok? Fontolóra kell

venni? – Du musst dein Leben ändern: ki az Úristen mondhatja ezt az ezeres kapitány úron kívül?

Beszéljünk az elnyomásról és a forradalomról? Ad notam: beszéljünk a kurvákról: a kedves mama hogy' van? A magyarok Istenére üszkösünk?

Forradalom? Vat iz disz? Zsurnalisztikai fogás, feuilleton-trükk? A legtöbb labancz alulinformált, áll vigyorogva temérdek lója mellett és verdót kiált? Megy az örök verkli: a labancz Hazavágni akar, szegény kurucz meg Rájönni: és lőn: mi van ebben *új*? Le van tapodva a rét, a lepedő csatakos és gyűrött – mi ebben a forradalom? Ez nem más, mint reklám, teljesítményhajsza, egy új piac? De hát valami színes valami a nyakban vagy zsebkendőként, vagy a csillogó érmék a kebelen, az még nem *az*, nem a kikovácsolt új ember a szépséggel és szabadsággal, ilyen-olyan ízlés legfönnebb?

Blöff az Új Nyalkaság, csöbörből vödörbe, rövid, magyaros menték, aláborotvált haj, kék szemecskék: ennyi kell és ennyit jelent? Diszkó? Arcomon csak mosoly lehet és derű, mert az élet végső fokon nagyszerű? Ha egy kurucz hivalkodva végigvágtat a nyári gáton, lova nyihereg, ne feledjük: a lóröhögés is röhögés, viharosan lobban a csöndes, zöld délutánban, a loboncz meg előkecmereg vackából álmosan, gyűrött, borostás pofáját rendezgetve, s megütköznek – hát akkor mi van? *Szabad vagy*, súgja, csontos nagy lovára dőlvén a lomha pántlikás – de épp ezt tartanók szarnak, hisz a kurucz, ha itt ésszel figyeli a dolgokat, nem szabad akar lenni, átvévén a nyalkaság s virtus olajozott labancz modelljét, hanem éppenséggel a maga útját keresné, melyet benőtt a dudva és a szösz?

Ugyan? Legyünk eszünknél? Szopjuk meg anyánkat, a labancz bármikor tehet nekünk egy szívességet, hogy arról kódulunk le a Drávához, föl a Vág mentén? Azt sem tartanók kizártnak, hogy ő maga állana a saját öngólja megett? Nem most jöttünk le a falvédőről? *Imént?* Gyerekecskék, mondogatja az öreg trafikos, akinek tőből hiányzik mindkét lába, jegyezzétek meg, az ember mindenért megfizet? Egy csomag rágó és napszemüveg?

Mi sem vagyunk jobbak a Deák tér vásznánál? Hiába szebb a kurucz a lobonczнál, közös kultúra, nyelv, múlt (például Európa éléskamrája),

van, aki egyszerűen egy szemét patkány, és azért? Tyuhahé, rókaprém, más is kurva, nemcsak én, húzd?

Ön szokott bátorokat mondani, tököseket, belevalót s nyalkát, olyat, hogy a metróból kifelé igyekvők mellyébe ijedten bészorul a lég, s öszvenéznek (miközben haladnak), hogy már ezt is, már ezt is szabad volna? S ön megérezvén e kimondatlan kérdést, vonási kisimulnak, tekintetét magasra veti, mintha egy félrégi aratási plakát főfigurája volna, igen, barátaim, immáron ezt is szabad? A levegő felforrósodik, s ha kifelé menet is kellene fizetni, ha ez volna a szabály, a bevett szokás, az ára a nem metrózásnak, hát akkor most senki sem fizetne, és az ellenőrök szemet hunynának e szabadosság fölött, vagy mert nagyszabásúan gondolkodnak, vagy mert fölismerték, hogy nem tehetnek mást a mámorosan áramló tömeggel, nem csípnek hát fülön, nem pirítanak rá, nem kapnak le lábról, nem rántanak sárba, nem gyaláznak le, nem adnak vinklert, s nem szednek le keresztvizet?

Nem: mi nem kapunk pofonokat, mentesek vagyunk a fülesektől, s elkerüljük a taslikat, kihagyjuk a nyakleveseket, mellőzzük a frászokat, passzé a poflé, nem rimánkodunk éltünkért, nem csavarnak szőnyegbe, nem csavarnak vizes, de *már* száradó lepedőbe, összeharapott fogainkat bicskával szétfeszítvén szánkat nem tömik tele sóval, talpunk nem duzzadt, nem véraláfutásos, nem lila-vörös, borotvált fejünkre vízcseppek rendben nem csöpögnek, hónaljunkat kelés nem feszíti, nem taposnak a gyomrunkba, körmeink többé-kevésbé sértetlenek, s ha nem, azért szemrehányással csak magunkat illethetjük, nem rugdosnak hál' Istennek tökön, heréink szépek, szabályosak, jól működnek, épségben ragyognak, bélünket nem ontják: nem?

A jóból is megárt a rossz –

Ébredjünk arra, hogy cirógatódik? Arra, hogy nincs az a rohadt csönd, melyben kussolni látszik érdemes, de nincs az a zaj se, mely csak öszvemaszatol, békességes mocorgásra ébredjünk, nyújtózkodó testünk meleg zenéjére, sárga pillangóplédünk könnyűn hullámozzék, cserfesen, mint egy kis tó?[9] Sóvárogjunk tenger után, vágyjunk az apályhagyta viharos pocsétákba, szívesen hempergőznénk ott, legyen kéjes hiányérzetünk? Bújjunk a pléd alá[10], tűnődjünk a sötétség természetéről,

lélegezzünk mélyeket, élvezzük az állott levegő fűszereit, távol, lábujjunkkal emeljük meg a takarót, és legyen egy *pontnyi* fény ott?

Mért ne gondolkodhatnánk magunkról? Mért ne bukkanhatnánk jelzőkre? Horribile dictu: állítmány? Mi lenne ok a forró, ismeretlen irányok megragadására vonatkozó kezdemények eltemetésére?

De ameddig fennáll a világnak ez a skizoid felosztása hivatalos és nem hivatalos, nyilvános és magán, valódi és nem valódi valóságra, hatályon kívül helyezzük azt az erkölcsi kötelességünket, hogy a világ folyásában a gát vagy forrás avagy tampon szerepét játsszuk, inkább a hatalomnélküliség ethoszát forcérozzuk bánatosan, mialatt, evvel egyidejűleg, kommerciálódik az élet a végeken, személyes életünkből egyre nagyobb falatok harapattatnak ki, és ezek mély s fájó jelentőségére egyre kevésbé vagyunk képesek rádöbbenni?

Ez én volnék? Ez a lelkiismeretem, ez a lelkiismeret-furdalásom, ezek a nemzeti érzéseim, ez az igazságérzetem, ím a társadalmi fegyelem köteléke és szép, húsos tomporáim – mindez az én *felségvizem*, és ha valaki házatlan-házas bitang, semmirekellő, tekintélyes, felfuvalkodott szélkakas ezen akaratom ellenére csolnakázni akarna, akkor, bébi, üsd-vágd?

Mért ne tehetnék kérdéseket föl? Szándékoltan bárdolatlan kérdések ezek, hogy aztán annál inkább triumfálni lehessen? Ön *bárdolt* kérdéseket szeretne inkább? Egyáltalán, ön, személy szerint, bárdolt? Szeretne az lenni? Ó, ó? Ismeri ön ezt a kifejezést: a tihanyi bárdolt? Borféleség? Hangszer, valami sípféle? Főhajtás? Cö-cö?

Halassi Miska halott lenne, torkát kiszakították, arcát szablya hasította ketté, a kékes vér mint valami ólomdarab tapadt oda a szakállához?

A jövő amúgy is a minőség útja, az egyszerű huj, huj, hajrától a nagyobb komplexitású virtusig, és itt nem a technikai rafinériákra gondolok, bombardírozás, csőtoll, petting, szárnytámadás, újságok, bár ez sem érdektelen, hanem inkább arra a különbségre, mely egy csemetefa s a sokágú, terebélyes öregfa közt fennáll, gondolva utóbbinál a formára és struktúrára, mely már egyedi?

Ön egyedi? Csemetefa vagy sokágú terebélyes? Ám ön korán, ideje korán megtanulta, merre hány centi? Kocsin jött, gyalog ment? Több ízben hamvába holt ön? Biztos, ami biztos, báránybőrbe bújt farkas lévén kétfelé hordja a tökét? *Itt a lét csak látszat, itt minden ember játszhat? Nincs múlt, csak kacagó jelen van?* No, komám, komád vagyok-é? Nocsak, ön fád orfeum habitüé? Mi van a lédikkel? Ki szavatolja a biztonságukat? Ön?

Ugyan? Még azt az egy szál *ladyét* sem, kivel a héven együtt bumlizott volt? Oka bizonyos beszariság? Vagy népünk ősi jellege, mely nép inkább kételkedő, szkepszise azonban nem cinizmus, hanem józanság, nem cinikus keserűség, legfeljebb vállvonó, kissé mélabús lemondás, jóindulatú s fölényes humorral enyhítve? Itt minden attól függ, vajon *szeretettel és belülről* vagy pedig kívülről nézem-e? A hibák rendesen azonosak az erényekkel, csak a nézőpont más?

Hazánk? Per def.: e sajátos képződmény a lehatárolt területen, ma: girlandos táj, bonvivános idők? Mi hát a teendő? Először is tudni, amit Németh László következőképp fogalmazott: „A lebecsülés jogos lehet mint ítélet, de nem lehet az mint magatartás. Országunk mint hely lehet elmaradott, szánalomra méltó, mint működésünk kijelölt helye minden terek közül a legfontosabb. A hely, amelyen világra jöttünk, éppúgy kötelez, mint a természet, amelyet világra hoztunk."

Ezen túl pedig?

Vegye le a szemüvegét? Barátom? Úgy bízunk önbenned? Ne marháskodjék ön hát? Tudunk mindent? Mire való e makacskodás, ön minden kétséget kizáróan *lélekszakadva* rohant öles lépteivel az utolsó hév után? Mert a BKV pontos, mint a halál?

Ön liheg a peronon, hangosan zihál, ha akarná se tudná visszafojtani, a helyiérdekű még a régi konstrukció, a zöldje is más, a csúf lady a sarokban áll, nekitámaszkodik annak a *rejtélyes tekerőnek*, mely önt olyannyira vonzotta, főképp mert nem tudta, micsoda is az, mire való, s e célszerűtlenség – mint ama fenyegető levelek, melyekben nem találhatni föl a fenyegetést, a levél oly iránytalan, már-már kedvesen hóbortos, hogy egyszerre csak halálra rémülni –, ez megnövelte ön előtt a forgattyú tekintélyét? (Legkönnyebben kormánynak fogta föl, de a valóság tönkrezúzta az Ön álmát: a sínek képében?)

Ön félénken inkább a leány tükörképét nézi, ezt a távolibb, elmosódottabb, valószerűtlenebb arcot, ez a közvetettség megnyugtatja, nem érzi a felelősség súlyát, melyet magánya szab önre, súlyszabó, miközben a futástól zavaros, sárga, hosszú, kötött sálját igazgatja: maga a kötés nincs istenigazából megoldva: se megkötni, se csomózni, se nagyvonalúan átalvetni nem képes? Magában belül gyűlölte a lányt, és esengett hozzá?

Az indokolatlan rosszkedvek patkány módra szaporodnak?

A lány combját behorpasztja a tekerőnek a tekerő síkjára merőleges, rövid, de vaskos, botszerű fogantyúja, az ön képzettársítása buja és otromba, a kabáton *horhos* keletkezik, akár egy benyomott gumilabda, melyről azonban lerí, hogy pillanatok kérdése, s vissza fogja nyerni tüzesen valós alakját, s mindez sokszoros feszültséget *csempész* az anyagba? (Ilyesmire gondolt ön akkor is, midőn azt mondotta önnek egy asszony: *szétrobban a csiklóm*? Súlyos félreértés volt ez? Bakot lőtt ön? Ellenkezőleg?)

De hiába minden csalfaság és ígéretesség, ön gyáva nyúl, és szökne, mint az abonyi ember a halottól? Félti azt a tyúkszaros életét? Naná? Szoknya mögé való ember ön? Vagy éppenséggel onnét iszkolna? Oda? A harang alá? Már ott van önben ez a sokrétűen galád, elpucoló mozdulat, lába megmoccan a mocskos padlón, aranyos hüvelyben fűzfa kard? Fájdalom korántsem: bárminő kard messzi bárminő hüvelytől, ami önt illette?

Nadrágjában az ön szíve? Ábszolút? Ott dobog? Pubi, te, hát te ilyen rafinált vagy, hogy így dobog a te kicsinke szíved? Az ön keze az ön zsebében vagy a sál finom kanyarulatán pihen, feje vagy csupán szempillája döccen egyet beletörődőn, igen, épp a „kocsi belsejébe fáradna”, mikor a lány a sarokból széles, csúnya mozdulattal kifordul, és leplezés nélkül önbe mélyeszti vizes pillantását? Ön menekülne a combok horhosához, hogy mi is lesz, hogy szűnt a kallantyú szigora, majd keresné a fölényességet a lány szemében, de nem találja? A világítás miatt? Ne firtassuk? Ön sem fenékig tejföl? Meddig?

A lady nemcsak randa, de gusztustalan is? Ön valami színvonaltalan, falmelléki dumával mellé lép, amit az kitörő örömmel fogad? Most ön dől a fogantyúnak, ám meglátván *saját* combján az obligát horhost, megrémül,

rossz, enyhén émelygős érzése támad, elbizonytalanodik a dolgok valódiságában, abban, hogy ki kicsoda, a személy cseréjének gusztustalan vitustánca kezdődnék, ön volna a lady etc., de a lány józan, nem hagy időt az ön lelki csipkéire, hosszasan fecseg a munkájáról, a szövőnők bérezésének sajátosságairól, a megannyi visszásságról, és ön meglepetten észleli a laza mondatfűzés és henye szóhasználat ellenére megjelenő iróniát és öniróniát, ami a lány természetében lehetett eleve, ám ön ezt újra meg újra nem nézi ki belőle? Arcán rettenetes mitesszerek vannak, és nem csupán megbocsátható helyükön, az orr tövében, hanem az orca nyílt terepein is meg a szemöldök silány szőrei közé rejtezve és a homlokon, méghozzá nagy, fekete ponttal a közepükön? A lány a koszosság benyomását kelti, *szakadt anyag*, ami önt egy jottányit sem aggasztja?

A fejlemények már nem sokáig váratnak magukra? Az egyik lenge, kihalt kanyarban térde a lányéhoz kocódik – porc*gyanús* ön? –, ön desperáltan szinte várja, hogy arcátlan merészsége, mely a véletlenben gyökeredzett, méltó és erélyes visszautasításra leljen, a lány még viharosabban ecseteli, akkor épp, a művezetők alattomos férfimentalitását, melynek mélyén nyilván *impotento grosso*, így a lány, búvik, nevet, és két térde közé szorítja az önét? Ez annyira lehetetlenség, hogy ön azonnal le is veszi magamagáról a kezét?

Viszont átöleli a lányt, feje mellé fúrva a fejét, mert okvetlenül el akarta kerülni a csókot, *a smárt*, e szükségtelenül személyes kitérőt, sokat nem nyert, a lány haja savanyún büdös, egy ragadós, kemény tincs birizgálja az arcát, a haj páncélszerű, a legkevésbé sem omlik, de verődik, csapódik, ütődik (mint egy apolitikus vasfüggöny), elzárva ön elől a tarkót, mellyel az időt biztonságosan múlatni tervezte?

A lány folyvást beszél, ön utólag csodálja ezt a rafinált, gyöngéd pszichológiát, arcában tehát a zord hajdarabok, mint éles cserepek, és mit érez ön egyszer csak? Azt érzi ön, hogy a kétes perszóna, a drága lélek, benyúl az ön raglános felöltőjébe s ügyesen rögvest a pulóver alá, egy szó, mint száz, az ön hasán nyugoszik a keze? Összefoglalva: *forró női kezek simogatják a hasát az üres helyiérdekű vasúton*? Lehelet megszegik, kezét szinte élettelenül tartja a lány derekán, majd viszonzásul szeretne ön is bébújni a lány kabátjának titokzatos résén, jó szándéka azonban épp a jó szándék kiváltóján, a lány kezén akad fenn, így aztán vigasztalásul sündörögve megfogja a lány fenekét? Farát? Bizalmas fenekét, durva seggét, választékos tomporát, szépítő ülepét, tréfás altáját, durva valagát,

szépítő alfelét, tréfás becses fertályát, ülőkéjét, női kufferját, gyermeki popsiját, popóját, ülőgumóját, hajótatját – kabáton át, meglehetősen sok áttétellel?

A pillanat mégis jelentékeny (orbitális?), mert ekkor értek először érvényesen az ön hímvesszőjéhez (idegenek), hisz nem tekinthetjük annak az addig való játékos mogyorózásokat akár testvérei vagy édesanyja, akár már mutáló osztálytársai részéről? Rájött? Olyan, mintha szétrobbanna a világ? Hogy a világ egy fényes, tündöklő pontba sűrűsödik, azután valóban szét is robban? Ágyékrobbanás? Anarchisták? Rezignáció és terror? Vörös Brigádok a lába közt? Ajkába sebet harap, vér, hogy ne kiáltson, a lány tapintatosan vigyorog, és zsebkendő után matat?

Szalad önökkel az idő, melyet komolyabban kéne valóban venni, hogy észre sem veszik? Azután a befejezés olyan, mint egy rosszacska rémdráma, mert midőn a Szent István-telepen nyökkenve megáll a hév, a lady kinéz, és kiáltván, *jesszus*, eltaszajtja önt magától? Néhány külvárosi krapek hosszú pajesszal? Gyűlöletes hideg lett hirtelen? Le ne szállj, kisapám, mondja a lány, és hangjában már ott a védekezés és, nem túlzás, az árulás, az, hogy önt most szó nélkül fel fogja áldozni, hogy magát mentse, koncként fogja önt odavetni nem tudni pontosan hová?

Le ne szállj, kisapám, mert úgy megtépnek, hogy nem bírsz többé iskolába menni?

Ön ezt a lehetőséget nagy csapásnak érezte? Hogy megfosztják a tudástól? Vagy megint a hideg? Mindazonáltal a lány, ahogy gyáván, kapkodva kabátját idegesen húzogatja, és halkan, káromkodva lefelé kászálódik, akkor azért visszanéz, gyors mosolya bonyolult, noha csak annyit mond, na, kisapám?

Csöndesek vagyunk, mint béka a lyukában? A lányok a városligeti tavon idétlenül vihogtak, s mikor kibukkant egy göndör fiúkkal teli ladik a híd alól, világossá lett, hogy még ennek a nívótlan mosolynak sem ön volt a címzettje? Meg volt győződve, hogy önnel csodára kicsellózott a sors? Kószált a vízparton, volt béka dögivel, élő? Kurta az élet, de a nyomorúságokkal nagyon hosszabbodik?

Kincsét, a családi gyufaskatulyában lapuló békát szenvedélyesen magához szorította? Jól jönne egy népmesei fordulat a királykisasszony irányába? Az állat ezt megérezhette, mert mocozni kezdett?

Dobog a béka?

De aztán, mint egy igazi Wittman dobta az álruhás, reakciós hölgyet a piros fazékba, rá a fedőt, és szenvtelenül alágyújtott? Az undorító seszínű massza, a béka, a lady, könnyen megadta magát, ami a lágy részek eltávolítását illeti, majd a nyirkos, maszatos csontokat kitette az ablakpárkány napsütésébe? Igen ám, de ahogy a költő mondja, elfújta a szél?

Hát hiába volt a sok áldozat, szorgoskodás és morális mélypontok bravúrsorozata? Leverten, megverten vette útját az iskolába? Jelszó: szplín? Búval gyakott? Vagy inkább: kecs?

Az volt a szokásuk osztályba lépve, hogy földhöz vágták a sapkájukat, s így szabaddá tették a kezüket; már az ajtó küszöbénél oda kellett vágni a pad alá, hogy azután nekiütődjék a falnak, és minél több port verjen fel: ez volt önök között a legújabb *divat*? A békafogás színes története nagy érdeklődést váltott ki, majd pedig röhögést, az élővilágtanár megsimogatta az ön buksiját, de ön nem alkudott? Dacos eb ön?

Történtek egyéb módosítások az elbeszélésben? A legkevésbé sem.

Büszkén berezelve utazik ön tovább a hév-végállomásig, közben újra meg újra nagy formai leleménnyel el-elképzelgetve azt, hogy miként mártanak önbe markolatig ezt-azt? Megvárja az első hajnali szerelvényt vissza? Fáj a szíve valaki után? Egyre érzéketlenebbül ül egy rideg padon, ágyéka kő?

Üres? Üres ön? Ájultság és aléltság ameddig a szem ellát, de hát hogyan lehetne így definiálni valamit is? Vagy nem ilyen fennkölt? De igen, ilyen fennkölt?

Kiskatonákkal elegyedik szóba, akikkel hamarost a jövő útjain tűnődnek? Önök is *gajdolnak és kombinálnak*? Mit szeretne a kurucz? Szeretnők, ha könnyebb lenne az életünk, szeretnők, ha tiszták lennének az utak, a körutak, a sztrádák, a mellékutcák, a sikátorok, semleges utcák találkozásából születő véletlen terek és a Hősök tere, az allék, a sugárutak, a függőfolyosók, a mellvédek töve, közlépcsőházak, a buszmegállók, a vécédeklik, a nyakunk, a hátunk, az ágyékunk, az Achilles-ín környéke, szeretnők, ha nagyobb lenne a fantáziánk, merészek lennénk és nagystílűek, mint Švejk, kétségbeesettek, merészek és vonzóak, szeretnők

a mezítelen járkálást udvarházak mélységes mély szobáiban, szeretnénk együtt lenni, és szeretnénk bízhatni egymásban, és szeretnénk egyedül lenni s hagyni a francba az örökös udvariasságainkat, zárt jólneveltségünket és kitartó fegyelmezettségünket, szeretnők lehányhatni a szenteskedő álorcákat, szeretnénk több szenvedélyességet és igazságot, szeretnők, ha kurv anyja loboncz nemcsak egy hatalmas égbe meredő eszme volna, mely demokráciázni akar, szeretnők, ha köszönésre köszönés volna a válasz, hát Isten áldjon és Isten hozott, édes egy komám?

Ne krenkold magad, api?

Élni mennyi?

Élni annyi, mint bizonyos lehetőségek között habozni, élni annyi, mint végzetesen erősnek érezni magunkat a szabadság gyakorlására, élni annyi, mint megválasztani, hogy mivé legyünk a világban, egyetlen pillanat nincs, amikor ez a készenlétünk alábbhagyhat és megnyughatik, még amikor csüggedten hagynók, hogy történjék bármi, akkor is választottunk: a nem választást, de talán az élet éppen ekkor kezdődnék, mert élni annyi, mint elveszettnek érezni magunkat, és mivel ez a tiszta igazság, tudni, hogy élni annyi, mint elveszettnek érezni magunkat, az, aki ezt elfogadja, már meg is kezdte a magára találást, már hozzá is fogott a maga igazi valóságának a feltárásához, már szilárd alapon áll; ösztönösen, mint a hajótörött, fog fürkészni valami után, amit megragadjon, és ez a tragikus, határozott, abszolút igaz tekintet, amivel a szabadulást keresi, el fog igazodni az élet zűrzavarában; csak ezek az igazi gondolatok: a hajótöröttek gondolatai, a többi: retorika, póz, önáltatás; aki nem érzi igazán magát elveszettnek, menthetetlenül elvész, vagyis nem találkozik soha önmagával, nem bukkan soha a saját valóságára?

A kiskatonák tehát gajdolva integetnek ön után, agyő, kis gárdahadnagyom, a zsúfoltas kocsiban nagy füst van, ön kukucskál a kártyázók lapjaiba, van, akinek kifejezetten pocsék a lapjárása, egy fáradt arcú suhanc meg is kéri, állna arrébb a fészkes fenébe, minthogy szerencsétlenséget hoz reá?

Leszállván hosszan ácsorgunk, önkéntelen mozdulattal megigazítjuk döglött sálacskánkat, s úgy állunk a neonfényes hajnalban, mint egy

öregember? A szélseperte és szélcsiszolta égbolton tiszta csillagok ragyognak, s egy villódzó távoli fény pillanatonként tovatűnő hamut kever belé, a szellő fűszer és kő szagát hozza, néhány utcával arrébb, mintha egy autó siklanék hosszan a nedves úttesten, elsuhan, és nyomában távolból jövő zavaros kiáltások törik meg ismét a csendet?

Aztán teljes súlyával visszahull ránk a csend, mely égbolt és csillag?

Az égbe meredő jegenyék az útitársaink, a hatalmasan tobzódó fák aljában nevetségesen hat a reszketeg kevés hó, kitetszik a nyomorult avar, a kisebb bokrok gallyain, akár egy rossz emlékű tüll a hó, a közeli nyírfákra szívós szulák csimpaszkodik, nem züllenek el a fák, a füvek, a gyomok, nem züllenek el a mohák, a nyirok zöld erei? Bársony nesz inog?

Az otthon sötétjében könny szökik szemünkbe, és némán ráz a zokogás? Az alvó ház szívéből úgy száll fel lassan ez a sírás, mint egy csendből kicsírázott virág?

A reggel úgy csöpög ránk, mint a kloroform a műtőasztalon, a hó hideg, nagy ágas fákon lógálnak a ruhák, köntös, mente, kendő, dolmány, virrad, vizsgálunk és kétkedünk, messzi a lovasok fenségesen és kihívó hidegvérrel kocognak, Magyarország nem volt, hanem lesz?

Lesznie kell –

IV. (a lélek mérnöke)

I have nothing to say and I am
saying it and that is poetry.

(John Cage)

Az útipapírok átadása is ilyen fenyegetően folyt. Például: „Tessék parancsolni, uram."

Ahogy nézte a parányi hadihajókat a négyszögletű lencsében, valami okból hirtelen a zeller jutott eszébe – az enyhén illatozó zeller egy harmincszenes bifsztekadagon.

(Akutagava Rjunoszuke)

A kitömött hattyú

Ha dolgozom, gondolta (   ), megnő bennem a szeretet. Egy röpke, gőgös és mafla pillanatig valóban úgy érezte, mintha ő a lélek mérnöke volna, hosszan integetett a távolodó taxi után, mely szolid, bús líraisággal tűnt el a leereszkedett ködben, rejtélyesen, mint a hatalmas tengeri hajók, honnét örökkön friss foxtrott szól, majd csizmája orrával a megkeményedett hórögöket rugdalva hazafelé indult, amikor, még félúton sem járva, neki is váratlanul, sírva fakadt. Egyenletesen, nyugodtan sírt, könnyei szinte előírásszerűen peregtek, ám hiába nevezte a könnyek apadását fokozatos megkönnyebbülésnek, az a rossz tömörség, amelyet magában érzett, riasztóan nem változott. Sőt: *ez* volt ő, a kitömött hattyú.

A manöken

Olyan féktelenül akart élni, hogy bármely percben sajnálkozás nélkül meghalhasson. S mégis – továbbra is szerényen élt nevelőszüleivel és nénjével. Ezért életének két oldala volt – egy világos és egy sötét. Egyszer

az európai ruhák boltjában látott egy manökent, és elgondolkozott azon, hogy mennyire hasonlít ő is egy ilyen manökenre. De tudat alatti énje – a másik énje – már régen életre keltette ezt a hangulatot egyik elbeszélésében.

Konzervatív értékek

„Mennyire széttört a világ?!” „Eléggé.” Aztán: „De azt nem hiszem, hogy az ember messzebb volna Istentől, mint bármikor.” Kilépvén a Schinkel-tanítványok lihegő modorában épített városi közkönyvtárból, de már a parkban, pökhendin ránézett egy kalpagos hölgyre, egy *gazdag nőre*, aki az uszkárját sétáltatta, s nem szokott az efféle kis szemtelenségekhez, vagy ha szokott is, nem szokta *annyiban* hagyni. Megálltak. Ekkor észrevette, hogy az asszony figyelmetlenül kicsit széttette a lábát, hogy a combjai a melegben ne érjenek össze.

Virradat

Korán fölkelt. Nadrágszára nedves lett a harmattól, ebben képes volt valami személyes diadalt látni, s finnyásság nélkül elfogadta volna a kétséges iskolamesterek dicsérményeit.

A ház előtt kapirgált; mert előző nap becsöngetett hozzá egy öregúr, karján karszalag, és bocsánatkérő határozottsággal felhívta (   )-nek figyelmét a közelgő ünnepre, hogy nyilván őelőtte sem *titok*, ünnep közeleg, s ezért rendbe kéne hozni a járdát, hogy, mint mondani szokás, így az öreg, ne érje szó a ház elejét, mondhatni szó szorosan. A szavakra való hivatkozás mindenképpen hatott volna, és talán még a Népfront is fogja ellenőrizni. Készségesen bólogatni kezdett. Arra gondolt, hogy készségesnek akar látszani. Az öregember elkerekezett nehéz Csepelén.

Ímmel-ámmal húzogatta a gereblyét, de azért volt valami látszatja. Arra jött egy régi ismerőse, már messziről észrevette, de csak az utolsó pillanatban hagyta abba a munkát; kicsit meghízott, annak idején nem

nagyon kedvelték egymást, ő bizonyosan nem, de ennek most nem volt semmi jelentősége, szívélyes beszélgetésbe fogtak.

Addig se kellett gereblyézni.

A családról esett szó, a csalárd anyósról, a gyárról, aztán a fiú hirtelen azt mondta, hogy egy éven belül itthagyja ezt a kócerájt. Nem értette elsőre. A szőke fiatalember azt mondta, hogy el fog menni ebből az országból, „szerszámkészítőre mindenütt szükséglet van, apám, még *Canadában* is”.

„Itt is”, mondta (   ) egyszerűen csak logikusan. „Akkor azt mondd meg, hogy meddig éljek a kurva anyósommal együtt!” „De hát”, kezdte volna, de nem tudta folytatni. „Értem”, mondta inkább a gereblyére támaszkodva. Mulatságosnak találta, nevetségesnek és rettenetesnek, felháborítónak és szomorúnak, tragikusnak és gyalázatosnak s da capo mulatságosnak, hogy épp április negyedikére tisztogatja a ház elejét: hogy ne érje szó azt.

A forma

Látva a televízióban egy nagygyűlést, eszébe jutott az, amit egyszer Wittgenstein olvasott egy Simplicissimusban. Két professzor tűnődve hallgatja a munkások kiáltozásait, akik egy bonyolult híd szerelésén dolgoznak, *obi*, *aufi*, *dran*, mert németül volt mindez persze. „Megfoghatatlan, kolléga, hogy egy ilyen komplikált és egzakt munka létrejöhessen ezen a nyelven.”

Olvasta, hogy Haig volt amerikai külügyminisztert pellengérre állították a *helyi* nyelvvédők; mondatszerkezet, szóhasználat, hangsúlyok, ilyesmi; s hogy jót tenne neki, javallták a szakférfiak, ha néhány hónapot csak latinul beszélne. – Elgondolta színesen, ahogy a Pártközpont járna be a piaristákhoz (Kincs atyához): korrepetálódni, ego sum stb.

A mester halála

A régi Asztória presszóban teázott, s egy adag tejszínhabos eper közt turkált. A hab nem volt friss, elképzelte, ahogy a tűzoltókészülékből

odafröcskölték. Hamvas is írt az eperről, gondolta.

Látta, ahogy fent, a galériáról egy férfi ledob egy gránátot, nyugodtan utánanéz, kihörpinti a kávéját, és az általános zűrzavarban kisétál. Utánament. Két halott van, egy kislánynak meg csuklóból elvitte a kezét. Az egyik halott egy barnára sült nő, kb. 40 éves, finom és elegáns hölgy. (Mikor belenézett a hátdekoltázsba, azt kellett látnia, hogy a melltartó egy rozsdás ziherhejctűvel volt egybekapcsolva. Hogy van ez?) A másik halott férfi, arca ekcémás.

Követte a Kossuth Lajos utcán, majd átkanyarodtak a Semmelweis utcába. A Pepita Oroszlán előtt a férfi hirtelen megfordult, és szigorúan ránézett. Erre ő is sarkon fordult, és elment, pedig még 25 éves is alig volt.

A kelet-européer pontossága

„Kelet-Európával foglalkozom. Ez a hányaveti kijelentés ugyanolyan, mintha az ütött-kopott, rozsdafoltos fürdőkádba zárt, s szenteste kivételével némaságra kárhoztatott halacska így szólna: a fürdőkáddal foglalkozom. Ráadásul a bennünket körülfolyó piszoknak nincs is valamilyen meghitt, otthonos jellege: a víz jéghideg, s minduntalan életnagyságú hadihajókat kell kerülgetnünk.

Az emberek errefelé éberek és tudni vágyók. A nyugalom ama ritka pillanataiban, mikor nem kényszerülnek a kopoltyúlégzésre való áttérést gyakorolni, mikor nem gyűjtik őket rajokba rikító eszmék fénycsóvái, mikor nem veri fel csendjüket aknarobbanás, ki-kiugrálnak a vízből, körülnézegetnek, s felelősségteljesen lihegve megpróbálják felmérni a kád mentén körbe-karikába úszott út tanulságait: mit tehet az ember? mit kell tennie, hogy ne kapja be a horgot? Mit lehet és mit kell hogy tegyen az irodalom ilyen körülmények között?

Csupán egyet, de azt feltétlenül: fel kell mutatnia pontosan ezt a helyzetet, valós mérleget kell készítenie. Ez a józan pontosság nem sok, de nem is kevés. Nem sok, ha arra gondolunk, hogy már hányan milyen gyönyörűségesen szabad tengerré kiáltották ki, lakkozták, vésték, kalapálták, gyúrták-gyömöszölték, ütötték-verték át a mi fürdőkádunkat, így igyekezvén lebeszélni bennünket a lefolyó kereséséről, s nem kevés, ha

rádöbbenünk, mennyi előítélet hínározza még ezt a kis vizet is, mennyire nem ismerjük még egyívású társainkat sem.

A feladat adva van. Véget kell vetni a hangszórók ontotta dumának, a harsány blöffnek, aminek egyébként önmagunkon kívül soha senki nem dőlt be, s tiszta, okos fővel el kell jutnunk a helyzet felismeréséhez, önmagunk, Kelet-Európa vállalásához. Kelet-européerekké kell válnunk, hogy européerek s egyszer majd talán emberek lehessünk”, olvassa.

Ők

Nézte, ahogy a barátja dolgozik. Az már több napja nem borotválkozott, arca sötét volt, mint valami sírkő. Féltette. Ült, és nézte, ahogy a barátja konyhabútort csinál.

„Mert mit is csinálok tulajdonképpen”, motyogott a barátja. (   ) úgy tekintett mindenféle kézi szakmunkákra, mint az ördöggel való cimborálásra; mielőtt meggyűlölte volna őket, nagyon tisztelte a mesterembereket. A barátja elkeserítően boszorkányosan illesztett. „Bekerítem a teret.” Bólintott, tényleg, bekeríti. „És miért? Hogy beletegyek egy poharat. Ami micsoda? Ami a tér bekerítése… Régebben asztalos lehettem volna… De ezek után… hát hogyan lehet erre a szakmára *komolyan* gondolni? Térelkerítő…”

A barátja szeretett komolyan gondolni a dolgokra. Olyan volt, mintha (   )-nek a jobbik énje volna. (A jobbik énünk természetesen nem jobb a többi énünknél, még csak nem is *égre törőbb*… hanem inkább telve van olyan komolysággal, ami súly, erő és rend, és amit, ha nem szívesen valljuk is be, nagyra tartunk; kivéve, ha rólunk volna épp szó.)

Ez a barátja regényíró, van 4 gyereke, melyből kettőt ő, bármekkora szégyen is, és az!, szinte gyűlöl (ahogy majszolnak meg nevetnek, s rikácsolva vagy némán játszanak, undorító), és most, mostanság, elhagyta a felesége. Illetve elment. Nincs ott.

Mint amolyan rossz kibic üldögélt a konyhában, növekvő főfájásban, alig elviselve barátja egyre szörnyűbb kalapácsütéseit. Végül is fölmerül: *mi a tér*? Hogy valóban olyan valami-e, ami*ből el*keríthető…

A színház

Levelet kapott, amelynek hátlapjára egy kivágott papírmargarétát ragasztottak, és azt írták oda: LEKTORÁLTA SÁRA. Sára a levélíró felesége. Az egészet roppant érzékinek ít-élte, mintha valahogyan a férj háta mögött, titokban, vállalva ezernyi veszélyt, lett volna a virág a borítékra ragasztva – mint egy jó bulvárdarabban. Az osztrigakagylókkal teleszórt kerítésen túl síremlékek feketéllettek; nézte a tengert, amely halványan csillogott e sírköveken túl, és hirtelen megvetést érzett a nő férje iránt – a férj iránt, aki nem tudta meghódítani a nő szívét, olvasta.

Az istenek kacaja

Sokszor zavarta – többnyire az úgynevezett leírások esetében, így fittyed a száj, oly mélabú csillan a fülkarimán –, hogy úgy kellett gondolnia az emberekre: mint állatokra.

Zavara nem volt őszinte.

A nő

Telefonozott egy asszony, hogy ismerkedjenek meg. Hogy ez roppant fontos volna satöbbi. Egyedül élt; inkább udvarias, mint emberséges volt az asszonnyal, aki ijesztő kifejezéseket használt, hogy a férfi „könyörüljön rajta”, hogy „adjon legalább esélyt”, és „ne tegye ezt vele”. Közben a vonal többször megszakadt, a háttérben egy szimfonikus zenekar próbált, ez nagyban zavarta az asszonyt, és roppant röhejes volt. Hallgatva a töredékes vallomást, ujjai közt pökhendin billegtetve a kagylót, az a barátságos érzés fogta el, hogy megalázza a nőt.

„Egy gyáva szar vagy”, mondta végül a szép nevű ismeretlen, hamuhajú Szulamit. Ez hét éve történt.

A mester

Egy: minden kegyelem, kettő: szeress. Aki mondta, az ezt úgy mondta, mintha egy finom, kozmikus őrmester rovancsolna, egy, kettő.

A családja

Megkordult a gyomra. Akivel éppen együtt üldögélt, annak egyik felmenője, finoman szólva, Haydn munkáltatója volt. Az ivadék erre célozva mondta, hogy lám, néki már be kell érnie egy gyomor *muzicírozásával*. Azt válaszolta, hogy ez így demokratikus, sértetten, mint a szakszervezeti bizalmik.

A fogadós naplója

A kurfürst szociális programja: „A cselédektől pedig tessék félni."

A kép

Állítólag annak az idős, finom, művelt, elegáns és olykor karvalyszerűen önző idős hölgy hasán – kihez időről időre ellátogatott, ült a díszes ágy szélén, mert az idős hölgy már nem szívesen kelt föl, fantasztikusnál fantasztikusabb, varázsos hálóingekben feküdt, karján és nyakán súlyos ékszerek, kávét és Scotch Whiskyt ittak, és aszalt szilvát rágcsáltak, mert az volt az asszony *kedvenc csemegéje*, és sietősen, sőt kicsit mintha kapkodva regisztrálták személyes életük apró-cseprő változásait, hogy azután a világ dolgairól essék szó, tágas összefüggésekről, melyeket a szép matróna újra meg újra, bárhonnét közelítettek is feléjük, derűlátóbban ítélt meg nála, aki, szintén újra meg újra, néhány alaphazugságra hívta föl a figyelmét, és idézte, hogy a tiszta forrást a kevés piszok is zavarossá teszi, amit ugyan elismert az asszony, egy pillanatra szomorú is lett, ezt is csodálta benne, e mély és illanó szomorúságot, no de azt csak belátja, kedvesem, hogy még soha, *érti ezt, kérem?*, soha nem volt ilyen jó dolga az országnak, nézzen, kérem, körül

(itt kezdett rendesen fanyalogni, mert hát mindig találhatni olyan részhalmazt, ahol mi vagyunk a csókkirály), és ugyan az igazságot tényleg nem lehet ténylegesen mondani csak úgy, de részint ezt *valójában* sehol sem lehet, részint meg ma többet lehet elmondani, mint tegnap lehetett, s holnap többet lehetend, mint ma lehet, hát nem gondolja?!, mindent nagy áhítattal hallgatott, mert amivel nem értett egyet, az sem tűnt akkor, ott egy politikai gondolkodás kötelező optimizmusának, s ha igen, őszintén szólva ez sem zavarta, sokkalta inkább valami bölcs asszonyi nyugodtságnak, hogy tán a mindenek fölött őrködő Idő ellenünkre is megoldást kínál –, a hasán kártyáztak volna annak idején az urak, azaz a leendő férj és az egész kompánia.

Ezt követően, ha ült a nagyasszony ágya szélén, az ékszerek tövében, kávét és whiskyt ivott, s majszolgatta az aszalt szilvát, melynek fogytát az asszony látható aggodalommal nyugtázta folytonos oldalpillantásaival, és hallgatta hazájának progresszív leírását, nem tudott másra gondolni tombolva, csak arra, hogy MICSODA LAPJÁRÁS! (*Hazámat progresszívan leírtam*, dünnyögte újraolvasván, hogy azután becsülettel bevallja – magának –: ez nem igaz.)

Párbeszéd

– Miért támadod a jelenlegi társadalmi rendet?

– Azért, mert látom mindazt a rosszat, amit a szövegromlás rendszer szül.

– Látod a rosszat? Azt hittem, nem ismered el a jó és a rossz közti különbséget. Hát a te életmódod?

…Így beszélgetett az angyallal. Igaz, egy olyan angyallal, amelyiken kifogástalan cilinder volt…

Régiségek

Mikor az állampolgárok és főként az állam biztonságát szavatoló szervezet elburjánzott, s úgy ítélte meg, hogy a grófok, parasztok, neonácik, az Amerikai Egyesült Államok és last but not least maguk a

kommunisták mellett az elébbi hölgy is veszélyeket rejt magában, a hölgyet kihallgatásra citálták; az adatfelvételkor sor került a születési évszámra is. Éjszaka volt, ott álltak körben mind, fáradtak és mogorvák voltak, megannyi férfi, mert éjszaka volt. „Úridámától, fiam, ilyet nem lehet kérdezni.”

Mikor kitartóan tovább kutakodott, hogy mi történt azután, az öregasszony megsimította a fiatal férfi arcát, aki elpirult, és szíve hevesebben kezdett dobogni, fonnyadt, de rettentő könnyű kezét – ilyen könnyűséget soha életében még nem érzett – hosszabban ott tartotta az orcáján, az ujjak a homlok redőit érték, vállat vont mosolyogva. „Hogy mi történt, kedvesem? Nem emlékszem.”

Eső

Milyen kitalálhatók a gesztusaim, gondolta, miután az eltávozott vendég kávéscsészéjéből, finnyásság nélkül, kivette a kiskanalat. Ekkor esett az eső.

A gyilkos

Egy dekadens ifjú, szájában szívószál, keze hamvas, karcsú derékon, *háj evribádi*, azt kérdezte valóban kedvesen: „Miért is forszírozzuk annyira ezt a szabadság meg igazság izét…?” Nem válaszolt. Hosszú idő után először gondolt arra, hogy talán mégis le kéne avval a lánykával feküdnie. A fiatalok meg szépen elmentek. Az életét odaadta volna azért a lányért abban a pillanatban.

Éjszaka

Későn este, mikor már árva a ház, nincs kacagás, csak a harminckét éves férfi tett-vett szokása szerint, beállított egyik barátja. Teázva éjfélig beszélgettek, éjfélkor kikísérte, és a sarkon vacogva folytatták tovább,

körülbelül fél háromig. Visszafelé sétálva, most már egyedül, arra gondolt, milyen jó volt ez így, nem volt semmi csúcspont vagy szellemi pezsgés, talán azért az öröme oly kézzelfogható, mert a barátja ritkán szokott csak úgy: beállítani.

Ekkor hirtelen összeszorult a szíve. Hogy talán lehet, hogy *baj van*, és a barátja éppen azért jött volna föl, csak épp valahogy nem tudtak sort keríteni a dologra? Fintorgott a sötétben. Noha fázott, nem ment vissza a házba, fölidézte az estét, áruló jeleket keresve… Talán amikor arról tűnődött a barátja, hogy milyen kevés az élet, hogy az volna az élet, hogy az ember tanít, hogy átad?, amit ő, most látja, félreértett, azt válaszolván, hogy végtére a mozgalmas élet is csenevész, ezt tapasztalja a saját környezetében, úgy, hogy nem neki csenevész, hanem annak, akié az a mozgalmas élet. Ez amúgy okos megjegyzés volt, mormolta a sötétben. Nem tudta eldönteni, baj van-e vagy nincs.

Kemény éjszaka borult fölé, a szélseperte és szélcsiszolta égbolton tiszta csillagok ragyogtak, s egy villódzó távoli fény pillanatonként tovatűnő hamut kevert belé, a szellő fűszer és kő szagát hozta, néhány utcával arrébb, mintha egy autó siklanék hosszan a nedves úttesten, elsuhan, és nyomában zavaros kiáltások törik meg a csendet. Aztán teljes súlyával visszahullt rá a csönd, mely égbolt és csillag. A barátja ateista volt, de úgy élt, mint egy istenfélő. Talán csak az alázata és aszkézise volt ízlése szerint kicsit programszerű, nyilván a valóságos értékein nyugvó gőgjével küszködvén.

A kor

Lenézett fentről az utcácskára. Váratlanul csönd szakadt a városra. Nyúlánk fiú osont egy másik után, *én szeretlek tégedet*, hallik föl, mint egy ima (imácska) a szürke, poros, vékony ágak közt. Vérvörös Trabantok száguldanak halálos kétütemben.

Tokió

Egy sokat foglalkoztatott, aktív és ideológiailag szerfölött határozott férfiúról, kinek nevét sajnos gyávaságból, jól felfogott érdekében nem írja le, mikor már többedszer kapta olyanon, amit ő magában minimo calculo álnokságnak nevez, a következő epitheton ornanst eszelte ki: A MOSZKVÁTÓL SZÓFIÁIG, A SÓS WARNEMÜNDÉTŐL AZ ÉDES MAMAIÁIG MÉLTÁN KEDVELT FEUILLETONISTA. Hogy kieszelte, elbúsult, mi mindenre jut *ideje*.

Halál

Van egy barátja, akivel még sosem találkoztak. Mint életének finom kis titokjára gondol arra, hogy tán soha nem is fognak! – Meghalt az édesanyja. A temetés napján váratlanul felhívta ez a barátja (addig csak leveleztek), „hallom”, ennyit mondott, aztán zokogni kezdett. Azóta már többször telefonozott, nem szól a kagylóba, csak sír. Ez a sírás a barátságuk.

Színhatás

Baráti társaságban telt az idő. A baráti társaság nem okvetlenül barátokból áll, vidámabb, viharosabb, jókedvűbb az ilyen társulás; bár lennie kell egy-két barátnak is benne, szinte csak azért, hogy elpénecolják ezt a kedélyt, amit azért mégsem tesznek, és ugyan nélkülük a baráti társaság baráti társaság maradna, mi azonban, félő, nem volnánk ott.

Valahogy azután az utcára keveredtek, hideg szél fújt, fütyült tényleg, egymásba karoltak, és úgy sodródtak erre, arra, fehér sálak lebegtek, a durva kötésen ezüst nyálgyöngygömbök, egy szép kamasz fiú, konty, rúzs, csitri lányok vihorászása, betonnégyzet, selyem, jéghideg szemüvegszár, furcsa téglapor, színhatás.

Akkor váratlanul, rossz tréfa, nagy robaj hallatszott. Mint egy nevetséges rajzfilmfigura pattant fel a hajnali tratuárról, s az első, úgymond, adandó nőhöz ugrott, s szorosan átölelte. „Félek. Szorítson.” Jót nevettek. Később az egyik csitri, a Jitka nevű, lopva megsimogatta a hátát, akár a szőke szódáslovakét. „Jól van, no.”

Amikor azután egy félig-meddig idegen nő hasa aljára szoríthatta a fejét, nagyon hálás volt az Égnek, hogy a dolgok így állanak.

Bilincs

A művelt férfiú és botránykő, akitől a *kárunk és portmányunk* kifejezést hallotta, ránézett a csokor szegfűre, melyet a nőnek vitt, és azt kérdezte: „Viszed sétálni?” Ezt igen szellemesnek találta napokig.

Hold

Sötét tömbök között ültek, egy kert mélyében, lombgödrökben, égszakadékban. De a beszélgetés könnyed volt. Lényegében megállapodtak abban, hogy a művészet sosem volt a boldogság szépecske szigete, amely mintegy ellenállna az örvénylő, habos, mocskos árnak, s ahol kellemesen ejtőzhetnénk Pascalunkat olvasgatva; inkább épp e mocsokból származik, s innét és ez emelkednék egy-egy pillanatra az Isten felé vagy éppenséggel mi magunk felé, hisz az ember is szent, és több, mint e sok ócska alkatrész, mit láthatunk magunkból. Így fecsegtek.

Egyszerre holdsugár verődött a vendég arcára, s ezt az arcot olyan idegennek látta, hogy egyszeriben nemcsak azt nem tudta, ki ül vele szemben, hanem hogy egyáltalán: *hol* vannak. A fák megmozdultak, s lehorgasztott fejjel arra gondolt, mindegy, valaminek úgyis lennie kell.

Játék a tűzzel

Mintha elveszítette volna a súlyát, mintha neki se volna lelkiismerete, csak idegei, mintha ő maga se volna… Amikor beültek az autóba, a nő merően ránézett, és azt kérdezte: „Nem fogja megbánni?” Őszintén válaszolta: „Nem.” A nő megszorította a kezét, és azt mondta: „Én nem bánom meg, de…” Arca most is olyan volt, mintha hold világítaná meg.

A párna

Azt álmodta, hogy valaki azt meséli, látta, ahogy a plébános valagba rúgta Ferkót, a káplánt, s közben vihogva kiáltozta, megkaptad a valagrendet, most megkaptad a nagy valagrendet! Aki mesélt, eztán tehetetlenül széttárta a kezét, nyegle pontifex, és azt mondta: „De mi köze ennek az Egyházügyi Hivatalhoz?” Nem tudta, álmában sem, reggel sem, nagyokat, kéjesen nyújtózván…

Spártai fegyelem

Kötetlen beszélgetésre hívták a Rádióból. Mikor megértette, miről van szó – hauptmotív: demokrácia –, nagy levegőt vett (utólag feszélyezve gondolt arra, hogy ez *be*hallatszott a kagylóba), hogy igazán köszöni a figyelmet, de ő nem tud kötetlenül beszélni, ő ebben az országban nem tud kötetlenül beszélni, lett legyen bármennyire is eredendően kedves és barátságos fajta (amúgy jól nevelt és nyíltszívű – csak egyre kevesebb az amúgy), ő csak kötötten tudhat beszélni, kötötten meg utál, így mindent megtesz, hogy *ilyen* helyzetbe ne keveredjék, ameddig az elhatározás dolga.

A rokonszenves női hang azt mondta, úgy érzi, érti, mire gondol ( ), akceptálja is, és semmilyen módon nem akarna erőszakoskodni, de őszintén azt gondolja, hogy ez valami jó dolog lehetne, induló sorozat, igen jó erőket sikerült megnyernie, és a főnöke is támogatja az elképzelést, minden remény megvan arra, hogy valami jó jöjjön ki. „Igen.” „Talán – mondta a női hang kicsit félénken – nem kéne ezt a kötött-kötetlen dolgot ilyen komolyan vennie…” „Hát látja, ez az! – kurjantott boldogan – teljesen igaza van!”

Fáradtság

Az olajos szemű, szép barna férfi – meggyőző fűrészizmokkal! – azt mondta: „Maga meg ne legyen olyan *exclusiv*.” Ezen eltűnődött, kicsit

szégyellte is magát. *Még az exclusivval mondhatni jól járt!* De azután mégis azt csinálta, amire a barna férfi azt mondta: exclusiv.

Bosszú

Rövid időn belül már másodszor kellett Lenin nevét szövegből kihúznia. Az egyikben az összefüggés kétségtelenül frivol volt, illetve frivol, a másik minden módon ártatlan. Száradjon le a kezem, ha még egyszer leírom a nevét, mondotta a szívében – igazságtalanul a munkásmozgalom vezérével szemben, aki nyilván nem tehetett minderről. Bosszantotta, hogy ebbe így belebonyolódott, de nem tudta, mit kellett volna másképpen csinálnia. Még ha Pascalról volna szó… Oh, Iljics! Micsoda baromság.

Konszolidáció

Mottó: Olyan nincs, hogy csak döngicsélés van meg zümmögés… – Néha szólnak. Szóltak. Hogy ne használja annyit az öncenzúra jelet. Mert olykor, mikor valamit leírhatatlannak gondolt vagy mások annak gondoltak, de azért gyávaságának, vagy nem is ilyen büszkén: következetlenségének és jó ízlésének jelét akarta hagyni, így jelölte az öncenzúra nevű szellemi, társadalmi működést. Minthogy a szólás érvei tetszetősek voltak és velősek, el-elhagyta a mondott jelet, s visszaírta, ha volt, azt, amit kiön-tött. Úgy is jelent meg!

A dolog akképp bonyolódhatik, ha az „öncenzúra” szóval kezdünk. Megneszülünk, kihúzzuk, de mert nem vagyunk gazember, jelezzük, beírjuk öncenzúra, ránk szólnak, megneszülünk, tolerálunk, kihúzzuk öncenzúra, visszaírjuk: öncenzúra. A szöveg, látjuk, alig változik, a műgond virágzik, szegény hazai tollforgató azonban nem épp diadalittas. – Te se légy az, drága Olvasó. És ha nem tudod, miért, gondolj mondjuk arra, hogy a fent elmondottak már a fent elmondottakra is érvényesek lehetnek…

Ez eddig szép. Pofás és progresszív. Sikerült ismét megfogalmazni valamit. Csak hát megint: én. Én vagyok az, aki kiherélem magam (és

akkor még túlzok!). Igaz, ahogy elvékonyult hangon kiáltozom, *cápa! cápa!*, az azért nem semmi: a cápák ugyan nem ijedősek, nem ez a dolguk, de a kies fövenyen napozók közül lesz, aki fölemeli a fejét, ijedten magához inti kicsiny kölykét, vagy csak barátja izmos hasára ejti a kezét, vagy fölül vigyorogva, s örömét leli a cápa vad táncában.

De hát a cinci hang, akárhogy is: nevetséges. És ezt nem csökkenti a színes látvány: ahogy a homályosan moszatos tengervízben ellebeg két véres heréink… Jó, rendben: az élet nem habos torta, kicsit szédelegve hát kijövünk a vízből, a homok gyönyörű és forró, kezünket tarkónk alá tesszük. Ha így, ha úgy: mégiscsak ott az Ég és ott a Nap. Legföljebb nem ábrándozunk a nőkről meg a férfiakról. Szemérmünkre puha, bolyhos törülközőt terítettünk, és szemünket lehunyva ujjongva s rémülten gondolunk az életünkre.

A szív segédigéi

Egyszerűen szerette a nőt, „öreg barátnéját”. Hogy ez mit jelent, ezen nem gondolkodott; ha eszébe jutott a nő, rögtön az is eszébe jutott, hogy szereti. Egyszer mégis megkérdezte: „Szeret?” A nő bólintott. „Akkor maga a szeretőm”, nyugtázta (   ). A nő megrázta a fejét. „Én nem vagyok – csúfondárosan kitartotta a szünetet – irodalom.” Úgymond ebben maradtak.

Máskor meg sétáltak, csak azután oly éles szél kerekedett, hogy szinte vicsorogni kezdtek, amitől kölcsönösen elcsúfultak. Ettől meg rossz kedvük lett. Illetve ez nem igaz, kedvük nem volt meghatározható, de hidegnek mindenesetre hideg volt.

Ez azon a perzselő februári délelőtt történt, amikor anyja, Beatríz Viterbo, meghalt – lenyűgöző haláltusájával egy pillanatra se süllyedt az érzelgősségig, se a félelemig –, s ő észrevette, hogy a Vörösmarty tér vaskeretes plakátállványain kicseréltek valami szőkedohány-reklámot; fájt a dolog, mert belátta, hogy Beatríztól immár távozóban a szüntelen és hatalmas világegyetem, és ez csak az első változás egy végtelen változássorozatban.

Házasság

Barátnéja szép asszony, vad zuhanó haja van és egyáltalán. Régebben mintha öregedni kezdett volna, de azután ez abbamaradt, mert újra szerelmes lett a férjébe. A telefon rejtélyesen kattogott, távoli zörejek szivárogtak a kagylóból, mintha valami anyag folyt volna. Erre figyelt. Aztán azt hallotta: „Én nem vagyok művészfeleségnek való.” Fölnevetett. „Ne haragudjék, asszonyom, de ez olyan mulatságos.” Csönd volt, illetve a szivárgás. Még hozzátette: „Főként az mulatságos, hogy művész.”

Feladat

Feladat: Húzd alá azokat a tényeket, amelyek az 1956-os események ellenforradalmi jellegét bizonyítják! (In: VIII. oszt. történelemkönyv.) – A kis nebulók, ahogy huzogálnak!

Vox humana

Ennek a rendszernek, rendszerünknek, talán a legnagyobb bűne, hogy életünk különb-különb tereiről elűzte az emberi szót.

A gourmet

Az étteremnek jó hírű konyhája volt; ehhez képest az étek nem volt különleges, de, úgy általában véve, tűrhető. Mint valami novellahős, a végén kért még egy „könnyű leveskét”. A barátja bajban volt, erről beszéltek. A mellettük lévő *boksz*ban testes férfi ült egy olyan nővel, akiről csak azt tudta gondolni: gusztustalan. Barátja szívélyesen *át*köszönt, majd rögtön, mint színpadon a félre-szöveget, a szavakat furcsán, kissé idegesítő óvatossággal a szakálla közé ejtve elmondta, hogy ez az a férfi, aki megpróbálta őt, mindjárt az egyetem után, „a pályáról lesöpörni”; mutatta

a lesöprést, a pincér odaugrott, bocsánatukat kérte, s egy szikrázóan fehér hangedlival, akár borbély az arcot, végigsepergette az asztalt.

„Köszönjük”, mondta (   ) hálásan.

Bevezetés a szépirodalomba

Micsoda érzés így nézni a magunk külön világát (verzió: a világot), amely mint valami szép labda, a szemünk előtt lassan telik és gömbölyödik! Szinte semmit sem tanulhatok, anélkül hogy az új tudás a meglévőnek valamelyik szögletében készen ne találja a maga jó helyét, írja Nietzsche, íme.

Fragment

Ülj az ölembe, hátha tehetségesebb leszek… Mert hát rá kell jönni a forszára! Te. Jöjj a forszomra… Ó, a kisasszony kockámra teszi jó hírét.

Hallja: kiközösülés, mondja (hiba: lassan): a ház, ahol lakoltál. Hallja: tragina, mondja rá: búval gyakott.

„Terrorizálsz, és azt hiszed, az mentség számodra, hogy magadat is.”

Valaki ezt mondja, Hemingway író, Proust nem író; mert H. tudja, mi az: halat fogni. Ezen megütközik. Miért volna fontosabb tudni, mi a halfogás, mint azt, *mi a: kézcsók?!*

Van egy nagy orrú, barna nő. Néha csúnya, néha fénylő, sugárzó. Nézi.

Pina-hegedű, mondta a burkoló a bidére, és kacsintott.

Írja: Fiú alszik rohadt szalmán. Belesnek a nők, hercegnő, markotányosnő. „Gyakjuk meg. Szúrasd föl magad a szorvájára.” Fiú fél.

Nehezen viseli el, ha a golyóstollnak hangja van.

Egy spiont játszó színészhez eseng. „Kérem önt: legyen szép. Egy Farkas Michelbe ojtott Alain Delon.”

Meghalt a nagybátyja, aki annak idején az ország-város játék alkalmával h betűs növényre azt írta: *haktusz*. Elfogadták, lakli kamaszok. Haktusz: ez most már van.

A vőlegényem szolfézst tanít Bagdadban, mondta egy lány olyan egyszerűen, mintha azt mondaná, esik az eső, és tényleg esne. Nagyon szerette ezért. Persze kiröhögte, valóban! szolfézst?! Bagdadban?!

Egész éjjel néz egy ▿-t. Mohamisztérium.

Cranach fái az univerzum fái, mondja Pilinszky. Erre nem gondolt.

Satöbbi. Amellett jókedvű vagyok, néha egy kicsit levert, hol mulatságos, hol bosszantó dolgok történnek velem, de az óramű jár és ketyeg tovább, ha légy telepszik is rá, vagy csalogány énekel is a kertben…

A Kor…

Mottó (Sárdy kiejtésével): Rouzsalávíl, fálkápá sziél! – Kapott egy levelet a öncenzúra -ból. Kedves Barátom! Amint a telő időből is láthatod, sokat töprengtem korábbi megoldástervezetünk fölött, de végül is azt kellett helyesnek látnom, hogy mégse gázoljunk bele költői erejű szövegedbe a barbár zárójeles megjegyzésekkel. – Azokkal elveszne sava-borsa, szenzációja. A tilalomfák viszont állnak, legalábbis nálunk. Más lapot, könyvbeli megjelenést vagy kölcsönös várakozást ajánlok, hiszen fontosabb a pillanatnyi megjelenésnél az, hogy megírtad. Őszinte üdvözlettel:

Először is természetes ösztöneire hagyatkozva felizgatta magát, csak úgy zúdult föl-le a szobában, csengetőzött a por a sarka nyomán. Ilyet! Hogy így meg úgy! Hmp! Mb! A tiedbe is, édes fiam. (Ez eddig nyeredékes volt, mert megsértődvén eljátszhatta a méltóság alibijeit. *Sértődésvetésforgó.*) Pedig megszokta már az *eljárásokat*, melyek őszintén szólva, főként ami őt illeti, nem is nagyon élesek, csak épp oly, de oly *tahók!*

Az még rendben volna, hogy 7 hónapot folyjék egy ilyen méltatlan díszletezésű húzd-meg-ereszd-meg, hogy aztán ez a csúcslevél legyen az összeredmény, rendben, de hogy eközben *rendszeresen* ne köszönjenek: az picinkét sok volt. (Milyen kevés helyre emlékezhetik, ahová a köteles tisztelet okán izgatottan kellett volna belépnie… Rónay György, igen. Ott izgult az előszobájában, a hó olvadt a cipőjéről, próbálta a tócsát eltüntetni. „Mit maszatolsz, fiam”, kérdezte Rónay aztán. Ez sokszor eszébe jutott,

hogy tényleg, mit is maszatol. Persze Rónay, ahogy a vicc mondaná: még látta Lenint, vagyis hogy Babitsot…)

„Telő idő”, „sava-borsa”, gutírozta az episztola bravúrjait, ja és a tilalomfák, hogy állnak a tilalomfák viszont, ezt rögtön elképzelte a képi megjelenítésben a hímvesszőkre támaszkodva: a Parlament körbefogva a daliás tilalomfákkal, kék-piros fejecskéik büszkén törnek az Ég magasaiba, fogadás jobbról, tisztelegj!, s aztán ahogy ugyane tilalomfák töpörödött, ráncos anyókákként koldulnak az Ország Első Házának tövében… Meg az a mélység és távlat, hogy hát mit számít egy vacak publikáció, kölcsönös alávalóságunk, mikor ünnep van, savabors és szenzáció, van ünnep: „megírtad”! Az ilyen meg olyan tripperes ez meg az!

Mindenképpen bele akarta applikálni valahová, még alkura is kész lett volna, kis kelet-európai selejtre, vesszen a szöveg vélt pontossága, de ez kerüljön bele. Volt például egy hely, egy helye, ahol kuplerájt robbantottak, a próza iszkolt, s egy afféle látomás keretében repültek a tárgyak, téglák zuhantak, 10-es válaszfalak, malterdarabok, fertgerendák, béléstestek, kefnik, ablakkeretek, kilincsek, Csibi Sándor, a kéjvágyó kőmíjjes és Sebők Gábriel, a diófa lábú segítője, csempék, képkeret, Csontváry-repró, fekete melltartó, bokrétás kalap, műfogsor, Hungarológiai Értesítő, sétapálca, condome, keménykalap, sárga Chandler-könyv, harisnyakötő, melltartó, lila, Thomas Mann tanulmánykötete, az Hommage à Dohnányi partitúrája, *bugyi*, piszkos a végtelenségig és többféleképpen, picinke kúpok, teljes diszkréció. Előbb a lányok: nagy homorítással, fedetlen a mellük, a csöcsük bimbaja hasítja a téglaporos levegőt, mozdulatuk egyfajta, de egyik nevet, van, ki sír, és néhány arc konokul zárva. A férfiak szemérmük elé kulcsolják a kezüket, atlétatrikójuk makulátlan, talpast ugranak a mélybe.

No. Úgy képzelte el, hogy majd minden nehézség nélkül kieshet egy vérzivataros bundabugyi szárából a hivalkodó Kortárs-cégjelzéses levélpapír, és akkor így el volna intézve. De ahogy *ízlelgette* a jelenetet, a műgond beleköpött a levesébe. És még kétszer így járt. Már-már azt hihette, ez égi jel, s oda egyszerű, jogos, alig primitív irodalmi bosszúja (bosszúcskája). Végül, mikor már nem is remélte, és szívében nagyvonalúan lemondott róla, akkor egyszerre csak sikerült. „Hát mégiscsak kell legyen valami *rizikójának* annak, hogy valaki főszerkesztő. Hogy hát van, amit lehet, és van, amit nem lehet”, dörmögte nehézkesen.

Élet

„S. anyámba volt szerelmes, de végülis beérte apámmal.”

Szárnyak

Fegyelmezettsége nem ridegség, ridegsége nem hűvösség, hűvössége nem hiány, hiány-a kikerülhetetlen: nem (nagyon) állunk alternatíva előtt, írta. A szakszerkesztő kihúzta az utolsó félmondatot, kérdésére, miért, mondva lett, mit kell itt már megint hepciáskodni, mi az, hogy nem állunk alternatíva előtt, mi ez a kincstári sötétlátás, miért kell ebben az iszonytatóan érzékeny *economico-politico-culturalico-situatió*-ban ilyen élesen fogalmazni, sőt megkockáztatja, ez már *felelőtlenség*, tettnek és szónak a realitás talaján kell állnia, és a realitás talaja nem a bárányfelhős égbolt, tessék megadni a császárnak, ami a császáré, és aztán majd megnézhetjük, mi az ábra az Isteneddel, ha van, illetve, ebből ő nem csinál kérdést, legyen akár fordítva, csak ezt a történelmietlen hőbörgést hagynák már abba, hát mi az isten lovát akarnak, nem lehet 30 év alatt Amerikát csinálni, ilyen múlttal, azért csak más a törökkel vesződni, mint az eredeti tőkefelhalmozással, az *Isten* szerelmére, egyébként is vallásszabadság van, azzal lapogatni kezdte a vállát, nem kell, öregem, a *lofat*-nak elé menni, jön az magától is.

Ő leszarja ezt, kezdte kicsit sunyin, mikor elment árulkodni (!) a főszerkesztőhöz, ő egy regényíróról írt két mondatot, passz, mit kell ezen hisztériázni, nem a kormányt csepüli épp, nyilván lehetne a kormányt is csepülni, adandó alkalommal nem fogja magát megtartóztatni ettől, mainapság nincs olyan kormány vagy párt, amit ne lehetne napestig csepülni – Vörös Csepül, vezesd a harcot! –, miért volna a miénk kivétel; de nem akarna úgy tenni – és így hazudni –, mintha mifelénk ez valami bevett szokás volna, nem, nem bevett szokás, magas és félmagas helyeken szívesen hanyatlanak ilyenkor hátra, mint hervadt grófnők, *drágám, a repülősót!*; igaz, és áldott legyen a Pártközpont neve, csökken a repülősófogyasztás: nem semmi, mert osztrák import: *valutáért…*

„Te. Te ne beszélj annyit”, mondta a főszerkesztő mintha hidegen, majd gyorsan legyintett (két kézzel), ostobaság, persze hogy maradhat a

félmondat, ez rettenetes, hogy az embernek mindent magának kell *véghezvinni*, ilyen beosztottakkal kell neki demokráciát csinálnia, mennyit, de mennyit kell küzdeni, hogy az emberek végre éljenek azokkal a jogokkal, melyek, az Isten szerelmére, az övék!, ami a mondatot illeti, szerinte sem szerencsés, *megtöri az ívet*, de ha ( ) ragaszkodik hozzá, legyen, végül is ez az ő cikke, a zárójeles nagyont húzza ki, ezek a te kis fölösleges manierizmusaid!, barátom, és ő is meglapogatta a vállát.

A lapogatás kovácsolhatta össze a szerkesztőséget, ez lehetett az *elvi mag*, a konszenzus gyökere.

Tükrök

„A kritika tárgya a kritikától *erősbödik*; a nevét adja hozzá abban a pillanatban is, amikor mondja épp: *nem adom a nevemet hozzá!*" „Ez szofisztika." „Nem. Tudni kell. Csak nem szabad alibiként használni, hogy akkor hát mindegy. *Nem mindegy.*" („Magukat azért tartjuk – mondta volna állítólag egy neves potentát, miközben nyelvével a házi főzésű barackpálinkát ízlelgette –, hogy kemény szövegeket mondjanak. Most mit királyhűk egyszerre?")

Játék a tűzzel

„Nem tudok imádkozni – mondta neki a barátja, akivel tegnap együtt ebédelt, hangja kásás volt az elkeseredéstől. – Érted?! *Én* nem tudok." „Igen – válaszolta. – Majd én." Ettől egy percre megrettent; majd mikor letette a kagylót, gyorsan, mint egy zugárus, imádkozni kezdett.

Egy festőművész

Fényes nappal sétált a festőművésszel. Ritka eset. Az arról beszélt, hogy régebben mindent lefotózott, közbevetette, hogyhogy *mindent*, amire

a másik lelkesen bólogatni kezdett, hogy igen, talán épp erről van szó, a minden-ségről, ezért kellett abbahagynia a fotózást, mert úgy érezte, nem bánhat ilyen bőkezűen a jelenlétével.

Egyik közepesen csillogó kirakat követte a másikat; egyszerre csak fölfedezett valamit. Az egyik kirakat be volt deszkázva, belesett a deszkarésen, az elhagyatott, lepusztult helyiség közepén egy matrác feküdt, rozsdafoltos, nagy, otromba, régi, ócska darab, rajta egy nő, fetrengett, forgott, mintha valami pornóbemutató volna. Nem szólt a festőművésznek, csodálkozva ment tovább. A nő lába köze rózsaszín volt, mint a kismalacoké. Fényes nappal, fényes nappal!

A nő

Már hét éve együtt élt egy asszonnyal, akit nagyon szeretett. Egy reggel azon kapta magát, hogy *issza a nő látványát*. Szinte fizikailag fájt, hogy el kellett mennie, de el kellett mennie.

Az ember…

Az ember, ha trabantos, úgy van a Trabanttal, mint a rendszerrel.

Megnyugtató arra gondolni, hogy elzavartuk az urakat, föld osztva, miénk a gyár, földet vissza nem adok: mindez valóban gigászi, nem lehet eléggé dicsérni. Mindazonáltal kicsit elege van az embernek ebből az egész egészből.

Mert jó, hogy nem kell gyalog menni, és jó, hogy nem kell buszon menni: csak hirtelenvést úgy érezhetni, hogy már a fffülünk is tele evvel a kétütemű *autósdival*.

Trabantunk annyiban *szerencsésebb*, hogy ott teljességgel megnyugtató alternatíva – egyszerűen a paraméterek! – egy *Diesel Golf*…

Nota bene: kell-e mondani, az érted-haragszom-nem-ellened jobbító indulata vezérli! A szó jó értelmében.

Fogoly

Ahogy ment az utcán, kicsit tán sietősebben az okvetlenül szükségesnél, ezáltal kirítt a lustácska sétálók közül, arra gondolt, mennyire nem szereti, ha a járdán, vele szemben, boldog, ködülte szemekkel közeleg valaki, valaki, aki mosolyog! Szemérmetlenség! Utálja! Persze: a gondolatra mosolyognia kellett.

Halál

Az utcasarkon valamit emberek vettek körül. Óvatosan közelített, mintha állatokhoz, nehogy elzavarja őket. Például pókok. Egy motoros csúszott el, nemrégen történhetett az egész, a fiú lábáról, csak a lábát látta, akkor emelték le a gépet, farmerja a combján elrongyolódott, vér itatta át. *Poros vér*. A hátulsó sorban, őelőtte két férfi suttogott, egyforma fajták lehettek, például a svejfolt ing és a könnyű finom cipő. Ezt hallotta: „Én szeretem. Illetve ez nem is helyes kifejezés. Hozzám tartozik. Ne gondold, hogy gyűlöllek vagy ellenséges volnék irántad. Nem. *Te nem számítasz.*”

Előrébb furakodott. Rövid, vörös, festett hajú lány ült a járdaszegélyen, kifejezéstelen szemekkel bukósisakját lóbálgatva. A motor kormánya, akár egy böllérkés, a fiú nyakából állt ki. Éppolyan kockás ingje volt, mint neki. Megmarkolta a sajátját. Rendőr közelgett, elcsigázottan, mint egy kőműves.

Olga

„Olga!”, kurjantott. „A fehérmájú ordas!”, így a barátja. „Ugyan, ugyan.” …Beültek volt egy kávéháznak nevezett presszóba, és úgy találták, hogy a mogorva pincérlány arca a drága Csehov feleségéére ütött. Ekkor az asztalukhoz kéredzkedett egy pár, s ők elhallgattak.

A hulla

Szemben egy asszony veres napernyőjét igazgatta a tetőteraszon az asztalon állva. A szél belekapott az önkéntes ejtőernyőbe, az asszony sikoltva zuhant a sokemeletes mélybe. Lepillantott: a tetem fehéren, terpesztve. Szinte szabályos X formában. A férj bentről, a lakásból nem látott és nem hallott semmit. Mikor kikukkantott, látszott az arcán az ingerült türelmetlenség, hogy még mindig nincs a helyén az ernyő.

Élethalál

„Ó, szürkefarkastestvérem, legyen béke veled és népeddel. Sajnos lábam törött, s fájdalmaim, tanú vagy te is, ahelyett hogy kicsinyek volnának, nagyok. Ó, halálok halála…” Tollát rágcsálva előjött. „Menj vissza, menj vissza”, sikította a kisleány. „Fiam, sohasem így *előre* üvölteni…” „Segítség, ó, szürkefarkastestvérem…” „Kuss. Higgadtan bevárni a rejtes csalitból kitörő veres fejű férfit, nem kizárt, szándékai nemesek. Hidd el, jobban jársz.”

A bátyja gyerekei unták a beszédet, de féltek mást is csinálni. Gyűlölködve nézte őket. „Csak annyit akartam volna mondani, hogy ne játssz annyit a halállal. Ne azt kiáltozd, jaj, meghalok, hanem, hogy jaj, élek, segíts, drága kenyerespajtásom. MEGÉRTETTED?!” Fejét lehorgasztva, lassan visszament az asztalához.

Aznap

Buszra szállt. A diáklány az elülső ülésen franciául suttogott egy fiúnak. A fiú tarkója szép, pelyhes és törékeny, mint az őzsuták a nádasban. Két öregasszony pedig azon vihogott, hogy *ez* a XV. Lajos, Luji, kész zsákbamacskát vett, egy lengyel zsákbamacskát, valami Jeszelszkát vagy kit. „Ne mondja?! Egy zsákbamacskát?!” Vihogtak és szörnyülködtek, úgy beszéltek a királyokról, mint a sarki zöldségesről, akinek igaz, hogy viszonylag szép az áruja, de olykor becsapja az embert.

Aznap mindennek örült; este úgy érezte, olykor talán felületes volt.

Egy kiállítás képei

Esett az eső. Nyirkosnak érezte magát. A lépcsőházban egy műbundás férfi izgatottan járt föl s alá. Gyanakvó pillantást cseréltek. „Biztos nőt vár. Vagy nőre?” A csöngetésre idős hölgy nyitott ajtót, rögtön mondta, a lánya nincs otthon, majd végigterelte őt a lakáson. Afféle házi kiállítás volt, ún. modern képekkel. A hölgy ott tipegett a nyomában, de nem volt tolakodó, túlságosan tárgyszerű sem, de nem is volt egészen tájékozatlan. A képek többnyire tetszettek. Búcsúzáskor kezet fogtak, erről eszébe jutottak az 1920-as évek rövid frizurás fiatal női, akiket úgy szeretett. A lépcsőházban még ott szteppelt a férfi. „Átveri a csaj.” Kint, a szemerkélő esőben fölidézte az asszony arcát, jellegzetes és tulajdonképpen nagy orrát, az intelligensen csillogó szemeket. „Ez jó.”

A nagy földrengés

Odaült a költőhöz, aki éppen a fiával evett, csülköt Pékné módra; nagy lakli, etették egymást néha, ez olyan *helyes* volt. A költő rögtön, alig nyelve le a falatot, valami fantasztikus és tökéletesen homályos történettel állt elő 56-ról, a mézesmadzag és a fenyegetés heves váltakozásairól, „a halottak után másként nő a fű”. (Hogy találkozzunk egy nagy magyari ember szobrának háta mögött, konkrétan. – Csak annyit mondok, ne menj ma ide s ide, mert egész életedre megbánod. – És aznap éjszaka: pisztollyal a kezében! Te?! De hát, mit akarsz, öregem?! – Ne tegezz.)

Napi posta

Kapott egy névtelen levelet. Illetve alá volt írva, de az csak vicc volt. A levél olyannyira nélkülözött bármilyen fenyegetést, oly iránytalan volt, már-már kedvesen hóbortos, hogy egyszerre csak halálra rémült. *Fejét lehorgasztva, lassan visszament az asztalához.*

Szerencse

A lélek mérnöke, gondolta, nem taktikázhatik, ebben különbözik a jó tanácselnöktől. Nem hasznosnak kell lennie, hanem főként szabadnak. Azaz a gyakorlatban: nem lojálisnak, hanem igaznak… Az igaz még lehet lojális – ha szerencsések az urrrak, az urrrak.

Az őrült lánya

Egyszer egy költővel nézdegélték az uszodában – edzés volt! – az „új, agresszív bornyú-lányokat”. A költő ennek kapcsán egy történetet mondott el. Hogy még ifjúi korban egy alkalommal *legényesen* teljesítvén kötelességét, zihálva, izzadtan és elégedetten heveredett oldalra. A cigarettáért nyúlt, amikor a nő megmarkolta a vállát, és ezeket a szavakat mondta volt az arcába: „Te. Te, mi volna, ha csak 2 óra múlva jönne ki belőled az a sz…”

A történettől majdnem elokádta magát. Habozva nézték a bornyú-lányokat, kedvesnek látszottak. (P. S. Egy hét múlva, mert addig tűnődött rajta, megkérdezte a költőt: „Biztos 2 órát mondott?” „Annyit.” És: „Az *álláról* látnom kellett volna, hogy fölfal, hogy föl fog falni…”)

Pillangó

A rokonszenves énekes arról beszélt, hogy higgyék el a jelenlévő prózaírók, jelenvoltak prózaírók, van egy *éhes és fiatal tömeg*, mellyel lehetne s kellene valamit kezdeni, kultúrvákuum, ő nem okos, csak énekelni tud, ezért ő nem szólhat ezekhez, de nekik kéne okvetlen. Egy hegyes fenekű nő közbeszólt: „Az énektől nem félnek, a szótól félnek az emberek.”

Ez a nő később megfogta az egyik prózaíró fülcimpáját, és előadta elméletét, mely szerint az énekes nő-férfi, ezért szeretik a nők. „Majd ha ti, férfi-férfiak eljuttok a nőkhöz, az megváltoztatja a világot.” „Akkor hát rendben”, gondolta kétségbeesetten, és kisomfordált a vécére.

Zene

Lassacskán képes lesz, gondolta, a zenében a hangszert meghallani, a tárgyat, a tárgyat, mely hangot ad; hogy *ott, az* Beethovennél nem az Ég, nem a Mindenség, nem az Isten, hanem az üstdob és az üstdob hiánya; ez jó.

Egy vonósnégyes akkor az igazi, mikor már nem is beszélnek egymással. „Kik?”, kérdezte jegesen.

Láttam B. faszát, mondta a híres pianista egyszerűen, a B.-év ha nem is alkalmából, de idején. (Babyfotó; Bartók Archívum.)

Hencegés: Én Cage-t alig tudom megkülönböztetni Mozarttól.

Mehr Licht!

Byron átüzent Goethének: *Mehr shit!* Johann Wolfgang élete végéig gondolkozott, többek közt, ezen, majd az utolsó pillanatban így vissza: *Mehr nicht!*… Ha én német volnék, eszelte ki, egész életemben, félő, Goethe-parafrázisokat ír*nák.*

A mondat

Az Ottlik-mondat nem remeg, nagyon is biztos, hanem, mint egy nagy bárka, fekete madár, szinte alig érezhetően: ing.

A mesterség

Bizony, nem csekély mesterség élni és nem csüggedni, olvassa.

Veszekedés

A családi emlékezet szerint Babits együtt játszott az ő anyai nagyanyjával Szekszárdon, hunyóztak; a 6 éves kis Babits a játék egy vitás pontján azt kérdezte a nagyanyjától: „Bocsánat. Most akkor én ipi-apacsoztam le önt, vagy ön ipics-apacs… i-picsa-pacsa… icsi-picsa… no… ipi-apacsozott le engem?”

Egyszer egy borongós, szomorú őszi napon szivarozva ült a kávéház sarkában, és hallgatta a gramofonból áradó zenét. Ez a zene furcsán a lelkébe hatolt. Ekkor eszébe jutott a történetke, s kedvtelve, sóváran gondolt arra, hogy ő volna az a nagyanya…

Napi posta

Egy olvasói levélben – a keltezés jún. 16., abból a községből küldték, ahol kényszerű gyermekkorát töltötte, és a levélíró keresztneve az anyjáé volt: ez *sok* –, melyben több mindent intelligensen morgolódva kifogásoltak, sőt, s ez, mi tagadás, megdöbbentette, azt is írták, hogy egyik könyve olvastán az olvasó piszkosnak érezhette magát, amit nehezen tudott volna katarzisként értelmezni, s még azt is remélték, hogy nem a saját élményeit írta meg, mert hát micsoda élet lenne az, e levélben, az okulására, leírtak egy tanmesét. Így szólt: A sündisznók fáztak. Ezért közel húzódtak egymáshoz, de akkor meg töviseikkel szúrták egymást. Ismét eltávolodtak, ismét fázni kezdtek. Aztán úgy helyezkedtek el, hogy közel legyenek egymáshoz, de ne annyira, hogy a töviseikkel megszúrják egymást. Nahát! Épp azt gondolta, hogy a könyve másról se szól, mint erről a szerencsétlenkedésről a *távolsággal.*

A szabadság enyhe mámora

Reggel, este másolt, mintha imádkoznék… Ahogy az utolsó oldal másolásához kezdett, erősen dobogni kezdett a szíve, tényleg mintha egy ketrecben, és ki akarna ugrani. Heves izgatottság lett rajta úrrá, keze reszketett, mondatonként le kellett tennie a tollat. Rettegve gondolt arra, hogy épp most, pár lépéssel a cél előtt fogja elrontani, elvész 3 hónap *munkája* – mert meghatódva azért nem volt –, és homályosan olyasmi is az eszébe ötlött, hogy talán nem lett volna szabad nekifognia, a gőgös barom, és most jön majd a feketeleves, várja csak ki… Takarékosan végigszívta. Hogy miképpen lehetett volna elrontani *egyáltalán*, azt nem tudta.

Mért

Egy író, akit addig nem ismert személyesen, csak a könyveit, váratlanul valami szívességet kért tőle, nem egészen semmit, mert korán kellett hozzá fölkelni, de nem is aránytalanul sokat, mert délre már szabad volt az ember, amire ő gondolkodás nélkül igent mondott.

Megérkezvén délután, dohogva eltűnődött azon, mért segített? Mért állt kötélnek? Tán baldóver ő? Kétségtelenül baldóver is, de nem azért segített.

Hanem hiúságból.

Ezért elszégyellte magát.

Helytelenül, szögezte le később.

Szárnyak

Végigtapogatták. „Fegyver nincs nálam – mondta kedélyeskedve. – A szó nem fegyver.” Amikor a szakember az ágyékához ért, szenvedélyesen felhorkantott, „te csődör, kívánlak”, súgta. Az ránézett, higgadt férfiú, „arra tessék, ott a kijárat”. Vigyorogva lépett ki a fülkéből; később látta, hogy mindenki így, mindenki arcán ott ragadt a vigyor…

Folyók

Ha megindul a folyók áradása, izgatottan böngészi az újságot a napi vízállást megtudni, s ha az minden eddiginél magasabb, örül. Örömét nem csökkentik a buzgárok, leomlott viskók, elöntött búzaföldek és más emberi és társadalmi tragédiák. Azt gondolja például: „ez a Tisza tehetséges…”

A macska

„Mire leszereltem, azt kellett látnom, hogy *Izolda már nem a régi*. De akkor már késő volt, mert leszereltem.” Ezt mondta a könnyű beszédű, horpadozott mellű öreg férfi, aki a füvet kaszálta a kertben. Már rég ezredesként lehetne nyugdíjas, panaszkodott finoman tovább, nem kéne mindenféle fűvel itt bíbelődnie. Pedig (?) 46-tól 53-ig a belügynél szolgált, mígnem az Izolda családja, melynek, mondjuk meg, fiatalúr, nyíltan, egyszerűen derogált volna egy testületi-vő, kényszerítette, hogy leszereljen. Egyszer egy politikait kellett Solymárról az Andrássy 60-ba kísérnie, veszélyes, hétpróbás gazember, ártatlan volt persze szegény, levitte a férfit az alagsorba, letett egy gyufaszálat, 10 méterről ellőtte, pisztollyal! Azt mondta: „Láttál, amit láttál. Tudom, hogy agyafúrt fickó vagy, mondta az őrnagy, de megkérlek, ezt ne felejtsd el. Bárhonnét kilőlek, mert hiába mozogsz, nagyobb vagy, mint egy gyufaszál.”

A vénember búcsúzóul hálásan szorongatta a kezét, hogy milyen készségesen meghallgatta őt, s neki az a véleménye, hogy az embereket úgy kell elfogadni, ahogy vannak. „Minthogy – mondta ő mereven – nincsen más választásunk.” „Úgy, úgy, ahogy mondani tetszik, uracskám.” Borostás volt, csipás és savanyú szagú, utólag, a gereblyézés után derült ki, meglehetősen nagyvonalúan kaszált.

Hiányzott belőle minden méltóság, hajlékony volt, törhetetlen, olyan, mint egy girhes macska, amelyik vernyogva mindig a talpára esik.

A tréfa

Egy kolléga, közvetlen közelről látta, beletaposott valakit a földbe. Majd fölé hajolt. „Tudod, miért volt ez?” A szenvedő fél érthető reménnyel

tápászkodott, valamelyest megnyugtató, ha az aljasságnak magyarázata van. „Miért.” A kolléga odavetette: „*Mert ez műanyag.*” És fölsegítette.

„Úgy tettem, mint Marx Hegellel – mondta a kolléga, akit marxista–leninista tanfolyamszerűségre köteleztek –, a fejéről a talpára állítottam és viszont.” Amikor azután arról panaszkodott, hogy a sok hiányzás miatt föltehetően ki fogják rúgni, ő azt javasolta neki, mondja azt, látomása volt, hogy van, hogy mégis van Isten. Nevetgéltek ezen.

Irgalom

Megint egyszer azt gondolta, nincs baj. Lassan-lassan elmerült a film klasszikusan egyszerű meséjében, látva ezért a vászon alján a T alakú, már megvarrt beszakadást, az ún. érzelmi pontokon közel állt a síráshoz, meghatódottsága fokozatosan ihletettséggé omlott, egyféle biztonságos beleérzéssé, a fiatalember sorsa a vásznon egyre romlott, tüzes tekintete az áldozaté, a Bárányé, és evvel összefüggésben, így gondolta, az övéké javult, profán megváltás, a fiatalember szép színészarca látszott, kis túlzással szólva, szavatolni a biztonságukat – de aztán, amikor egy torokszorító jelenet hatalmas csöndjébe értek, akkor, ebben a művészet által előhívott hangtalanságban, szent mozicsöndben, valaki *irgalom nélkül* húzni kezdte az óráját föl, föl, föl!!! – – – – – Késő.

Deo gratias

„(Megfogalmazatlanok vagyunk, és erről fogalmazunk.) Akkor tehát a művészet asszisztálhat csak a világméretű hazugsághoz? De talán meg kell *őriznie nevetséges erőfeszítését a kimondásra*… Ártatlanul bízni a kimondásban, a szóban, több, mint ostobaság, bűn is, de üvöltve elvetni legalább akkora, mert olyan *űrök* keletkeznek, az ásítás oly üregei, melyeket bármi betölthet. Rombolni és állítani, köpni és beszélni. De hogyan beszélünk, ha magunkra maradtunk, ha nincs Isten?

Iszonyatos, kíméletlen, rettenetes és perverz a mise, ha hiányzik az Isten…! A gnóm-Krisztus, ahogy lakkcipőben szteppel a világot jelentő deszkákon, leül trónjára, a Legfőbb Bíró helyére, felette nincs égbolt,

puffadt keze remeg, üveges szemmel, böfögve néz ránk, ránk, a népére: kik rágócsumázunk ügyesen.”

Magány

Egy *női* cip zajától elkezd a *férfi* sírni.

Az előadó

Ahogy belépett a *művházba*, szinte belebotlott a sápatag, vékony lányba. Köszönt. A lány hallgat, szája konokul zárva; olyan reménytelenül néz rá, mintha ismerné. Kicsit megijedt, „mi a baj?”, mondta végül. A lány küszködni látszik, talán a sírással, talán a férfi egy régi emléket élesztett volna föl?

Akkor észrevette a lány kezében, szorosan a szoknya mellett, a *téliszalámis* kenyeret. Zöldpaprika leffegett ki előre, mint egy nyelv, nagy gyomorrontás után. „Eszik?”, kérdezte, mint valami iskolamester. A lány dühösen bólogatni kezdett, s nyelt egy nagyot. Szó nélkül álltak tovább. Egy távoli ajtóból valaki félénken kukucskált.

„De hát rágjon, az Isten áldja meg!”, tört ki belőle. A lány azonnal elfordult, csámcsogva enni kezdett. „Köszönöm”, mondta a válla felett vissza, teli szájjal.

Én

Kitámolygott a füstös pinceklubból. Nem volt részeg, csak veszélyesen rosszkedvű. Homályban élt. Mintha beteg volna, mintha lenyúzták volna a bőrét. Ő azonban tudta betegsége forrását: ez a szégyenkezés maga miatt s ezzel együtt a másoktól való félelem. Másoktól – a társadalomtól, amelyet megvetett! A nő kifogyhatatlan volt leleményeiben. (Pl. egyszer: „Szeretem önt. Szeretem most is. Szánja meg hát ezt a nőt, aki önmagát csalta meg.”) Most odalépett hozzá, éjszaka volt

már (látta a tömbökben vonuló füstöt), és úgy tett, mintha idegen lett volna. „Vegye tudomásul, hogy gyűlölöm magát.” Fennhéján bólintott, éjjel fél háromkor egy nő bejelenti, hogy gyűlöli: ezt talán ki lehet találni. „Mit akar”, mondta utálatosan. Hogy azért utálja, mert olvasnia *kell* őt. „Hát – mondta édelegve –, akkor ne olvasson, inkább szeressen.” A nő diadalmasan felkacagott. „Ha nem olvasom, *kit* szeressek?!” És eltűnt simán, mint egy bérgyilkos.

Én

A sötétben csak a karját látta, a világító, erős, szép, barna, húsos karját; nyárkar. Mikor kezét reménytelenül – még mindig akárha beteg volna – az ölébe engedte, a lány megfogta, mintha az anyja. Olyan erős hálát érzett, hogy mindent megtett volna, amit kértek volna tőle. Az idő telt, de a lány nem kért semmit. Tenyere forró.

Én

A hálát – és a rémületet, fáradtságot s űrt – átmentette másnapra. A nő már otthon volt: a Megváltó… Tehát van itt valami személytelenség.

Én

Mennyi legyek! Vakmeleg van.

Győzelem

Odalépett hozzá a bárányhimlős kisfiú, és így szólt: „Megmenekült.” Hogy kicsoda, nem volt hajlandó elárulni.

Az apja

Isten éltesse édesapámat, gondolta édesapja születésnapján. Érdemei, bárhogy is, elévülhetetlenek. – Mondd, kis kócos, hol van a mamád?

Az anyja

Hirtelen megértette, hogy édesanyja, annak idején, miért gyűlölte a pókokat! Hogy miért volt *ideges*, ha ő becézgetve – elsődlegesen a kaszáspókokat! – elengedte őket.

Hát a pókháló miatt!

Hasonlat

Valakivel összeütközött. Csak úgy ropogtak a bordái, a fájdalom meg csak nem, meg csak nem múlt. Furcsa, bujkáló, megfoghatatlan fájdalom volt. „Mégis milyen?”, kérdezte az orvos türelmetlenül. Sóhajtott, most nem önsajnálatból, hanem mert így tudta, múló pillanatig, lokalizálni a fájást. „Mintha nagyon szomorú volnék.” Csontsérülés nem látható.

A játék kimenetele

És ellenkezőleg, az a tompa, kicsit uncsi, de megmozdíthatatlannak látszó boldogság: amikor az egyébként egyre érdektelenebb játék: győzelemmel végződik.

Az élet eunuchja

Az ember nem tud eléggé vigyázni, gondolta, egészen váratlan és ártatlannak tetsző helyzetekben tör fel benne a hideg gyűlölet. Kezünkben

színes nyomású újság van, mely a marhahúsok ideális fűszerezéséről tudósít, valamint azon leleményes fogásokról, melyekkel már hasznavehetetlennek tartott padlástereink izgalmasan berendezhetők, okosan kihasználva a nagy tartógerendák természetességét, anyagszerűségét, a szabásmintákon gyorsítva átkecmergünk, s hirtelen lecövekelünk bizonyos, elérhetőnek mondott tájak csalóka fényképeinél, s noha a kép megfelelő részletében mosolygó mondén hölgyecske csöppet sem téveszt meg – mégis, például ekkor.

A csenevész

Mikor már harmadnapja hasogatott a feje, s ez folyamatosan az örökkévalóságot juttatta az eszébe (gyakorlatilag pedig gyűlölte önmagát), így szólt, kezét összetéve… No jó. Rendben. Kérj, Uram, bármit, megkapod. Milyen gyerekes, gyáva és szemérmetlen…

Történelem

A terasznak nevezett loggián nyulat tartottunk. A város felett, olvasható az annalesekben, irdatlan vijjogással, felségjelzés nélküli parlagi sas jelent meg, és lecsapott szegény nyulunkra. Véresen szétmarcangolta, a pofájáról lehúzta a bőrt. (Nem igaz, rosszabb, édes Istenem, sokkal rosszabb. Görény volt, görény, görény.)

Hadikikötő

Mikor egy beszélgetésben ragaszkodott ahhoz a, szerinte elvileg fontos megjegyzéshez, hogy Erdélyben nemcsak a magyarokat… hogy nemcsak magyarok… hogy nemcsak nekik vannak gondjaik (és természetesen örömeik), akkor úgy néztek rá, mint egy hülyére, mint egy áruló hülyére, aki nem tudja honi jó dolgában, mit csináljon. „Élt ott?”,

kérdezte egy asszony, aki tetszett neki. Nem, intett. „Akkor mit tud maga erről.” És a továbbiakban le se szarták.

Értett mindent, el is fogadta az indulatukat, és azt is tudta, hogy igaza van.

The long goodbye

Amikor a nénjét kísérte ki a pályaudvarra, összefutott egy egyetemista fiúval, akit ismert is meg nem is. Nagyon meleg volt, vakmeleg, ahogy mondják, az ég, akár egy rossz, forró tepsi födte le a várost, és a napot eltakarták azok a felhők, melyeknek talán fátyolfelhő a hivatalos jelentésekben szereplő nevük.

A nénje akkor még nem lakott velük. Találkozásaik mindig nagyon hevesek voltak. Zsebre dugott kézzel őgyelgett, a vonat már elment. Az emberek bőre csillogott és ragadt. Próbálta nénje arcát fölidézni, sikerült is. „Utálok búcsúzni”, mondta a nénje, míg ő a lépcsőn billegett. „Vigyázzon magára.” A nénje mosolygott; lénye hol egészen kinyílt, s ő ilyenkor úgy érezte: csakis az ő számára teremtődik az a nagy tér, ahol ő *leng*, vagy mit csinál, illetve *van és jó*, hol zordan becsukódott, gyorsan, mintha szégyellné azt, ami megtörtént; ilyenkor olyan, mint egy felnőtt, nem néz a szemébe, a fejét lehorgasztja furcsa félénkségben. A hangosbemondó a szokásos mondatait ismételte: „Kanizsára, 9. vágány, 3 perc múlva.” A nénje egyszerre felcsattant: „Hallgassa! Kérem! Hallgassa, micsoda mondat!” Nevetett, tornázott tovább a vonatlépcsőn, akkor még csak 26 éves fiatal férfi volt. „Most mondja meg, micsoda világ ez, hogy ilyen mondatot teremt!” Akkor ezt nem értette, vagy nem érdekelte. (Később, most, ha ez eszébe jut, az ilyen mondatok, szívében gyűlölet van és szelíd csodálkozás.)

Hisztérikus, izzadt, felmálházott anyák húzgálták az undok csemetéket, mintha az életük függne attól, hogy… mindegy, mitől. Mindig megdöbbent, és alig tartotta hihetőnek, ha látta, hogy ilyen-olyan férjek ráacsarognak világszép feleségükre. Öt perc (!) különbséggel két ilyen párt is látott, s mindkét férfi *ugyanazt* vetette a neje szemére, előre kellett volna taxit rendelni. Az első nő hallgatagon baktatott tovább, a másik

visszasziszegett, „szállj le rólam, légy oly szíves, oké?” A nők mintha testvérek lettek volna, harangszoknya, táncos lábak, széles kalap.

Ürességei ide-oda rángatták; a fiatalember ráköszönt, ő nem tudta először, kiről van szó, „ismerem?”, kérdezte zártan, a fiatalember mondta aztán, hogy ismeri is meg nem is. A fiú várt valakit, akit majd másnap az édesapja fog megoperálni. Ezt meghatónak találta, s arra következtetett belőle, hogy a fiú jó ember. Beszélgettek, főként a francia regényekről. Már akkor szeretett beszélgetni a múlt századi francia regényekről. Mehetnéke támadt, a fiú semlegesen, ám kedvesen búcsúzott, s olyasfélével, hogy majd egyszer, egy másik pályaudvaron bizonnyal találkoznak. Dölyfösen bólintott, s elment; mindez olyan volt, mint egy nem túl jó, de nem is nívótlan filmben – a vége felé.

Már kívül, a telefoncellák előtt eszébe jutott, hogy akár talán soha az életben nem fogja látni ezt a fiút. Ettől megrettent, ilyen nagy döntésre nem volt felkészülve, visszarohant, de nem találta. A családnevét tudta, az egyik telefoncellából őrülten telefonozni kezdett, időnként kiment a virágárushoz forintot váltani, akkor még 1 Ft volt a díj. Hihetetlen kalandokba sodródott, egy férfi például elmesélte, hogy nemrégen nimfomán nővel akadt dolga, aki addig nem engedte el, amíg egy barátja által ki nem váltotta magát, egy asszonynak ellopták a frizsiderjét, és azt hitte, ő azért telefonozik, az asszony egy bizonyos Lajosra gyanakodott, aki őt galádul kihasználja és megalázza, de az asszony nem akarná otthagyni, a korkülönbség miatt, amit beleszámolva, ő még így is jól járt, de a frizsider túlzás, ilyen időben langyos sört inni, ezt nem kívánhatja senki.

És még sok minden történt, de a fiút nem találta meg. Úgy érezte, megöregedett, és nem 26 éves, hanem már 32.

Dühében megállt egy zengő farú nő mellett. „Segíthetek?”, kérdezte. „Mit segítene”, mondta a nő unottan. Megvonta a vállát. „Tűnj el”, mondta a nő. Eltűnt. Egy már nem fiatal, de tehetősnek tűnő hölgy nézett rá sóvárogva. (   ) gonoszul elmosolyodott. Aztán egy svéd lány kért útbaigazítást. Szemtelenül megfogta a mellét, miközben szabad kezével a lány fiújának mutatta a metrólejáratot. Egy idősebb asszonynak pénzt váltott föl, a kávéautomatához kísérte, majd elgáncsolta. Bocsánatot kért, fölsegítette, közben nagyot csípett fonnyadt karjába, hogy azután nekiajándékozza a megmaradt forintosait. Végül egy rossz arcú kurvánál kötött ki, illetve elég barátságos arca volt a nőnek, csak himlőhelyes.

Nyugodt tekintettel nézett őrá, s ettől kicsit ő is megnyugodott. Ment a nő mellett, nem tudta, hogyan érjen hozzá, mert ahogy szokott, úgy nem akart, fölényeskedni pedig nem volt ereje. Oldalról pislogott a nőre, elég jó alakja volt, izmos, de azért eltúlozva minden.

A coyote

Az a barátja, aki bajban volt, még ugyanabban a bajban, fölhívta telefonon. Egy ideig kerülték a dolgot, fontosnak tetsző irodalmi ügyekről beszéltek, Babitsról, Rónay Györgyről, a légüres irodalmi létről, az önrendelkezés hiányáról, a múlt fontosságáról, a hagyományéról, a jelenéről, aztán arról, kicsit talán közelítve már, hogy milyen finom és tapintatos szót találhatunk arra, mikor a kritika, régen, ez régen volt, kitört, tört, zúzott, s nyomorba döntött, egzisztencialistának, volksbundistának, homoszexuálisnak nevezte, kit ért: ilyenkor a kritika: szűkkeblű, ez a szakszó, *szűkkeblű*. Leleményesen húzták az időt. Ma már mindenféle kebel van, Twiggytől Marilyn Monroe-ig, s valamelyik árnyékában, sőt völgyében ki-ki otthonra lelhet; ám hogy a helyzet inkább változatos volna, mint rózsás, a keblek nagy része ki van tömve, rendszerint zsemlyével, ami biztosítja ugyan messziről a feszesség, az ifjúság, egyszóval a valóság látszatát, ám ha hozzáérünk, ami a tapasztalatok szerint, előbb-utóbb elkerülhetetlen, akkor recsegni-ropogni kezdenek, a péksütemény már csak ilyen. És ami a legkínosabb, röhögtek, a morzsa, ahogy *a mellek morzsállnak.*

Aztán mégis rátértek a bajra. A kép, melyet közösen föstögettek, egyre szomorúbb lett. Ekkor eszébe jutott egy hasonlat, amitől felvidult. Elmondta. A barátja hallgatott. Neki is kicsit túl egyszerűnek és derűlátónak tűnt az ajánlat. „És akkor legalább egy *új, sötét* alagút elején állunk.” A barátja azt mondta, nem érti, mert túl absztrakt, amit ő sejtett is, mivel ő is sokkal konkrétabban gondolta el a dolgot, csak azt nem merte megmondani, a gyáva coyote.

Ezer év

Látott egy tohonya férfit, nagy valaga volt és sonkaszerű combjai, de ahogy beszélni kezdett, kedvesen, zenésen, megfinomodott a teste. Boldogan nézte ezt a csodás átváltozást. Egy másik férfi egy mozdulata pedig, ajkának gőgös moccanása, olyan volt, mint egy ősrégi barátjáé, ezért úgy érezte, mintha ezt a férfit is ezer év óta ismerné. Így, noha az égadta világon semmi köze nem volt hozzá: mégis szerette.

Strindberg

Egy elbonyolódott kapcsolat meghatározhatatlan fázisában, mely maga volt a megtestesült bizonytalanság, ahol már senki nem tudott semmit, ki ő, ki a másik, mi az érdeke, és éppen s konkrétan szeret-e vagy gyűlöl, föltéve, hogy ezek olyan különbözők volnának, hol reménynek kellett hívni azt a maradék piciny mozgásteret, melyben az újabb, minden fantáziát egyszerre fölül- és alulmúló, egymást hol megalázó, hol megszentelő, de inkább az előbbi, lépések tétettek, és azért ez valódi remény volt, ha nem is Sugár, hol már néha azt lehetett hinni, senkiből nem maradt semmi, semmi ép, ahová visszahúzódhatott volna, immár csupán a saját mocskával, az egyik fél így szólt: „Nem haragszom rá. De mit magyarázzam a IX. szimfóniát egy *süketnek*. Hát nem tehet róla." Fölemelkedett a nyugágyon. „Hacsak nem ő Beethoven." Minduntalan azon kapta magát, hogy a kezére támaszkodva ül, és szórakozottan hallgatja az izzó égbolt alatt szunnyadó fenyőligetben zengő kabócák kórusát.

A vihar kapujában

Végig abszolút negatív elemek: árulás, keserűség, hazugság, hazugság; „és akkor" a végén van valami kameramozgás, egy bokron átver a fény pászmája, két ember meghajol egymás felé, egy szó: és ismét: hit, hit, hit! (Hitparádé.)

Hazugság

Sokszor hízelgett, őszintén, magának azzal, hogy neki is tízezer lelke van, és hogy minimum kettős életet él: így nevezte a hazugságait.

Hogy nincs súlya, hogy neki se volna lelkiismerete, csak idegei, homok a szélben, hogy ő nincs is: így nevezte a hazugságait.

Hazugságait nagyon sokféleképpen nevezte. De az asszonyt még mindig hevesen szerette.

Az anyja

Fiam, azt álmodtam, hogy a halálos ágyadon megcsókoltalak. A szád besüppedt, mint a vénasszonyoké vagy az öreg sírok, és sípolva vetted a levegőt. Amikor könnyű csókkal megcsókoltalak, a sípolás fölerősödött, hirtelen fuldokolni kezdtél, és a szádból karnyi vastag hernyó mászott ki. *Ekkora*. A hernyónak nagy, világoszöld feje volt, olyan zöld, mint a fakó Sterne-könyv, az 55-ös kiadás, Határ Győző fordítása, a hernyó nevetett, úgy, mint az a kabarettista, a neve most nem jut, persze, eszembe.

Zöld, nevető hernyó, mi lesz ebből, fiam, nagyon szégyenkeztem.

A regény

Szóval a főhős az, döntötte el, az a férfi, aki „áll az út szélén, nézi az autók áradatát, és hidegen, fájdalmasan, rezignáltan, rémülten és egy kicsit vidáman azt kérdi: *Meddig mehet ez így?*” Jevgenyijünk remegve csak áll villámsújtottan ott.

Vereség

Tavaszodik. Megállapította, tavaszodik. Ettől olyan hajmeresztő ujjongás fogta el, mintha ő tehetne erről. *Mintha: ő tavaszítana!*

[Digitális Irodalmi Akadémia]

Tartalom

Table of Contents